

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

KUZEY IRAK'TA SADDAM REJİMİ SONRASI SİNEMA SEKTÖRÜNÜN
YAPILANMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi. C. Sinan ALTUNDAĞ

HAZIRLAYAN

Ranjdar Rzgar ABDULRAHMAN

ELAĞİĞ-2019

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

KUZEY IRAK'TA SADDAM REJİMİ SONRASI SİNEMA SEKTÖRÜNÜN
YAPILANMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi C. Sinan ALTUNDAĞ

HAZIRLAYAN

Ranjdar Rzgar ABDULRAHMAN

Jürimiz, 08/07/2019 tarihinde yapılan tez savunması sınavı sonunda bu yüksek lisans/doktora tezini oy birliği/~~oy çokluğu~~ ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Doç. Dr. Hasan TOPBAŞ
2. Dr. Öğr. Üyesi Tamer KAVURAN
3. Dr. Öğr. Üyesi C. Sinan ALTUNDAĞ

F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun.....tarih ve
..... sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Kuzey Irak'ta Saddam Rejimi Sonrası Sinema Sektörünün Yapılanması****Ranjdar Rzgar Abdulrahman****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****İletişim Bilimleri Anabilim Dalı****Elazığ-2019; Sayfa: X+118**

Bu araştırmanın amacı Kuzey Irak'ta Kürt Sineması'nın varoluşundan günümüze kadar ki süre içerisindeki gelişimini bilimsel verilerle gözler önüne sermektir. Kuzey Irak sinemasının ortaya çıkışı ve bundan sonraki süreçlerde şekillenışı ve gelişimi incelenmiştir. Bu amaçla konuyla ilgili yazılmış Kürtçe, Arapça ve Türkçe kitap ve yayınlar araştırılmış, arşivlerden yararlanılmıştır. Araştırma ile Kuzey Irak Sinemasındaki gelişmeler kronolojik olarak verilmektedir. Gerek baas rejimi döneminde gerekse federal bölgede sinema alanındaki gelişmeler irdelenmiş olmaktadır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemi benimsenip, durum çalışması tekniği uygulanacak ve Kuzey Irak'taki sinema sektöründeki ekonomik yapılanma ve film üretim biçiminin analizi ortaya konulacaktır.

ABSTRACT

Masters Thesis

Structure of the Cinema Sector in Northern Iraq after Saddam Regime

Ranjdar Rzgar Abdulrahman

Fırat Üniversitesi

Institute of Social Sciences

Communicational Studies Dept

Elazığ-2019; Pages: X+118

The aim of this study is to show, with scientific data, the development of Kurdish cinema from its beginning until today in Northern Iraq. The existence (origin) of cinema in Northern, its form and development in the following processes. For this purpose Kurdish, Arabic and Turkish books, researched publications and archives has been used. Developments in Iraq's cinema has been given chronologically. The development of the cinema in federal region and in the period of Baath regime has been examined. In this research, qualitative research method will be adopted, includes case study technique application and economic structuring with film production analysis will be revealed in the film industry at Northern Iraq.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
ŞEKİLLER LİSTESİ	VII
TABLolar LİSTESİ	VIII
KISALTMALIR.....	X
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SİNEMA SEKTÖRÜ	3
1.1. Sinema kavramı	3
1.2. Sinemanın Doğuşu	5
1.3. Film Türleri	7
1.4. Sinema Endüstrisinin Önemi.....	11
1.5. Sinema Endüstrisinin Doğuşu	13
1.6. Film Endüstrisi ve Dağıtım	14
1.7. Sinema Yapım Şirketleri	17
1.8. Devlet Desteği	19
1.9. Sinema Salonları.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

2. SİNEMA VE SİYASET İLİŞKİLERİ	23
--	-----------

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METODOLOJİ.....	28
3.1. Araştırmanın Amacı	28
3.2. Araştırma Problemi	28

3.3. Araştırmanın Önemi	29
3.4. Araştırmanın Yöntemi Ve Teknikler.....	30
3.5. Irak Sinema Tarihine Giriş	31
3.6. Kuzey Irak'ta Sinema Tarihine Giriş	34
3.7. Sinemada Eğitim ve Teknik Gelişim.....	37
3.8. Sinemada Eğitim	39
3.9. Sinemada Teknik.....	41
3.10. Sinemada İçerik ve Türler	43
3.11. Sinema Kurumları	46
3.12. Film Satışları Politikası	47
3.13. Film Festivalleri	50
3.14. Kuzey Irak'ta Düzenlenen Film Festivalleri	51
3.15. Erbil'de Düzenlenen Film Festivalleri	52
3.16. Süleymaniye Düzenlenen Festivaller	54
3.17. duhokta Düzenlenen Festivaller	57
3.18. Yabancı Ülkelerdeki Festivallere Katılım	58
3.19. Sinemada Sermaya Yapısı.....	59
3.20. Mali Destekleri	61
3.21. Devlet Desteği (devlet sermayesi).....	62
3.22. Özel Destekler (Özel Şirketler)	63
3.23. Film Örnekleri Hakkında Bir Değerlendirme	66
3.24. Özel Destek-Kısa Film	69
3.25. Özel Sektör- Uzun Metrajlı Film.....	70
3.26. Devlet Desteği-Kısa Film	72
3.27. Devlet Desteği- Uzun Metrajlı Film.....	73

3.28. Devlet ve Özel Sektör Tarafından Desteklenen Toplam Kısa Film Sayısı	75
3.29. Devlet ve Özel Sektör Tarafından Desteklenen Toplam Uzun Metrajlı Film Sayısı	76
SONUÇ	77
KAYNAKÇA.....	80
EKLER	88
Ek-1. Orijinallik Raporu	121
ÖZGEÇMİŞ	122

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 2004-2018 Özel Destek-Kısa Film	69
Şekil 2. 2004-2018 Özel Destek-Uzun Film.....	70
Şekil 3. 2004-2018 Devlet Destek-Kısa Film.....	72
Şekil 4. 2004-2018 Devlet Destek-Uzun Film.....	73
Şekil 5. 2004-2018 Toplam Özel Destek-Kısa Film.....	74
Şekil 6. 2004-2018 Toplam Devlet ve Özel Destek-Uzun Film.....	76

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. 2004-2018 Özel Destek-Kısa Film	68
Tablo 2. 2004-2018 Özel Destek-Uzun Film.....	70
Tablo 3. 2004-2018 Devlet Destek-Kısa Film.....	71
Tablo 4. 2004-2018 Devlet Destek-Kısa Film.....	73
Tablo 5. 2004-2018 Toplam Devlet ve Özel Destek-Kısa Film	74
Tablo 6. 2004-2018 Toplam Devlet ve Özel Destek-Uzun Film.....	75
Tablo 7. 2004-2018 yılında Küzey Irak kısa film ve uzun film.....	88
Tablo 8. 2004-2018 yılında Uzun film Erbil	88
Tablo 9. 2004-2018 yılında Uzun film Süleymany	90
Tablo 10. 2004-2018 yılında Uzun film Duhok.....	92
Tablo 11. 2004-2018 yılında kısa film Erbil.....	93
Tablo 12. 2004-2018 yılında kısa film sulemanya.....	105
Tablo 13. 2004-2018 yılında kısa film Duhok.....	117

ÖN SÖZ

Araştırmada öncelikle Kuzey Irak'ta Kürt sinemasının oluşumu değerlendirilmiş ve sinemanın yüz yüze kaldığı toplumsal, siyasal ve ekonomik sorunları konu almaktadır. bahsedilmektedir. Kuzey Irak Kürtler 1991 yılında gerçekleşen Körfez Savaşı'ndan sonra kendi kimlikleri ve dilleriyle film üretmeye başlamışlardır. Bu tarihten önce 1989 yılında Irak rejiminin de onayladığı Kürtlerin Irak'taki ilk film girişimi olan Mem ve Zin filmi yapılmaya başlanmıştı ancak çekimleri bitmeden bu filmin projesi iptal olmuştu. 21. Yüzyılda olmamıza rağmen sinema ile 100 yıl sonra tanışan Kuzey Irak bölgesi bu gün de hala sinema sektöründe etkin değildir. Özellikle 2003 yılında Saddam rejiminin tamamen ortadan kaldırılmasından sonra Kuzey Irak bölgesi için bu tarihler film üretiminin başlangıcı niteliğindedir.

Bu tezin hazırlanmasında danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi. C. SİNAN ALTUNDAĞ'a teşekkür eder, bana anlayış, sabır gösteren ve bana her zaman destek veren eşim Araz'a ve aileme, Anneyim ve Baba'ya teşekkürü bir borç bilirim.

KSALALTMALIR

sy	:Say
s.	:Sayf
vol	:Volume
no	:Numara
Tv	:Televizyon
yy.	:Yüzyıl
Y.	:Yıl
Dvd	:Digital Versatile Disc
Cd	:Compact Disc
Vcd	: Video Compact Disc
SBE	:Sosyal Bilimler Enstitüsü
C.	:Cilt
çev.	:Çeviren
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
WWW	:World Wide Web

GİRİŞ

“Yeni Kuzey Irak Sineması” genel anlamıyla, 2003’ün ikinci yarısında başladığı kabul edilen, yeni genç bir yönetmen kuşağı tarafından oluşturulan, özel görüntü, ses efektleri, dinamik kamera gibi yeni biçimsel özelliklerin kullanılmaya başlandığı ve kendi içinde popüler sinema ve sanat sineması ayrımını barındıran bir sinemadır. 2000’li yıllar Kuzey Irak sinemasına bakıldığında geçmiş yıllara nazaran yerli ve yabancı film sayılarında, yerli ve yabancı seyirci sayılarında, sinema salon ve perde sayılarında, dijital sinema salonu ve perde sayılarında ve devlet desteği miktarlarında bir artış olduğu gözlenmektedir. Yani 2000’lerin ikinci yarısından sonra bir anlamda iç pazar yeniden canlanmış, yerli filmlere talep artmış, salonlar yeniden açılmış ve sayıları artmıştır.

Saddam Hüseyin’in düşüşünün (2003) akabinde Irak resmi olarak federal bir devlet haline gelmiş ve Kürtler Bağdat’tan bağımsız yaşamaya başlamıştır. Milyarlarca dolar, petrol parası gelişi ile ülke kocaman bir şantiyeye dönüşmüştür. Bu yaşanan gelişmelerin ardından doğuda meydana gelen kargaşa köylerin yeniden çizilmesine ve yeni yollar oluşmasına sebebiyet vermiştir. Durum böyle olunca, söz konusu bölgeler düzene ihtiyaç duyar hale gelmiştir (Nuyan,2014:34).

Kuzey Irak sineması da tüm bu gelişmelerden etkilenmiştir. Sinemanın, Kürt halkına, kendilerini beyaz perdede görme imkânı vermesi ve böylece yıllardır bir halk olma bilincinden yoksun olan Kürtlerin tekrar kimliğini ve öz güvenini kazanmasına yardımcı olduğu söylenebilir. Bu özgüven ve kimlik kazanma süreci şüphesiz söz konusu Kürt yönetmenler için de geçerlidir. Nitekim bu süreçte üretilen filmler bu kültürel direnişin en güncel, çağdaş ve etkili araçları olarak benimsenmiştir.

Bu tez konusunun seçilmesinin nedeni, 2003 yılından sonra kuzey Irak'ta yaşanan değişim ve gelişmelerin sinema sektöründe yankı bulması ve sektördeki gelişimin hızlanmasıdır.

Bu bağlamda 'Kuzey Irak'ta Saddam Rejimi Sonrası Sinema Sektörünün Yapılanması' isimli tez, gerek özgünlüğü gerekse Kuzey Irak'taki sinema sektöründeki gelişim ve ilerlemeyi tespit edebilmek anlamında faydalı bir çalışma olacaktır.

Araştırmada, verimli sonuçlara ulaşabilmek adına nitel araştırma yöntemi benimsenip, durum çalışması tekniğı uygulanacak ve Kuzey Irak'taki sinema sektöründeki ekonomik yapılanma ve film üretim biçiminin analizi ortaya konulacaktır. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl işlediğı ve çalıştığı hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak o sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır (Subaşı, 2017: 2).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SİNEMA SEKTÖRÜ

1.1. Sinema kavramı

Sinema ile ilgil en temel bilgilere geçmeden önce, bu sözcüğün kökenine bakmak faydalı olacaktır. “Sinema”, “sinematografi” kelimesinin kısaltılmasıyla oluşmuştur. “Sinematografi” sözcüğü ise Lumière Kardeşlerin icadına dayanmaktadır: Bu icadın adı “sinematograf”tır (Cengiz,2012:23).

Sinemanın alanı çeşitli alt bölümlere ayrılmaktadır; bu bölümler televizyon, dizi ve reklam şeklinde sıralanabilmektedir. Bu alt bölümlerden her birinin endüstrinin alanına dahil olması farklı tarihlere denk gelmektedir.

Birol Baha’nın sinema filmine dair tanımı sinemanın karmaşıklığını ve çeşitliliğini göstermesi anlamında önemli görünmektedir.Baha’ya göre: “Sinema filmi; sinema sanatına özgü dil ve yöntemler ile meydana getirilen belgesel, kurgu, animasyon ve benzeri türlerde; konulu veya konusuz, uzun veya kısa metrajlı, tespit edildiği materyale bakılmaksızın elektronik, mekanik veya benzeri araçlarla gösterilebilen, sesli veya sessiz, birbiriyle ilişkili hareketli görüntüler dizisinden ibaret filmlerdir.” Dolayısıyla, sinema, çeşitli konular hakkında, farklı yöntemler ve materyaller kullanılarak kurgulanan görüntüler olarak tanımlanabilecektir (Baha, 2015: 64).

Sanatın önemli bir alanı olan ve her zaman bir kültüre dayanan sinema, aynı zamanda bir eğlence ve rahatlama aracı olarak da kullanılabilmektedir. Endüstri ve daha dar anlamıyla sinema endüstrisi bu gereksinimler doğrultusunda ve bu gereksinimleri karşılayacak şekilde filmler üretebilmiş ve dolaşıma sokabilmiştir.

Sinemanın ulaştığı nokta düşünüldüğünde, filmler eğlencenin önemli bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Sinema sadece bir iş alanı olarak düşünülmemelidir, o aynı zamanda bir sanattır. Sinemanın bir sanat dalı olması onun bütün formları için geçerlidir. Sinema endüstrisi geniş bir ağı içermektedir. İzleyicilerin duygusal gereksinimlerine hitap eden filmleri üretilip dolaşıma sokan stüdyolar, ajanslar, firmalar gibi kuruluşlar bu alana dahildir. Filmleri dağıtanlar, ticari mal satan kuruluşlar, uydu, kablo, internet ve ev video/DVD sistemleri de yine bu alanın içinde yer almaktadır.

Üniversiteler ya da akademi de sinemanın alanına ilgi göstermiştir. Özellikle 2000 sonrasında akademinin alanında yapılan çalışmaların sayısında artış görülmektedir. Bu artışın üç nedeni sayılabilmektedir. Sinema endüstrisinin küresel ekonomide kapladığı yer ilk neden olarak belirlemektedir. Örneğin sadece Amerika’da bu alanda yarım milyon insan çalışmaktadır. Sinema filmleri eğlence kültürünün önemli bir parçasıdır ve Amerika’nın önemli ihracat ürünleri arasındadır. İkinci olarak; endüstrinin ürettiği filmler ciddi kültürel öneme sahiptir. Bu, sinema filmlerinin hem Amerika hem de dünyanın geriye kalan ülkelerinde önemli kültürel ve sosyal etkilere sahip olması anlamında gelmektedir. Son olarak, endüstrinin ürettiği bilgi çeşitliliği de akademik alanın dikkatini çekmektedir (Cengiz, 2012: 24).

Sinema endüstrisinin bu gelişimi milyonlarca insanın bu alanda istihdam olması anlamına gelmektedir. Bu endüstride çalışanların sayısını kesin olarak vermek imkânsız görünse de sayının büyüklüğü aşikardır. Elbette bu iş alanı birçok alt birime dayanabilmektedir. Bu alanda çalışmaları olan IMDB’nin (The Internet Movie Database) sitesinde sinema tarihi boyunca üretilen filmler ve bu filmlerin çekildikleri ülkeler, tarihler, oyuncular, yönetmenler ve ayrıca kâst bilgileri bulunabilmektedir. Bu oluşum, filmleri ülkelere ve dönemlere göre ayırabilmektedir; bunun yanında, bu çevrimiçi veri tabanı film yıldızları, diziler ve bilgisayar oyunlarını tanıtan bilgilere de

yer vermektedir. Bu sitedeki verilerin çözümlenmesiyle çalışılan konuya dair bilgilere ulaşılabilmektedir (İlhan, 2012: 24).

1.2.Sinemanın Doğuşu

Sinemanın oluşum aşamalarına ve tarihine kısaca bakmak faydalı olacaktır. Fotoğraf 1839'da bulunmuştur. Bundan sonra, hareket halindeki nesnenin eşit ve çok kısa aralıklarla sabit fotoğraflar olarak saptayan Edward Muybridge (İngiliz fotoğrafçı, mucit) zahmetli bir işe girişmiştir. Muybridge, yan yana sıraladığı fotoğraf makinelerini kullanarak, koşan bir ata ait görüntüleri belirlemiş, ve bu görüntüleri dönen bir disk içine yerleştirmiştir. Daha sonra, bu fotoğrafları kullanarak hareket halinde bir görüntü elde etmeyi başarmıştır (Abisel, 2003:11) .

Sinemanın doğuşunu önceleyen gelişmelerden bir başkasına Fransız fizyolog Etienne Jules Marey imza atmıştır. Marey 1882 yılında kuşların nasıl uçtuğunu araştırmak için, bir saniye içinde 12 fotoğraf çeken bir alet geliştirmiştir. Bundan beş yıl sonra Amerikalı Hannibal Goodwin'in fotoğraf çekerken selüloit film kullanması, 1888'de George Eastman'ın bu tekniği geliştirerek makaraya sarılı selüloit film şeridinin seri olarak üretimini başlatması, sinema filminin oluşturulmasına ön açacak gelişmelerdendir. Bunun yanında, Thomas Edison ve William Kennedy Laurie Dickson icadı olan kinetograf, kameranın ilkel şekli olarak düşünülmektedir. Bu aygıt şu esasa dayanmaktadır: kenarlarına sıralı delikler açılmış 15 mm'lik filmlerin üzerine bir saniyede 40 adet görüntü saptanabilmektedir.

Auguste ve Louis Lumiere kinetokoptan ilham alarak sinematografiyi icad etmiştir. Elle çalıştırılan, film çeken ve gösterim yapabilen bu aygıt 10 kilogramlık ağırlığı ile taşınabilir özelliktedir. Lumiere Kardeşler bu aygıtı kullanarak 28 Aralık 1895'te Paris'te ilk gösterilerini gerçekleştirmiş. Bu tarih sinemanın başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Macit, 2007:5).

Temelde, hareket halindeki bir şeyi kaydetme çabası ve birçok başka icad bir araya gelerek sinemayı oluşturmuştur. Dolayısıyla sinema birçok buluşun ve araştırmacının çalışmalarının sonucudur. Yukarıda kısaca değinildiği gibi Edison, Max Skladanowsky, Lumière Kardeşler ve William Friese Greene gibi isimler hareke halindeki cismin görüntülerini izleyiciye ulaştıran kişiler olarak bu alanın tarihinde önemli yer edinmiştir. Lumiere Kardeşlerin çalışması bir milat oluşturmaktadır. Lumiere’lerin gösteriminin Fransa’da gerçekleşmiş olması, Fransız sinemacıların bu pazarda egemenliğini beraberinde getirmiştir (Cengiz, 2012: 23).

Sinemanın tarihini kavramak için tarihin dayanaklarına bakmak gerekecektir. Akademik tarihçiliğin kurucusu sayılan Leopold von Ranke verdiği bir konferansın ardından çok alkışlanmasına verdiği tepki, bu konuda bize yardım edebilecektir. Ranke şöyle demiştir: “Bayanlar, baylar beni alkışlamayın. Çünkü bunları ben söylemiyorum, ‘belgeler’ söylüyor”. Bu sözler, tarihin temel dayanağının belgeler olduğu anlamına gelmektedir. Tarih disiplininin gelişimine katkıda bulunan Ranke için belgeler ya da birincil kaynaklar hem kutsal hem vazgeçilmezdir (Birol baha, 2015: 64).

Belgeler tarihi mümkün kılmaktadır. Belgeler üzerine yapılan araştırma ve yorumlar bu disiplini geliştirir. Bu bakış açısıyla film sektörünün tarihine bakıldığında da en temelde belgelere çok iş düşmektedir. Sinemanın oluşumuna ve gelişimine tanıklık eden belgeler sayesinde, film endüstrisinin tarihine bakıldığında bu alanla ilgili daha çok bilgi ve yoruma ulaşılabilecektir. Louis ve Auguste Lumiere’in 22 Aralık 1895’te Paris’te hazırladıkları gösteri ve bu gösteriye ait belgeler ise bu endüstrinin tarihinin başlangıç yerinde durmaktadır (Birol Baha, 2015: 65).

Bu noktada, sinemanın pazar içindeki durumuna bakmak konunun başka bir boyutuna açıklık getirebilecektir. İlk olarak bu alanda en temel ürünü oluşturan film içerikleri izleyicinin ya da başka bir şekilde ifade edersek tüketicilerin ihtiyacı doğrultusunda oluşturulmayabilir; ikincisi filmin yani ürünün nihai ederi ile talebin

miktarı arasında doğrudan bir bağıntı bulunmamaktadır; üçüncüsü, ürünün ortaya çıkan fiyatında, maliyet belirleyici öge değildir. Bu ve bunlara eklenebilecek başka hususlar, sektörün genel mal ve hizmet pazarlarından farklı bir şekilde düşünülmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Buna rağmen, kabaca sinema endüstrisinde bir filmin üçlü faaliyet zincirinden bahsedilebilir: üretim, dağıtım ve sinema işletmeciliği. İster Hollywood stüdyoları ister bağımsız yapımcılar tarafından üretilsin, filmler çoğunlukla dağıtım firmaları tarafından pazara sürülmekte ve sinema salonlarına gönderilmektedir. Bu zincirin son halkası sinema salonlarıdır. Sinema salonları filmlerin gösterimini ya da izleyiciye ulaşmasını mümkün kılmaktadır (Tomur, 2016: 3).

Başlangıcından bugüne birçok yenilik ve değişim sinemanın ortaya çıkmasını mümkün kılmıştır. Teknik gelişmeler ve teknolojik yenilikler endüstrinin gelişmesine katkı sağlamış ve bu da film üretimini geliştirip dönüştürmüştür. Daha önce de değinildiği gibi, sinema, fotoğrafın icadı ve gelişimiyle bağlantılı olarak oluşmuş ve gelişmiştir. Günümüz fotoğraf makinelerinin ilkel hali sayılabilecek olan Camera Obscura görüntüyü bir yüzeye yansıtarak bu gelişimde rol oynamıştır. William Henry Fox Talbot ise yüzey üzerine düşülen bu görüntünün kaydedilmesinin mümkün kılması (Ünalın, 2012: 3).

1.3. Film Türleri

Sinemanın oluşumunun kısa bir tarihinden sonra sinema türlerine bakmak, tezin kapsamı düşünüldüğünde, gerekli görünmektedir. Sinema, sanatsal boyutunun yanında ekonomik bir girişim ve endüstriyel bir yatırım alanı olarak düşünülebilir. Bu nedenle endüstrinin alanındaki bazı uygulamalara tabidir. Örneğin sinema ürünleri sınıflandırılmalı ve bu ürünlerin nitelikleri belirlenmelidir. Bu belirlemeler ürünün hangi şekilde dolaşıma sokulacağını da belirleyebilmektedir. Bu sayede tanıtım

olanakları artar, tüketici olarak seyirci beğenisinin değerlendirilmesi daha basit ve mümkün olur (Abisel, 1995: 43).

Öncelikle “film türü”nün ne demek olduğuna bakmak faydalı olacaktır. Belli bazı ortak özelliklerinden dolayı birlikte sınıflandırılabilirler filmlerin oluşturduğu gruba tür denir. Sinema tarihinde türlerin ana hatlarının belirmesi sesli sinemanın ortaya çıkışının ilk on yılında tamamlanmıştır. Bundan sonraki yıllarda oluşan yeni türler ise bu türlerin farklılaşmasıyla doğmuştur (Şerif Onaran, 1986: 91).

Hollywood stüdyo sistemi, türlerin ortaya çıkmasını ön açmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi sinema endüstrisi diğer endüstrilerin bazı kurallarına tabidir. Filmlerin hangi gişe rakamlarına ulaşacağı önceden kestirilememiştir. Bunun sonucunda, Hollywood'ta, her ne kadar risk barındırsa da, daha önce gişe başarısı elde etmiş filmlerin taşıdığı bazı nitelikler yinelenerek benzer ürünler üretilmiştir. Hangi film türlerinin başarı sağladığı ve hangi film yıldızlarının daha çok ilgi gördüğü ön plana çıkan nitelikler arasındadır. Bu durum, sinemada tür kavramının en başından beri bir gerekliliğin sonucu olduğu söylenebilecektir (Abisel, 1995: 43).

Film türlerini sıralamak ve bu türleri ana hatlarıyla anlatmak konumuza açıklık getirebilecektir. En temelde üçü film türünden bahsetmek mümkündür: dram, komedi ve aksiyon. Film türü olarak dram, en yaygın görülen türdür. Dram türü, komedi türüne dahil olmayan neredeyse her filmi içine alabilir. Ayrıca, insana ait her şey bu türün kapsamına girebilir. Dramda, karakterler gündelik hayatta karşılaşılabilen durum ve davranışlarıyla yer alır. Olaylar, gerçek dışı dünyayla ilişkisi çerçevesinde belli bir zamanın, belli bir mekanın somut koşulları içinde izleyiciye sunulur. Film karakterinin tutum ve davranışlarını gerçek hayatın koşulları belirleyebilmektedir. Dram türünün en temelde amacı, kahramanını olağan üstü bir durumda bırakıp, bu olağan üstü duruma kahramanın nasıl ve neden geldiğini açıklamak ve neler yapabileceğini göstermektir (Cengiz, 2012: 25).

Film türlerinden ikincisi olan komedi ise izleyiciyi güldüren filmlerdir. Komedi türü insanın içine düşebileceği durumları, konuşabildiği dilleri ve yapabileceği hareketleri esprili bir biçimde ortaya koyar ya da başka bir deyişle abartır. Mutlu sonla bitmeleri, bu türün çoğunlukla görülen ortak özelliklerindendir (www.filmsite.org/comedyfilms.html). Bu filmler izleyicileri güldürdüğü gibi düşündürbilmektedir. Tanık olunan eksiklikleri ve aksaklıkları eleştirel bir gözle değerlendirmek de bu türün özelliklerindendir (Özön, 2008:137).

Son olarak aksiyon türü vardır. Aksiyon filmlerinde, fiziksel hareketler konuşmalara, diyaloglara göre çoğunluktadır. Genellikle filmin başkarakterinin bireysel çabasına tanık olunur: Çoğunlukla kahramanlaştırılan bir başkarakterin yaşadığı kavgalar, çatışmalar ve takip sahneleri bu türde sıkça görülür. (www.spiritus-temporis.com/action-film/sub-genres.html).

Macera: Soluk kesici görüntülerle, kahramanca davranışlarla dolu, hızlı ilerleyen, kahramanlarının tehlikeli ve serüvenli bir yaşam sürdükleri, filmlerdir. İzleyenler için hareket dolu bu tür filmler, enerjik tecrübeler yaratmak için tasarlanırlar. Aksiyon türü ile benzeşen macera filmleri arasındaki tek fark aksiyon filmlerindeki gibi baskın bir kavga ve şiddet vurgusunun olmamasıdır., Fetihlere, imparatorluklara, ana karakterlerin veya gerçek tarihî figürlerin yaşadığı mücadelelere, dolaylı olarak tanıklık ederler macera filmi izleyicileri. (<http://www.filmsite.org/adventurefilms.html>).

Korku: İzleyicinin en gizli korkularını ortaya çıkarabilecek dehşete ve uyarılmaya yol açan korkutma ve panik yaşatmak için tasarlanmış olan korku filmleri, çoğunlukla korkunç ve şok edici bir sona sahip filmlerdir. Hayatın karanlık tarafını ele alan korku filmleri genellikle, yasak ve garip olayları konu edinir. İnsanların en ilkel doğası ve ona ait birtakım korkularıyla uğraşır. Kabuslar, zaaflar, tiksintiler,

bilinmeyene ait terör, ölüm ve yok olma korkusu, kimlik kaybı ve cinsel korkular korku filmlerinin işlediği temalardandır. (<http://www.filmsite.org/horrorfilms.html>).

Gerilim: Becerikli bir kahramanın, çok sık hareket içeren ve genellikle, kendinden daha güçlü ve donanımlı kötü bir karakterin planlarını bozması gerektiği şeklinde bir konuya sahip filmlerdir. Yabancı şehirler, çöller, uzak yerler ya da denizler gerilim türü filmlerin çoğunlukla konularının geçtiği yerlerdir (<http://www.filmbug.com/dictionary>).

Gizem: Suç türünün daha özgül bir alt türü olduğunu söyleyebiliriz. Çoğunlukla, amatör birinin ve ya bir dedektifin, bir suçla ilgili gizemli olayları, birtakım ip uçları ve zeka yardımıyla çözmeye çalışmasını konu alır (www.absoluteastronomy.com/topics).

Bilim Kurgu: Genellikle, insanlığın varlık sebebi gibi felsefi konuları araştırmak için kullanılan bilim kurgu filmleri, bilimi tam olarak tanımlayıp kabul etmediği, dünya dışı varlıklar, yaratıkların dünyaları, zamanda yolculuk gibi fenomenleri kurgusal bir biçimde kullanan bir türdür. Bilim kurgu filmleri ve bu tür filmler, yapımcılar tarafından bilimsel mantık ve kabul edilirlikten zaman zaman uzaklaştırılabilirler (www.chalkthefilm.com/science-fiction-film.html).

Fantastik: Doğadışını, doğaüstünü, olağanüstünü ve olanaksızı yansıtan bir film türüdür ve düş gücüne dayanan ve düş gücünün olabildiğince özgürce kullanılmasını kaynak alır (Özön, 2008:137-234). Ayrı bir tür olarak kabul edilen bu tür, genellikle bilim-kurgu ve korku filmleriyle iç içe işlenir(http://en.allexperts.com/e/f/fa/fantasy_film).

Animasyon: Sanatsal çizimlerden oluşan ve sanal ortamda yapılan iki veya üç boyutlu imgelerin hızlı bir biçimde gösterilmesiyle ortaya çıkmaktadır (www.articles-free.com/articledetail.php?artid=95539&catid=37).

Müzikal: Çeşitli şarkıların, konunun gelişimine katkıda bulunduğu ve filmdeki karakterler tarafından söylendiği film türüdür (www.economicexpert.com/a/Musical).

Belgesel: Bir takım görsel unsurlarla oluşturulmuş temeli gerçek belgelere dayanan bir film türüdür. Sinema perdesinde seyircinin karşısına çıkabileceği gibi, televizyonlar için de üretilirler. Kurgusal olmayan bu filmle, bir fikri ve mesajı olan, gerçeklerin sunumuyla hazırlanmıştır. (<http://topdocumentaryfilms.com/>).

Tarih: Gerçek tarihî bir olayı, efsaneleri, figürleri, abartılı ve gösterişli kostümlerle ve müziklerle beraber anlatan ve epik film türü olarak da kabul edilebilen bir film türüdür (<http://www.filmsite.org/epicsfilms.html>). Gerçeği nesnel bir tutumla vermeyi amaçlayan bu filmler, gerçeği doğruya en yakın biçimde yansıtmayı amaçlar.

Savaş: Genellikle savaşın korkunçluğu ve hüznünü ortaya koyan savaş filmleri, insanlığa karşı olan mücadele ve kavgayı filmdeki aksiyon sahneleri için arka plana yerleştirir. Savaş filmlerindeki temalar, Çatışma, hayatta kalma ve esaretten kaçma hikayeleri, gibi unsurlar savaş filminin temasını oluşturur (www.filmsite.org/warfilms).

Western: Amerikan film endüstrisinin en belirgin türü olan bu filmlerin, toprak üzerinde hak sahibi olma, banka soygunları, ödül avcıları, romantik ilişkiler, kızılderelemlerle olan mücadeleler genellikle hikayenin ana temasını oluşturan unsurları olarak sayılabilir (Cengiz, 2012: 28).

1.4. Sinema Endüstrisinin Önemi

Sinema endüstrisi, ekonomik ve siyasal anlamda önemli bir sektördür. Yaygın ve popüler bir kitlesel iletişim aracı olması sebebiyle kitleler üzerinde geniş bir etki alanına sahiptir. Bu etki hem yerel hem de uluslararası olabilir. Tarihi ve kültürel varlıkların tanıtılması da turizme olan katkısıdır. 1972 Yapımı ‘Deliverance’ filmi, 5

milyon Amerikan Dolar'ı bütçe ile Birt Raynold tarafından Güney Afrika'da çekilmiştir. Filmin gösterime girmesinin ardından bölgede yapılan kano safarilerinden 75 milyon dolar gelir elde edilmiştir. Bu örnekte olduğu gibi sinemanın turizme olan etkisi çok güçlüdür. Ayrıca İngiltere'ye giden her beş turistten birinin, İngiltere'yi bir televizyon dizisinden görmesidir.

Sinema sektörünün en temel amaçlarından biri de kitlelerin ortak değerlerini gösterip, ortak bir bilinç yaratmaktır. Yönetmen, bir mesaj ulaştırmak istemektedir. Ulaştırmak istediği Bu mesajların kaynağı da kültürdür. Bu nedenle sinema endüstrisinin kültürle olan bağlantısı bilinmelidir (İlhan, 2012:45). Sinema toplumsal algı açısından olumsuz sonuçlarda doğurabilir. Alan Parker tarafından çekilen Gece Yarısı Ekspresi bu konuya iyi bir örnektir. Türkiye tanıtımı hakkında olumsuz anlamda işlenen konu birçok ülkede Türkiye'nin imajına zarar vermiştir.

Ülke ekonomisine çok yönlü katkı sağlaması sinemayı önemli kılan bir diğer etkidir. Ülke değerlerini ve turizmini tanıtıcı temaların, konuların ve ya mekanların kullanılması, turizme katkısı açısından değerlendirildiğinde bazı ülkelerde devlet tarafından verilen teşvik ve destekler için zorunlu hale getirilmiştir (Berber, 2011: 16).

Lumiere Kardeşler'in keşfettikleri sinematograf aleti, Yunanca anlamı hareket olan kinema ve anlamı yazmak olan graphein sözcüklerinin birleşiminden türemiştir. Hareketi yazan, hareketi saptayan anlamına gelmektedir. Sinematografi ise hareketi yazma ve saptama anlamında kullanılır. Etimolojik olarak ta sinema kelimesi bu kelimenin kısaltılmışıdır diyebiliriz.

Andre Malraux'un plastik gerçekliğin bir sonraki evrimi olarak tanımladığı sinemayı ve fotoğrafı sosyolojik temelde değerlendirdiğimizde geçen yüzyılın ortalarında modern resim alanında meydana gelen ruhsal ve teknik krizin doğal bir sonucu olduğunu görürüz. Barok resim ve Rönesans döneminden ve 15. Asır'dan itibaren batı dünyası, resim sanatında dış dünyanın yanı sıra, ruhsal ifadelere de yer

verilmeye başlamıştır. Perspektif bir teknik olarak ortaya çıkmıştır. Bununla gelişme ile birlikte sanatçılar artık üçüncü boyutu kullanmaya başlamıştır. Gözümüzün gördüğü dünyanın olduğu gibi resmedilmesi sinemanın başlangıcı için büyük önem taşır. Devinimi olduğu gibi yansıtması en büyük özelliği olan sinema, Lumiere Kardeşler de dahil herkesin, sinemayı hareketlilik üzerinden yorumlaması buna iyi bir örnektir (Berber, 2011:17).

1.5. Sinema Endüstrisinin Doğuşu

İlk filmler sadece birkaç kısa görüntüden oluşuyordu ve sadece birkaç dakikadan ibaretti, örneğin bir trenin hareketi, bir bebeğin ağlaması gibi. Bu filmler ilk kez Lumiere Kardeşler tarafından Paris’te bir kafede gösteriliyordu.

Bilimsel bir buluş olarak ortaya çıkan sinema, belirli bir zaman içerisinde eğlence sektörünün önemli bir bölümünü oluşturur. İlk zamanlarda gezici ve mobil sinemalar olarak eğlence sektöründe yerini almıştır. Kent yaşamında önemli bir yer edinen sinema bir asırdan fazla bir süredir sanat olarak endüstriyel büyümesini devam ettirir.

Sinemanın bir yanılsamaya dayandığı, teknik açıdan değerlendirildiğinde önemli bir çıkarımdır. Sinema aslında bir dizi fotoğrafik görüntünün belirli bir süreyle arka arkaya perdeye yansıtılmasıdır. Beynimiz insan gözüne, belirli bir hızla art arda düşen bu görüntüyü birleştirip kesintisiz bir hareket olarak algılar. Bu yanılsamanın sebebi ışığın gözümüzün ağ tabakasına düşen görüntünün, görüntü kesilse bile bir süre daha algılarımıza beklemedir. Böylece beyin görüntüleri kesintisiz bir hareket olarak algılar. İnsan gözünün bu özelliği sinemanın temelini oluşturur diyebiliriz. Sesli sinemada bir saniyede 24 film karesi kullanılırken sessiz filmlerde saniyede 16 film karesi kullanılır (İlhan, 2012: 4-5).

Irak'ta 1958 yılından önce herhangi bir özel film yapım şirketi kurulmamıştır. Ancak birçok film çekilmiştir. Hükümet kontrolündeki Sinema Genel Örgütü 1964 yılından sonra özerkleştirildi. Bu gelişme ile birlikte yaklaşık altmış belgesel filmi çekildi. 1980'li yıllara gelindiğinde ise milyonlarca dolar bütçeli büyük kapsamlı filmlere maddi destek ve teşvik kararı verilmiştir. Dünya sineması ile yapılan ortak yapımlara rağmen bu dönemde Irak'ta yapılan hiçbir projenin Sinema Genel Örgütü tarafından Dünya çapında dağıtımı yapılamamıştır (İlhan, 2012: 98) .

1.6. Film Endüstrisi ve Dağıtım

Yapım, dağıtım ve gösterim film endüstrisinin üç temel bileşenidir

Yatırımların büyüklüğü ve getirilerin belirsizliği ile önemli riskler taşıyan film yapımı, bunların en önemlisidir. Her film yeni bir üründür. Çok iyi iş yapan bir filmi aynı şekilde yeniden üretmek neredeyse imkansızdır. Filmin konusu, oyuncular, yönetmen, teknik kadro ve yapımda harcanan para gibi etkenler filmin başarısında gerekli bulunsa da başarıyı garantilemez. Çok başarılı bir fprojenin devam filmi bile, ilk çekilen filmin başarısına ulaşamayabilir. Hangi filmin ne derecede başarı yakalayacağı önceden tam olarak bilinemez. Çekilen filmleri bir şekilde izleyiciye ulaştırmak, film yapımından gelir elde edebilmek için gereklidir (RC, 1985: 131-132). Gişede başarısız olan bir film, bir şekilde salonlara çıkarılıp izleyiciye sunularak zararın bir kısmını da olsa karşılama şansı verir. TV, video ve DVD gibi pazarların açılması için filmin salonlarda oynatılması gerekir. Film yapımcılarının dağıtımcılarla ilişkisi bu konuda çok önemlidir. Filmlerin hangi tarihte ve ne kadar süre ile salonlarda gösterileceğini büyük oranda dağıtımcı belirler. Bu durum yapımcının varlığını sürdürebilmesi için çok önemlidir. Dağıtım sektörü ile iç içe geçmiş bir yapımcı için riskler daha azdır. Dağıtım ağına sahip olmayan yapımcılar, dağıtımcıların listelerine

girebilmek için onların bağılı olduğu stüdyonun yapımları ile rekabet etme durumundadır. Listelere girdiğinde ise, çoğu zaman dağıtımçıların sömürülerine ve yüksek komisyonlarına boyun eğmesi gerekmektedir (Çetin Erus, 2007: 6).

Dağıtım firmalarının hangi filmlerin, hangi tarihlerde, ne kadar süre ile ve hangi salonlarda seyircinin karşısına çıkacağını belirlemeleri sinema endüstri içerisindeki en büyük rolüdür. Dağıtıcı firmalarla etkileşimleri güçlü olan yapım şirketleri, risklerini en aza indirgeyerek yüksek komisyonlar ödemezler. Gişe hasılatından elde edilen kar, önce dağıtım firmalarına gider. Bazı durumlarda yapımçı firma zarar edebilir ancak dağıtıcı firma bu durumdan etkilenmeyebilir. Dağıtıcı firmaların toplan hasılatından aldıkları oran uluslararası pazarlarda ortalama %40'tır. Amerika içinde ise ortalama %30'dur (İlhan, 2012:73).

Dağıtımın yapımdan daha önemli olduğu sinema sektöründe film yapımını ayrı bir iş, dağıtımını ayrı bir iş alanı olarak ayırmamız daha doğru olur. Bu konu bir çiftçinin bir yıllık uzun uğraşlardan sonra belli bir kaliteyle ürettiği tarım ürünlerini dağıtım firmaları aracılığı ile halka sunamazsa üretilen mahsul çürür ve yok olur. Bu yüzden dağıtım firmalarında aynı tarımda olduğu gibi yapılan filmi halka arz etme konusunda aynı hassasiyette olması gerekir. Bu nedenle Hollywood'un sekiz büyük stüdyosu kendi dağıtım ağına sahiptir. Walt Disney, Warner Bros, Sony Pictures, Paramount, Twentieth Century Fox, Universal, MGM/UA ve Dream Works/SKG gibi firmalar bu konuya örnek teşkil eder. 1980'lerde bağımsız denebilecek New Line ya da 73 Miramax gibi yapımçı/dağıtımçıları ortaya çıkmıştır. Ancak daha sonra bu şirketler büyük stüdyolarca satın alınmışlardır (İlhan, 2012: 74).

Sinema filmi baştan sonra her aşamada bir değerler zinciri oluşturur ve bu aşamalardaki tüm etmenler bir maliyet oluştururlar. Sinemanın ülke ekonomilerine hatırı sayılır katkıları vardır. Ortalama ekonomiyle çekilen bir filmin yapımı için sarf

edilen bir Amerikan dolarının ülke ekonomisine katkısı neredeyse üç dolar civarındadır. Bu parasal döngü ortaya bir sinema ekonomisi çıkarmıştır.

Sinema filmi, çekildiği ülkenin başta ekonomik olmak üzere bir çok alanını doğrudan ve ya dolaylı yoldan etkiler. Film çekiminde kullanılan mekanlar, giyim tarzları, yiyecek ve içecekler, saatler, arabalar, yerel ürünler gizli birer reklam unsuru olabilmektedir. Kullanılan bu ürünler, mekanlar ve değerler ülkenin imajını geliştirebilmektedir. Tüm bu ürün ve mekanların filmin gösterime girmesi ile birlikte uluslararası arenada tüm ülkelerde ürün seçimine yönlendirme ve turizm tercihleri açısından etkisi olacaktır. Bu etkinin derecesini filmin kalitesinin yanı sıra oyuncuların özellikleri ve filmin konusu belirleyecektir.

Sinema endüstrisi birçok iş ve meslek kolu ile birlikte hareket eder ve ya temas halindedir. Filmler çekildikleri konuya ve mekana göre birçok iş kolunun desteğine ihtiyaç duyar. Ekipmanlar, kostümler, taşıma sektörü, otelcilik ve turizm, elektronik, kamera, ışıklandırma sistemleri, yemek firmaları, inşaat, televizyon ve reklam firmalarına olumlu etkileri olmaktadır ve sinema endüstrisi ile bu yan sanayiler de gelişmektedirler (İlhan, 2012:46). Geniş olarak değerlendirdiğimiz sektör üretim ilişkilerinde temel aktörler vardır. Senaristler, yönetmenler ve oyuncular bunun yaratıcılık ayağını, tedarikçiler, yapımcılar, perakendeciler ve dağıtımçıları olarak tanımlanabilecek sinema sektörü, televizyonculuk ve diğer dijital platformlardır.

Yapım ve dağıtımın iç içe geçtiği Hollywood'ta büyük stüdyolar için dağıtım üretimden daha önemli bir yer tutar. Hollywood'un sekiz büyük stüdyosu (Walt Disney, Warner Bros, Sony Pictures, Paramount, Twentieth Century Fox, Universal, MGM/UA ve Dream Works/SKG) kendi dağıtım ağlarına sahiptir. 1980'lerde bağımsız denebilecek yapımcı ve dağıtımçıları ortaya çıktıysa da bu şirketler kısa bir süre sonra büyük stüdyolarca satın alınmıştır. New Line ya da Miramax bunlara en büyük örnektir (Çetin Erus, 2007: 6).

1.7. Sinema Yapım Şirketleri

Değer zincirinde en aktif oldukları basamaktır prodüksüyondur. Türkiye'deki 281 film yapım firmasında toplamda binin üzerinde personel istihdam sağlamaktadır. Bir ülkedeki film üretimine katkı sağlayan en önemli birimlerin başında yapım şirketlerinin sayısı gelmektedir. Sinemanın dışa bağımlı bir sektör olarak geliştiği ülkelerin en büyük sorunun üretimin az olmasıdır. Aynı şekilde diğer ekonomik sektörler gibi ithalatı arttıran bir unsur olarak karşımıza çıkan sinema sektörü de ekonomiye sadece maddi anlamda değil bunun yanı sıra kültürel bağımlılığın da artmasına sebep olur. Hollywood dünya film sanayisinin merkezi haline gelmiştir. Türkiye de ise tüm dünyada olduğu gibi film izleme salonlarının baş köşesindedir. Son yıllarda bu durum Türkiye açısından değişiklik göstermiş olsa da orta ve uzun vadede durumun ne olacağı merak konusu olmaktadır.. Hollywood stüdyoları ile yabancı dağıtım şirketlerinin beraber ortak hareket etmeleri, Hollywood filmlerinin daha çok sinema salonlarımızda izlenme sebeplerinden birisi ve en önemlisidir (İlhan, 2012: 72).

Filmin gösterime sunulduğu yılı takip eden takvim yılı sonuna kadar olan sürede, yapımdan kazanılan toplam gelirden, bu yapım için yapılan giderler çıkarıldıktan sonra kalan net hasılatan, toplam yapım giderlerine sağlanan destek oranında ve bu desteği geçmeyecek meblağda geri ödeme yapılmaktadır. Filmin gösterime girmemesi veya tarihinin belirsiz olması halinde, en son desteğin yapıldığı yılı takip eden takvim yılı sonu itibarıyla gösterime girmiş sayılmaktadır. Yapımın, genel giderlerini karşılayacak miktarda hasılat elde edememesi durumunda geri ödemeli destekler geri ödemesiz sayılmaktadır.

Yapım, Dağıtım ve gösterim, sinema endüstrisini oluşturan süreçlerdir. Sinema filminin gösterim aşaması olan sinema salonlarında izleyiciyle buluşması dağıtım

aşamasından bir sonraki aşamadır. Bu üç aşamayı birlikte ele alıp analiz etmek sinema salonlarının dönüşümlerini anlamamız ve kavramamız için gereklidir. Sinema endüstrisi üzerindeki etkilerden bahsedecek olursak, toplumda yaşanan önemli sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal olaylar sinemaya büyük etki alanı oluşturur. Toplumda yaşanan önemli olaylarla sinemada dönüm noktası niteliği taşıyan değişimlerin paralel olduğunu gözlemleyebiliriz (Cüneyt, 2004: 13).

Hollywood'da yapım, dağıtım ve gösterim aşamaları 1900'li yılların başlarında büyük stüdyoların hakimiyetine girmeye başlamıştır. 1930'lu yıllara gelindiğinde Hollywood sineması, yapım, dağıtım ve gösterim aşamalarına hakim olan beş büyük stüdyonun (Warner Bros, MGM, Paramount, Twentieth Century Fox ve RKO) hakimiyeti altındadır. 1950'li yıllarda bu stüdyolar yasal nedenlerden dolayı gösterim sektöründen çıkmışlarsa da sahip oldukları yapım-dağıtım sektörü, egemenliklerini sürdürmelerini sağlamıştır. 1980'lerde bu yasal engel kalkmış, stüdyolar gösterim işine yeniden dahil olmuşlardır. 1990'lı yıllarda ABD sinema salonlarının %10'undan fazlası bu stüdyoların elindedir (Kasapoğlu, 2015: 18).

R. Arzu Kalemci ve Şükrü Özen'in Türk Sinemacılık Sektöründe Kurumsal Değişim (1950-2006): Küreselleşmenin 'Sosyal Dışlama' Etkisi (2011) isimli çalışmasında ise sinema sektörü örgütlenme biçimine göre ele alınmış, çalışma 1922-1950, 1950-1989 ve 1989'dan günümüze bölümlendirmesiyle ele alınmıştır.

Türkiye'deki sinema salonları incelenirken, bahsi geçen çalışmalardaki bölümlemelere benzer şekilde bir kategorilendirme yapılmıştır bu çalışmada (Kasapoğlu, 2015: 19).

1.8. Devlet Desteği

Dünyada hiçbir sinema, devlet desteği olmaksızın ayakta kalmamıştır. Ancak Amerika ve Hindistan sinemaları devlet desteği olmadan da ayakta kalmışlardır (Aktaran: Arslan, 25/2011: 17). Kùltür ve Turizm Bakanlığı Türk Sineması’nda devletin yapım sürecine ilişkin desteği yürütmektedir. Fakat bu fonun etkisinin ve işlerliliğinin azalmasında, hükümetlerin kısa ömürlü olması önemli bir etkindir. Örneğın 1990 yılında devletin sinemaya destek için oluşturduğu bütçe toplam 8 bin TL’dir ve film başına 200’er liralık karşılıksız devlet desteği yapılmıştı (Töre Özkan, 2010: 57).

2010 yılında 21 projeye toplam 5 milyon 381 bin lira bütçe ayrılmıştır. Devlet’in film yapım sürecine ilişkin verdiği desteğın artışı açıkça görölmektedir (Arslan, 2000:15).

Sektörün gelişmesi açısından büyük önem taşıyan bir diğerkonu ise “Kùltür Bakanlığı ’nın katkısıdır. Uluslararası yapımlarla ortaklık kurarak finansal kaynak yaratılmaya çalışılması. Film proje aşamasındayken dağıtımcılardan bir miktar avans alıp filme başlanması gibi yapım sürecine kaynak oluşturulması için kullanılan yöntemlerden hiçbiritek başına bir filmin çekilmesi için yeterli kaynağı oluşturmasa da sektörün gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır” (Arslan, 2000: 17).

Yeni yapının gelişmesinde etkisi olan Kùltür Bakanlığı ve Eurimages desteklerinin önemi, Amerikan şirketleri 1989’da ülkeye gelmeden önce de, yapımcılık sisteminin büyük oranda çökmüştür. Siyasi ve ekonomik değışimlerin de etkisiyle video pazarı ve seyirci sayısının azalmasıyla sektörün güçsüz düşmesidir. Bu yeni yapıda yapımcı ve yönetmenler mevcut olanaklarını zorlayarak sponsor firmalar buldular. "Yavuz Özkan (Z Film), Sinan Çetin (Plato Film), İrfan Tözüm (Muhteşem Film), Şerif Gören (Anadolu Film)” gibi yönetmenler 1990’lı yıllarda kendi filmlerini

finanse etmişlerdir. Bu yönetmenler 1990'ların ilk yarısında hem sponsorluklar, hem Eurimages, hem Kültür Bakanlığı destekleriyle filmler yapmışlardır (Erkılıç, 2003:163).

“Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı” Yerli ve yabancı yatırımın teşvik edilmesi amacıyla 2004 yılında TBMM Genel Kurulu’nda kabul edilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı, yasanın yapım sürecine ilişkin desteği, bünyesinde oluşturulan Destekleme Kurulu tarafından yürütülmektedir (<http://www.radikal.com.tr /haber.php?haberno=121879>) (Tuncay Engin, 2015:123-124) .

1.9. Sinema Salonları

Yapım, dağıtım ve gösterim sinema endüstrisinin süreçleridir. Bir sinema filmi gösterim aşaması olan sinema salonlarında seyirciyle buluşmasından önce dağıtım aşamasından geçmektedir. Bu üç aşamanın birlikte değerlendirilip incelenmesi sinema salonlarının dönüşüm sürecini kavramak için gereklidir. Ayrıca sinema endüstrisinin üzerindeki bir diğer büyük etki toplumda yaşanan önemli sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal olaylardır. Toplumda yaşanan önemli olaylarla sinemada yaşanan önemli dönüm noktalarının birbirine paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür. Yapım, dağıtım ve gösterim aşamaları 1900’lü yılların başlarında Hollywood’un büyük stüdyolarının hakimiyetine girmeye başlamıştır. Hollywood sineması 1930’lu yıllara gelindiğinde, yapım, dağıtım ve gösterim aşamalarına hakim olan beş büyük stüdyonun (Warner Bros, MGM, Paramount, Twentieth Century Fox ve RKO) hakimiyeti altındadır.

1950’li yıllarda bu stüdyolar yasal nedenlerden dolayı gösterim sektöründen çıkmışlarsa da sahip oldukları yapım-dağıtım sektörü, egemenliklerini sürdürmelerini

sağlamıştır. 1980'lerde bu yasal engel kalkmış, stüdyolar gösterim işine yeniden dahil olmuşlardır. 1990'lı yıllarda ABD sinema salonlarının %10'undan fazlası bu stüdyoların elindedir (Kasapoğlu, 2015:18).

Avrupa sinema pazarını genişletmeyi amaçlayarak dağıtım yardım programında olduğu gibi, Media programına dâhil olmayan Bosna-Hersek, Hırvatistan, Sırbistan, Makedonya ve Türkiye'nin de yararlanabildiği sinema yardım programı Avrupa filmlerinin dağıtımı ve dolaşımı, salon sayısını arttırılması ve salonların koşullarının iyileştirmesi hedefler. Sinema salonlarına destek vererek Avrupa yapımı filmler gösteren bir sinema salonları zinciri oluşturmak Media programı kapsamındadır. Eurimages'in sinema salonlarına destek verdiği ülke sayısı 5, salon sayısı 34'tür (www.coe.int/t/dg4/eu).

Europa Cinemas'a verilen bu programın yönetiminin desteklendiği kuruluşlar Eurimages, Eureka Audiovisual ve Fransız Dış İlişkiler Bakanlığı'dır. Avrupa film pazarını geliştirmek amacıyla başlatılan bu uygulama, sinema salonlarının yenilenmesini sağlayarak, Avrupa filmlerinin seyircisini artırılmasını hedefler. Desteklerden yararlanmak isteyen salonlar, gösterimin seyirciye kaliteli yapılması, seyircinin konforu, havalandırma, koltuk tasarımları, ses düzeni gibi gerekli koşulları sağlamalıdır. Başkent, büyük şehir, üniversite şehirleri ya da diğer önemli büyük şehirlerde faaliyet gösteriyor olma şartı salonlar için aranmaktadır. Ancak en az 6 aydır açık olan salonların seçilmesi, yerleşmiş bir bilet sistemine sahip olması, yılda en az 520 gösterim yapması, en az 70 koltuğu ve profesyonel standartlarda ekipmanı bünyesinde barındırması gerekmektedir (www.coe.int/t/dg4/eurimages/About/default_en.asp).

Sinema salonları gösterimi yapılacak toplam filmlerin en az %50'sini Avrupa filmlerine ayırmak zorundadır. Böylece yardımdan yararlanabilirler. Sinema Salonları filmlerin orjinal versiyonlarını alt yazı olarak göstermelidir. İstenilen koşulları yerine

getirdikleri takdirde, salonlar, seyirci sayılarının 15.000'i geçmesi halinde 15.000 Avro yardım alırlar. Eğer seyirci sayısı 15.000'den az ise verilecek destek Eurimages tarafından belirlenir. Sinema salonu yardım başvurusunda bulunursa, başvuran üye ülkenin temsilcisinin de bulunduğu bir inceleme kurulu ile değerlendirilir. Eurimages Yönetim Kurulu Hazırlanan değerlendirme raporunu inceler ve salonun yardım alıp almayacağı konusundaki son kararı verir. Destek alan salonlar, destek alma koşullarını korumaya devam ettikleri gibi, Eurimages/ Europa Cinemas logosunu kullanmak, herhangi bir reklam ürünüde salonun Eurimages tarafından desteklendiğini belirten ibareye yer vermek ve filmleri kendi dillerinde, altyazılı olarak göstermek zorundadırlar. Eurimages'ın sağladığı desteğin yanı sıra başka yerlerden de finansal yardım alabilirlen sinema salonları, Eurimages tarafından desteklenen sinema salonları Europa Cinemas ağı ile birbirlerine bağlıdır. Salonların gerek birbirleriyle gerekse dağıtımıcılarla koordinasyonu, bilgi alışverişi ve iletişimi bu şekilde sağlanmaktadır (Tuncay engin, 2015:125) (www.coe.int/t/dg4/eurimages/About/default_en.asp).

İKİNCİ BÖLÜM

2. SİNEMA VE SİYASET İLİŞKİLERİ

Sinema 20. yüzyılın en önemli teknolojik gelişmelerinden biridir. 1895 yılından itibaren Georges Melies, Lumiere kardeşler tarafından fark edilen sinema tekniği, birçok deneme filmi çekildikten sonra 1902 yılında çekilen Aya Seyahat, ticari değer taşıyan ilk gösteri filmi olarak kabul edilmiştir. Bugün de kullanılmakta olan sinema tekniklerinden pek çoğunu Georges Melies'e borçlu olduğunu ifade etmektedir. Toplumsal-ekonomik ve siyasal alanlar gibi hayatın çeşitli alanlarıyla ilgilenmeye başladığını belirttiği sinema ilk yıllarda sadece insanları eğlendirmek için yapılan bir faaliyetti. Sesli sinemanın gelişmeye başladığı 1930 yıllarından sonra ses ve görüntünün bir arada kullanılması gerek bir kitle iletişim aracı olarak gerekse bir sanat dalı olarak sinemayı en güçlü araç haline getirmiştir. Ses ve görüntünün bir arada kullanması bu aracı etkileme açısından sinemayı diğer kitle iletişim araçlarının önüne geçirmiştir. Sinema bir sanat alanı olarak diğer sanat dallarının birleşimi ile var olmuştur. Sinema tüm sanatların kesişimi olan bir sanattır. Bütün sanat dalları üzerinde olan etkiler sinema sanatında da kendini göstermiştir. Toplumsal bir faaliyet olan sanat toplumdaki gelişmelerle doğrudan ilişki içerisindedir. Sinema sanatı da bir sanat dalı olarak 20. yüzyılın toplumsal-ekonomik ve siyasal gelişmelerinden etkilenmiş ve çeşitli dönemlerde çeşitli sinema akımları ortaya çıkmıştır. Yaşanan toplumsal-ekonomik ve siyasal gelişmeler ünlü sinema yönetmenlerini etkisinde bırakarak kendi akımlarını geliştirmişlerini sağlamıştır (Demirçi, 2012: 56).

Sinemanın icadını takip eden yıllarda, dünyadaki bütün gelişmiş ülkeler onun ne derece önemli olduğunun bilinciyle önemli yatırımlar yapmış, devlet eliyle sağlam alt yapılar, yasal düzenlemeler ve maddi teşvikler sağlamıştır. Türkiye'de de sinema,

dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi yabancı film ağırlıklı bir görünüm sunmaktadır. Ülkelerin yerli sinemalarını desteklemeye yönelik politikalar üretmeleri bu nedenler gerekmektedir. Bu ülkelerin her birinin bir kültür politikası olduğu gibi, bir sinema politikaları da olmuştur. Ayrıca sinema endüstrisi bu ülkelerdeki egemen ideolojilerin halk tarafından benimsenmesinde önemli rol oynamıştır (Demirçi, 2012:56-57).

Kompleks bir alan içinde var olan sinema politikaları, değişim faktörlerinden etkilenir. Ayrıca “Yasal düzenlemeler, genel ekonomik durumlar, baskın kültür, toplumsal farkındalık, teknik kapasiteler kadar, insan faktörü olarak politikacıları, işletmecileri, çalışanları ve bürokratları da içerir” (Moran, 2000:139).

Günümüzde sarsılan bir endüstriyi korumak rekabet gücü olmayan aynı zamanda gelişen endüstriyi desteklemek ya da dengesiz rekabet ortamında korumak kaçınılmazdır. Sinemada sektörü de bu bağlamda değerlendirilmelidir. Küreselleşme sürecinde ulusal sinemaların varlığını sürdürebilmesi için kaçınılmaz olarak korumacılığı ve desteklemeyi içeren sinema politikaları, müdahaleci bir yapı içinde olmak durumundadır. Bu sürecin bir sonucu kültür ve sanat alanı olarak sinemada destek politikalarının gerekliliğidir. Bir sanat dalı olmasının yanında bir aynı zamanda bir endüstri de sinema, endüstrileşebilmesi tarihsel süreç içerisinde görülebileceği üzerine banka ve sanayi gruplarının desteğine, devlet teşvikine, telif - patent ve diğer alanı düzenleyici yasaların çıkarılmasına, uluslararası pazara açılabilmesine ve seyirci olgularına bağlı olarak gerçekleşebilmektedir. Sinemanın bir sanat dalı olarak oluşmasıyla endüstrileşmesi eş zamanlıdır. Sanat ve endüstrinin birlikteliği sinema olgusunu oluşturmuştur. Sanatçının konumu ve sanat yapısının bağımsızlığı gibi sorunları tartışma konusu yapsa da, ikisi arasındaki diyalektik ilişkidir. Sinema alanı için oluşturulan politikalar, ekonomik ve kültürel değerlerin etkisi altında oluşmaktadır... “Sinema politikaları, devlet, özel veya ticari pek çok kurumun hedeflerine ulaşmak için bir araya getirilen pratikleridir” ” (Moran, 2000:139).

Coğrafi bir tanıma işaret etmesine rağmen Ortadoğu kavramı toplumların zihninde farklı çağrışımlara yol açan simgesel bir ifadedir. Dünyanın batısındaki gelişmiş olarak adlandırabileceğimiz ülkeler Ortadoğu coğrafyasında yer alan ülkelerle kurdukları ilişkilerde bu simgesel anlatımdan yararlanmışlardır. Doğu, batının kendini tanımlaması için iyi bir “öteki” olmuştur. Birçok aydın Ortadoğu’yu kendine göre farklı yorumlamıştır. Kültürel miras açısından ele alacak olursak Ortadoğu, istikrarsız şehir uygarlığı ve geçirdiği savaşlarla yapılır. Bu istikrarsız ve az güvenilir ortam, toplumsal devingenliğe sebep olmuştur ve otorite tümüyle sarsılmıştır (Tuncay Engin, 2015: 126).

Bir insanın kimliğinin oluşmasında “ben ve öteki” kavramları etkili olmaktadır. Ben ve öteki kavramları karşılıklı iletişim sayesinde bir bütün haline geliyor. İçerdeki dışarıdakinden, benlik ötekinden aynen çizgidir. Bu çizgiler bazen kesişirler, kimliklerde belirgin olan bu çizgiler her ne kadar kesişseler de, yine de biz ile onlar arasında zihinsel bir bölünme vardır. Ben ve öteki kavramları birbirlerinden ayrılamayacak kavramlardır. Öteki, ben ile oluşur. Toplumlari ve ülkeleri değerlendirme de tıpkı bir insanın kendisini bir başkasından farklı görme eğilimi üzerine kuruludur.

“Ortadoğu” da kamu hizmeti açısından yasal zemine oturan bir devlet olmadığından demokrasi, eşitlik ve yerel yönetim mücadelelerine katılım gelenekleri insanları devletin egemenliğinden bağımsız olmaya değer atfedecek şekilde eğitmekteydi. Bu durum daha geniş bir vatandaşlık anlayışına ya da karşılıklı savunma ve saldırının gerektirdiği yerel ihtiyaçların ötesinde bir cemaat yapısına yol açmadı. “Kendine özgü bir kültür geliştiren Ortadoğu kendini tanımlayabilmek için bunu yapmıştır. Ortadoğu diğer bölgeler tarafından öteki olarak algılandığı için yabancılaşmış bu ötekileştirilmesi kendi kültürünü oluşturmuştur. Dünyanın en eski uygarlık bölgelerinden birisi olan Ortadoğu uygarlığı, Hindistan ve Çin gibi başka eski

uygarlıklarla karşılaştırıldığında, bu bölgenin diğerlerinden belirgin bir şekilde farklı iki özelliği ortaya çıkar. Bu özelliklerden biri çeşitlilik, bir diğeri de süreksizliktir. Eski Ortadoğu’da bir birlik ve süreklilik yoktu. Antik çağlarda bile Ortadoğu’da yaşayan uygarlıklar çok çeşitliydi ve Çin ya da Nagari, Konfüçyüs felsefesi ve Hindu inançları gibi birleştirici ortak unsurlar taşıımıyordu. Ortadoğu uygarlığı farklı farklı çizgilerde gelişmiştir. Bütün bunların sonucu olarak birbirlerine doğru hareket etmiş olsalar da; kültür, değer ve yaşam tarzı bakımından taşıdıkları önemli farklılıkları korumuşlardır (Berber, 2011: 20).

Toplumsal kimlikler de, bireysel kimlikler gibi dış kültürler tarafından etkilenecek oluşur. Hem içeriden yani toplumun deneyiminden hem de; dışarıdan dış kültürler tarafından etkilenirler. Her yönetim toplumsal kültürlerin oluşumunda; bu kültürü topluma benimsetmek için farklı yollara başvurur. İdeoloji bu noktada büyük önem taşır. Tarihsel süreçlerde farklı yorumlanan ideoloji kavramı, bazen olumlu anlamda bazen de olumsuz anlamda kullanılmıştır. Yöneticiler arasında ideoloji, yaygın fakat sınırlı fikirlerden oluşur. Bir diğer ifadeyle, ideoloji, bir insanın ya da bir toplum grubun zihninde egemen olan fikirler, tasarımlar sistemidir. 16. Asır’da kapitalizm ve endüstrileşme ile birlikte farklılaşan Ortadoğu’nun sosyolojik yapısı da değişiyordu. Sömürgeciliği de beraberinde getiren, endüstriyel kapitalizm, gelişmemiş bölgelerle Batı arasındaki tek taraflı ticarete dayanıyordu. Bu durum borç karşılığı çalışma yani köleliğe neden olmuştu. Avrupa piyasalarıyla bütünleşmeden önce iç dinamiklere odaklanan siyasal otorite, yerel oluşum ve dünya ekonomisinin etkisiyle meydana gelen olaylar, bölgeyi etkilemişti. Ortadoğu’nun kendisine ait kültürün yok olmasına nedeni Ortadoğu’daki farklı kültürlerin etkileşimi ve kapitalizmin gelişmesidir. Ortadoğu’nun kendine ait kültürünün yok olmasının bir diğer nedeni çok kültürlü bir yapıya sahip olmasıdır. Bu durumun nedenlerinden biri de, Helen, Roma Hristiyan ve İslam kültürünün bölgenin egemenliğinde olmasıdır. Farklı kültürlerin

egemen olmasının bir diğerk sonucu da Ortadoğı'nun kendine ait yazılı kùltürlerinin yok olmasıdır. Bu durum dili de etkilemiştir. Doğı bilimcileri eski dilleri tarihe ve bölgeye göre yeniden ortaya çıkarmasına kadar hiç bilinmemiştir. Bir ülkenin kùltürü o ülkenin sinemasının kimliğini oluşturan en büyük etkendir. Evrensel ve kozmopolit olmayı amaçlayan ve bir meta olarak film, daha geniş pazarlarda değişik ve daha kalabalık izleyici topluluklarının ilgi ve beğenisini kazanabilmek için vardır (Berber, 2011: 21).

Tüm sanat dallarıyla kıyaslandığında sinema sanatı, pazarlamaya belki de en fazla uygulama alanı sunan sanattır. Bir yapımın ve projenin pazarlamasında pek çok yöntem kullanılmakla birlikte bu durumda en fazla öne çıkan uygulamalar; poster ve afişler, fragmanlar, ödöl vurgusu ve oscar, tv, radyo, gazete ve dergi reklamları, ağızdan ağıza iletişim, gala gösterimi, ürün yerleştirme, satış tutundurma ve lisanslı ürünler olarak bahsedilebilir. Afişler ve posterler aracılığıyla filmin türü ve oyuncular hakkında ipuçları verilerek sinemaya izleyici çekmek sinema pazarlamasına güçlü bir örnektir. Gösterim sonrasında ilgi ve beğeni toplayıp, kùlt olarak anılan filmlerin poster ve afişlerinin satılması da mümkündür (Başaran, Ekici:2017:191).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METODOLOJİ

3.1.Araştırmanın Amacı

Tezin amacı, Kuzey Irak sinemasının siyasi ve sosyal etkiler ışığında geldiği seviyeyi anlamaktır. Bu amaçla;

- 2003 yılından sonra sinema sektörünün gelişimini ortaya koymak,
- 2003 sonrası dönemde üretilen sinema filmlerinin özelliklerini irdelemek,
- Kuzey Irak'ta yaşanan siyasi süreçlerin sinema sektörünü iktisadi anlamda nasıl etkilediğini anlamak,
- Sinema sektörünün, söz konusu dönemden öncesi ve sonrasını karşılaştırmak,
- Siyasi gelişmelerin ardından yaşanan sosyal değişimin filmler üzerindeki etkisini araştırmak,
- Sorunun çözümüne ve konuya ilişkin bilimsel bilgiye katkıda bulunmak bu araştırmanın amaçları olarak belirlenmiştir.

3.2. Araştırma Problemi

Saddam sonrası sinema çalışmaları sinema sektöründe önümüzdeki dönemler için bir temel olarak sayılabilir, Son yıllarda genç kuşaktan çok sayıda Kuzey Irak yönetmenin sinemayla ilişkilerini kuvvetlendirdiği görülmektedir. Bu gelişmeler yeni bir sinema anlayışını oluşturuyorken önümüzde bir tanımlama problemi de söz konusudur: Kuzey Irak sineması neyi ifade eder? Kuzey Irak'ta Saddam rejiminin hüküm sürdüğü yıllarda, ülkede bir sinema endüstrisi ve sinema kültürü oluşmamıştır. Komşu ülkeler, dünya sinemasında söz sahibi olurken, Irak'ta otuz iki yıl boyunca

nerdeyse ciddi tek bir sinema filmi yapılmamıştır. Saddam'ın propaganda filmleri olarak kullanılanlar sayılmazsa, tüm ülkede özel mülkiyete ait olan bir sinema kamerası dahi olmadığı tespit edilmiştir. Kürtçe'nin serbest olduğu ülkede, ilk Kürt filmlerinin yapılmasını beklemek için de on yıllarca zamanın geçmesi gerekmiştir.

Bu çalışmanın asıl problemi, 2003 dönemine kadar ülkede yaşanan söz konusu siyasi ve sosyal gelişmelerin bireyleri yeni kimlik arayışına sürükleyerek davranış şekillendirini değiştirmesi ve buna bağlı olarak sinema sektöründe de paralel değişimin meydana gelmesidir. Çalışma kapsamında 2003 Saddam rejimi sonrası Kuzey Irak sinema sektöründe yaşanan gelişim ve değişim ortaya konmaya çalışılacaktır.

3.3. Araştırmanın Önemi

Çalışmanın Saddam Rejimi sonrası Kuzey Irak sinemasını oluşturan filmleri ve sinema sektörünü, ekonomik, tür, içerik ve teknik yanlarından ve anlamlılık düzeyinde incelemesi, bu çalışmayı önemli kılmaktadır.. Kuzey Irak sineması, 2000 sonrası dönemde birçok ulusal sinema kendi estetiğini oluşturma yolunda önemli başarılar kazanmıştır. Kürt sineması da aynı dönemde kendini göstermiştir.

Avrupa ülkelerinde Kürt Film Festivalleri, Süleymaniye, Erbil ve Duhok birçok kısa filmin bizatihi yapımında bulunmuş Kuzey Irak Kültür Merkezi'nin çalışmaları övgüye layık görülmüş çalışmalardır.

2000 ve sonrası dönem, Kürtler açısından tarihi önem arzeden gelişmelerin yaşandığı, Kuzey Irak bölgedeki varlığı ve gücünü ortaya çıkaran yıllar olmuştur. Başlangıçta rahatlıkla anlaşılabilecek şekilde kısmi sarsıntılar olmasına rağmen sanatçı ve entelektüeller bu yeni özgürlük ortamının yarattığı fırsatı kullanarak hızlı bir şekilde üretmeye başlamıştır. Daha önce rejim tarafından yasaklanan kitaplar yazılmaya, geçmişte rejimin işkence ve baskıyla karşılaşmalarına sebep olabilecek içerikte

müzikler yapılmaya ve dinlenmeye başlanırken, başta Süleymaniye, Erbil ve Duhok gibi şehirler olmak üzere pek çok yerde yayın yapmaya başlayan televizyonlar için kendi dillerinde, kendi öykülerinden oluşan filmler, programlar hazırlamaya konulmuştur.

Bu yeni bulunmuş özgürlüğün elbette sinema ve film yapımcılığı üzerine de ciddi bir etkisi ve katkısı olmuştur. Herhangi bir resmi sinema eğitimi olmayan, yardım ve kılavuz imkanlarından neredeyse tümüyle yoksun olan ancak ilham ve ümit dolu çok sayıda sinemacı, bu dönemde başta Kültür Bakanlığı ve Evini Film'in verdiği desteklerle kısa filmler yapmaya başlamıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında, Kuzey Irak sinemasını anlayabilmek adına, ilgili çalışma literatüre fayda sağlayacaktır. Ayrıca, Türkiye'de Kuzey Irak sinemasını konu alan bir yüksek lisans veya doktora tez çalışması olmayışı da bu tez çalışmasının öneminin göstermektedir.

3.4. Araştırmanın Yöntemi ve TEKNİKLER

Araştırmada, nitel araştırma yöntemi benimsenip, durum çalışması tekniği uygulanacak ve Kuzey Irak'taki sinema sektöründeki ekonomik yapılanma ve film üretim biçiminin analizi ortaya konulacaktır. Durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl işlediği ve çalıştığı hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak o sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır (Subaşı, 2017: 2).

Bu bağlamda, çalışmada şu sorulara yanıt aranacaktır:

- 1) 2003 sonrası Kuzey Irak sinemasında değişimler yaşandı mı? Yaşandıysa bunlar nelerdir ?
- 2) Kuzey Irak'ta Saddam sonrası sinema sektörünün durumu hangi yönde değişti ?

- 3) 2003'ten sonra Kuzey Irak'ta gösterilen filmlerin genel özellikleri nelerdir ?
- 4) 2003'te ve sonrasında ülkede yaşanan siyasi olaylar sinema sektöründe nasıl yankı buldu ?
- 5) Saddam rejimi öncesi sinema sektörü ile Saddam rejimi sonrası sinema sektörü arasındaki farklar nelerdir ?

Çalışma, Kuzey Irak sinemasıyla sınırlıdır. Veriler, literatür taraması, resmi istatistiksel veriler ve kişisel görüşmeler aracılığıyla toplanacaktır.

3.5. Irak Sinema Tarihine Giriş

Her ülkenin bir sinema tarihi vardır. Irak'ta sinemanın ortaya çıkışı 1909 yılına dayanmaktadır. 26 Temmuz 1909 Pazar günü Mısır yapımı bir film Bağdat'da Melasık Lelebhane bahçesinde açık havada gösterime girmişti. Bu filmin gösterimi Irak sinema tarihinin başlangıcıydı. Daha sonra Sinema Elempiya, Merkezi Sinema ve Ulusal Sinema gibi birçok sinema salonları açıldı. 1940 yılında İngiliz ve Fransız film şirketleri Irak'ta sinemanın gelişimi için çalışmalara başlamıştı. Aynı yılda Bağdat'da çok sayı da stüdyo açtılar. Bu stüdyolarda romantik film üretimi yapıyorlardı. Ancak filmlerin romantik sahnelerinden dolayı Müslüman ve Yahudi sermayedarları arasında din konusunda sorunlar yaşanmış ve stüdyo çalışmaları durdurulmuştu.

1950 yılında sinema aktörleri ve tiyatrocular film üretimi için tekrar şanslarını deneyerek Bağdat'da sanat dünyası stüdyosunu açtılar. Stüdyonun en önemli üretimi Finte ve Hasan filmiydi. Film 1955 yılında Shakespeare'in Romeo ve Juliet'inden esinlenerek yapılmıştı. Filmin yönetmenliğini Haydar El Ömer yapmıştı (Alskan, 1982: 237).

1958 yılında Abdulkasım başkanlığında Kral 2. Faysal'a karşı bir darbe gerçekleşti. Kral rejimin yıkılmasıyla sinema sektöründe zayıflamıştı. 1959 yılında

sinema ve tiyatro topluluğu kuruldu. Topluluk yeni kurulan hükümeti destekler nitelikte birkaç propaganda filmi çekmişti (Sina, 2018:116).

Bu dönemde çekilen Zemawend le Asmanda ve Projey El Meşkiye belgeselleri propaganda için yapılmıştı. Zemawend le Asmanda belgeseli hava kuvvetlerini, Projey El Meşkiye ise tarım ve ziraat alanında yapılan yeni gelişmeleri konu almıştı (Himadi, 2012: 34). Abdulkerim Kasım iktidarının yıkılmasından sonra, 1979 yılında hükümet içinde şiddetten uzak bir darbe daha gerçekleşti. Bu darbe neticesin de 16 Temmuz 1979 yılında dönemin Cumhurbaşkanı Hasan El Bekir görevini bırakmak zorunda kalarak yerine resmi olarak Saddam Hüseyin geçmişti.

Saddam Hüseyin'in iktidara gelmesiyle, propaganda amaçlı uzun metrajlı birkaç film ve belgeselin çekilmesini istemişti. 1980 yılında çekilen Uzun Günler adındaki ilk uzun metrajlı film Saddam Hüseyin'in hayatını konu almıştı. Saddam'ın hayatını Tevfik Salih kaleme almıştı senaryosunu da kendisi yazmıştı. 6 saatlik filmde Saddam'ın, 14 Temmuz 1958 darbesi ve Kral rejimini devirip iktidara gelen Abdulkerim Kasım'ın başarısızlığını ve onunla olan ilişkileri anlatılmaktadır. Filmin montajı James Bond filminin yönetmeni Terence Young tarafından yapılmıştı. Saddam Kamil ve Hasan El Mecid filmde Saddam Hüseyin'in rolünü oynuyorlardı (Sina, 2018: 119). Irak'ta savaşın başlaması sinema sektörünü de büyük sorunlarla yüzyüze bırakmıştır. Bu sorunların başında ekonomik, toplumsal ve siyasal sorunlar gelmektedir. Irak kendi içerisinde parçalanmışlık yaşıyordu. Bir taraftan Irak'ın güneyindeki İran destekli Şialar diğer tarafta kuzeyde Kürt muhalefatinin oluşu Irak'ı hızla iç kaosa sürüklüyordu. Saddam Hüseyin siyasi refahın sağlanması, kendi iktidarının kalıcılaşması ve Arap dünyasına başkanlık hedefi için 1981 yılında propaganda amaçlı büyük bir bütçe ile Mısır ve Irak ortak yapımı Kadsıye adında bir film yaptırdı. Filmin senaristliğini Mısırlı Mahfuz Abdulrahman, yönetmenliğini ise Selah Ebu Seyif üstlenmişti. Film süresi 145 dakika, dili ise Arapçaydı. Filmde tarihsel

bir olay işlenmişti. M.S 636 yılında Rüstem Feruhzad komutasındaki İran ordusunun Saadi Bini Ebu Vakas komutasındaki Irak ordusuna karşı yenilgisini anlatılıyor (Alskan, 1982: 236). Irak'ta sinema izleyicisi çoktu. Irak'ın hemen her şehrinde sinema salonları bulunuyordu. Bu salonlarda Mısır, Amerika, Hint, Türk ve bazı yerli film ve belgeseller gösteriliyordu. Bu dönemde baas hükümeti tarafından film üretimi yasaklanmıştı. Bu yasaklama sadece Kürtler için değildi aynı şekilde Arap sinemacılar da film üretemiyordu.

1946 yılında çok sayıda film üretimi oldu. Bu filmlerden sadece yönetmenliğini Selah Ebu Seyif'in yaptığı Kadiye filmi ülke sınırlarının dışında gösterime girdi. 1968 yılında 11 film uluslararası film festivallerinde gösterildi. Aynı yıl Selah Ebu Seyif'in Heras filmi Tunus Kartaca Sinema Festivalinde Altın Tanıt ödülüne layık görüldü. Baas rejimi döneminde sinema bir propaganda aracı olarak kullanılıyordu. İkinci körfez savaşına (2003) kadar sanat, siyasi parti çıkarları çerçevesinde yapılıyordu. Kürtlere ve Şialara yapılan katliamlar, İran'la yapılan 8 yıllık savaş, Araplaştırma politikaları ve başka ülkelere işgal girişimi sadece baas partisini güçlendiriyordu. Tüm bunlar ülkede bir yıkım oluşturmuştu. Çok sayıda sinema salonu ve stüdyo kapanmıştı.

Saddam Hüseyin'in propaganda aracı olarak kullandığı diğer bir film ise Çatışma ve Vefadarlık filmiydi. Bu film 1983 yılında Irak-İran savaşı esnasında büyük bir harcama yapılarak tamamlanmıştı. Filmin yönetmenliğini Muhammed Şükrü Cemil, senaristliğini ise R. Smith ve Şükrü Cemil üstlenmişti. Film, Irak halkının İngiliz işgaline karşı gerçekleştirdiği devrimi konu almaktadır. Filmin başrolünde ise Oliver Ryd oynuyo (Sina, 2018: 122).

3.6. Kuzey Irak'ta Sinema Tarihine Giriş

Irak rejiminin Kürtler özelinde gelişen politikası kürtlerin uzun bir süre toplumsal, siyasal ve iktisadi gelişmelerden mahrum bırakmıştır. Devletin bu tutumundan dolayı Kürtlerin sinema ile buluşması daha geç bir zaman diliminde gerçekleşmiştir.

Baas rejimi döneminde, Saddam Hüseyin 1989 yılında Mem ve Zin filminin Kürtçe yapılmasına izin vermişti. Ancak filmin yapımı başarıyla sonuçlanmamıştı. Hem sinema alanında uzman kişiler bulunmuyordu hem de filmin çekimi gözetim

altında tutuluyordu. Kuveyt savaşının başlamasıyla film tamamlanmadan iptal edildi (Sina, 2018:124).

Kuveyt savaşından sonra 1990 yılında Amerika ve koalisyon güçleri tarafından Kuzey Irak'ın bir bölümü uçuşa yasak bölge olarak ilan edildi. Baas rejiminin hükmü bu bölgede sona ermişti. Kürtler özerk bir şekilde kendilerini yönetmeye başlamışlardı. Bu süreç Kürtler için büyük imkanlar yaratmıştı. 1990 yılında Kuveyt savaşının başlamasıyla Cafer Ali yönetmenliğinde Kuzey Irak Gelini Nergiz filmi çekimlerine başlanmıştı. Kuzey Irak bölgesinin özgürleşmesinden sonra film son çekimlerini burada yaparak tamamlanmıştı (Abdulrahman, 2018: 5).

1991 yılındaki körfez savaşı'nda kürtler savaştaki kiriz kendileri açısından fırsat görerek 4 Mart 1991 tarihinde kuzey Irakı'nda ayaklanma başlattılar (Uğur,2017:121).

1991 baharında Kuzey Irak için yeni bir dönem başlamıştı. Özgürlüğün ve huzurun hakim olduğu bir ortam oluşmuştu bölgede. Toplumsal alanda birçok yeni değişimler yaşandı. Kürt sinemasının canlanması için ortam uygundu artık.

Kürt sinemasının varlığı tartışılmazdır artık. Ancak gelişip bir sektör haline gelmesi için büyük uğraşların verilmesi gerekmektedir. Bölgede bir sinema gerçeğinin olduğu herkes tarafından bilinmekte lakin sinema gelişmemiş ve sanayisi oluşmamıştır. Bölge sinemasının gelişimine en büyük engel sistematik bir bütçenin ayrılmaması ve film üretimi için ihtiyaçların karşılanmamasıdır. Bilindiği Bağdat ve aşağısı bölgelerde sinema adında hiçbir şey yoktu sadece Baas rejimi döneminde propaganda amaçlı birkaç basit film üretilmişti (Abdullah, 2011: 46).

Körfez savaşından sonra Kürtler yeni bir sürece girmişti. Kürtler birçok alanla tanışmanın başlangıcındaydı. Kürt televizyonlarının açılması film üretimine ön ayak olmuştu. 2003 yılında Saddam Hüseyin rejiminin tamamen ortadan kaldırılmasına kadar Kürtler gerek iç savaştan dolayı gerekse ekonomik krizden dolayı kültür ve sanat konusunda pek fazla gelişim katedmemiştir. Baas rejiminin yıkılmasından sonra

kuzey Irak'ta sinema sektörü de başka bir evreye geçmiştir. Kuzey Irak'ta sinema gelişerek Kürt hükümetinde ciddi desteğini alarak resmi bir kurum haline gelmişti. Diasporada yaşayan sinema alanında uzman çok sayıda Kürt yönetmen ve senarist ülkesine dönerek film üretimine başlamıştı (Sina, 2018:123).

Mehdi Omed, Şevket Emin Kurki ve Huner Salim gibi bilinen aktörler diaspora da yetişmiş kişilerdir. Bunlar ülkelerine dönerek Bölgesel Kürt Hükümetinin desteğini de alarak Kürt sineması çerçevesinde film üretimine başlamışlardı. Bu dönemde birçok film kuzey Irak'ta gösterildi. Komşu ülkelerin ürettiği filmler, Oscar ve Fransız Kan ödülleri almış filmler izleyicilerle buluşturuldu. Kuzey Irak hükümetinin Türkiye, İran ve Fransa gibi ülkelerle ortak ürettiği filmler dünyada bir çok sinema festivallerinde gösterime girdi.

Günümüz dünyasında eğer sinemanın geldiği noktaya bakarsak işlevi değişmiştir. Eskiden bilimsel bir buluş olarak icat edilen sinemayı, insanlar zaman geçirmek amaçlı izlerken, günümüzde ise siyasal, ekonomik ve toplumsal alanların şekillenmesinde büyük bir etkiye sahiptir (Sina, 2018:125).

Baas rejiminin yıkılmasından birkaç yıl sonra Bölgesel Kürt hükümeti, Kürt sinemasının gelişimi her türlü imkanı sunmuştu. Hükümet film üretimi için özel bir ayırmıştı. Kürt sinemacıları aldığı bu destekle çok sayıda film üretmeye başlamıştı. Kürt hükümeti, Kürt kimliğini ve kültürünü tanıtmak için sinemaya stratejik bir faktör olarak bakıyordu. Ancak hükümetin bu desteği sistematik olmadığından dolayı istenilen hedefe ulaşılmadı. Bu destek daha çok bireysel ve dar tutuldu. Sinemanın tüm alanlarında çalışılmadı (Abdulrahman, 2018: 5).

3.7. Sinemada Eğitim ve Teknik Gelişim

Sinema sektöründe çalışanların gerek sinema dili oluşum sürecinde gerekse teknik uygulama alanında kendi yapım dillerini oluşturabilmelerinde sinema eğitime ihtiyaçları vardır. Ulusal sinema anlayışının hayata geçirilmesi için bu ihtiyaçların karşılanması gerekir. Teknik eğitim, içerik uygulamaları, sinema türleri, kuramsal eğitim ve oyunculuk bilgisi, sinema eğitim sürecinin gereklilikleridir. Bu bölümünde kendi ulusal sinema dillerini yaratmış dünya sinema örneklerinden yola çıkarak, bir ülkenin sinemasının ulusal sinema dilinin oluşum sürecinde ihtiyaç duyduğu faktörler anlatılmıştır. Sinema Teknik olarak, ard arda hızlı bir şekilde gösterilen sabit resimlerin, izleyici tarafından, hareketli olarak algılanması durumuna dayanmaktadır. Bu prensip, ilk kez 1824'te İngiliz fizikçi Peter Mark Roget tarafından ortaya atılmaktadır (Fasih Sayın, 2007: 5).

Sanat alanında özellikle Kürt sineması alanında kendini gerçekleştirmiş bazı uzmanlarımız vardır. Ancak hükümet tarafından muhatap gösterilen bunlar değildir. Hükümet daha çok kendisine yakın bireyleri kültür sanat kurumlarında çalıştırır. Bu kişiler sinema alanında gerekli bilgiye sahip değiller. İktidar olan siyasi parti ya da partilere yakın olduklarından dolayı hükümete bağlı kültür sanatla ilgili kurumlarda çalıştırılırlar. İşe asıl hakim olanlar gerekli yerlerde değiller. Kültür sanat alanında çalışma yapan kurumların tarafsız olması lazım kimliğine bakılmadan yetenek ve beceri durumu esas alınmalıdır. Kuzey Irak hükümetine muhalif ya da toplumsal sorunlara objektif yaklaşan sanatçılar hükümet tarafından desteklenmiyor. Hükümet bu sanatçıların kendi sanatlarını icra etmelerine fırsat eşitliği sunmuyor. Buna karşın sanat alanında pek başarılı ve üretken olmayan sanatçıları tercih ediyor (Muhemed, 2014: 66).

Sinema alanında yaratmak, üretmek ve bu özerk alanda yoğunlaşmak için ciddi bir bütçeye ihtiyaç vardır. Dünya da sinema gelişimi için milyarlarca dolar bütçe ayrılmakta. Sinema alanında uzmanlaşmış birine gereken bütçe ayrıldığında kolaylıkla başarılı bir sinema örneğini ortaya koyabiliyor.

Bu bağlamda hükümet, sinema alanında uzmanlaşmış sanatçılara arka çıkıp desteklemesi lazım. Çünkü Kürt sineması yeni gelişim gösteren bir alan ve Kürtlerin tarihsel gelişimini sinema ile ifade edip Kürt toplumunun gelişimine hizmet etmelidir. Keza Irak'ta sinema yeni gelişim gösterdiği için sinemanın tüm alanlarında gereken eğitim ve teknik konuların da destek sağlanmalıdır (Abdulla, 2010: 182).

Küzey Irak hükümeti bu anlamda sinemacıları destekliyor; fakat Kuzey Irak sinemasında tekdüze bir anlayış hakimdir. Bunun temel nedeni sinema alanında uzman kişilerin yetersiz olmasıdır. Hükümetin kurumlar üzerinde sinemaya ayırdığı bütçe, dolaylı bir şekilde ya da parça parça sinemacıları veriliyor. Bu durum sürekli tekrar ettiği için sinemacılar sağlıklı bir üretim yapamıyorlar. Bunun bu şekilde gelişmesinin nedeni kurumların yaptığı yolsuzluklara bağlayabiliriz. Eğer hükümetin sinemaya ayırdığı bu bütçe vakti zamanında sinemacılara ulaştırılırsa sinema alanında yapılan bu tekdüzelikte son bulmuş olur. Hükümetin ulusal ve yerel politikası yeni bir Kürt entelijansiyesini yaratamadığı için sürekli ithal kişiler üzerinden kültürel bir yapmasına neden oluyor. Bu durumda da ulusal ve kültürel değerler konusunda gereken gelişimi gösteremiyor. Örneğin İran'dan ve Türkiye'den bir film çekimi için getirilen sinemacılar, evrensel sinema için bir başarı ortaya koymuş olsalar da ulusal ve yerel sinema için aynı başarıyı ortaya koymadıklarını görebiliyoruz. Kültür bakanlığının bu ithal kişilere harcadığı bütçe (Yönetmenden teknik ekip mana kadar) yerli ve milli sinemacılara ayrılırsa Kürt bölgesinde de sinema alanında ciddi bir başarı ortaya konmuş olur (Muhemed, 2014: 140-141).

Tabi, kuzey Irak'ta sinemanın gelişebilmesi için dışardan sinema alanında uzman kişileri getirip yüksek okular da ve akademilerde eğitim vermelerini sağlayarak yararlanmak gerekiyor. Ama bunun yanı sıra kendi film üretim şirketlerini oluşturmak böyle bir organizasyonun bölge genelinde geliştirmek aynı derecede elzemdir.

Bu gelişmelere rağmen dünya da ünlenmiş birçok kürt sinemacı var ve bunlar dünyanın çeşitli ülkelerinde düzenlenen birçok sinema festivallerine katılarak dünyaya sesini duyurabiliyorlar. Fakat bu sinemacıların çoğu katıldıkları festivallere bireysel katılım sağlıyorlar herhangi bir ulusal ve kurumsal temsiliyetleri yoktur. Kürt hükümeti dünyaca ünlenmiş bu isimler üzerinden uluslararası bir ağ geliştirerek Kürt sinemasına başka bir ivme kazandırabilir. Hükümet batılı ülkelerle olan ilişkiler üzerinde birçok Avrupa ve Amerikalı sinemacıyı bölgeye getirip yeni filmler üretebilir (Gefur, 2014: 41).

3.8. Sinemada Eğitim

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği sinemada eğitim deyince akla gelen ilk ülke'dir. Dünya sinemasını derinden etkileyen gelişmeler asıl olarak devrimden sonra Sovyet sinemasında meydana gelmiştir (Coşkun, 2009: 49).

“Devlet Eğitim Komisyonu” Rusya'da devrimin ilk günlerinde sinema işlerinden sorumlu kılınmaktadır. Sovyet Rusya'da devletin ilgilendiği ve geliştirmeye çalıştığı bir sanat dalı olarak ortaya çıkan sinema, büyük bir yol kat etmiştir (Coşkun, 2009: 50).

Dünyanın birçok yerinde bireyler uzman olduğu ya da üzerinde geliştiği alanda çalışır. Kuzey Irak'ta bu durum daha farklı bir boyutadır. Kürt bölgesinde özellikle sanat ve edebiyat ile uğraşanların büyük bir bölümü bu alanlarda akademik ya da temel eğitim görmemişlerdir ya da bu alanlarda diploma sahibi değildir. Başka alanlarda

akademik eğitim alıp sinema veya edebiyat ile özeli olarak daha yatkın olduklarından dolayı bu alanları amaç haline getirmişlerdir.

Kuzey Irak'ın Erbil ve Süleymaniye kentlerinde Güzel Sanatlar Fakültelerinde sinema bölümü okutuluyor. Her yıl onlarca öğrenci bu bölümden mezun oluyor. Sinema bölümü öğrencileri genelde teorik eğitim aldıklarından dolayı uygulamada zayıf kalıyorlar (Muhemed, 2014: 68).

Sinema bölümü okuyan öğrenciler mezun olduktan sonra kendi alanlarında iş bulamadıklarından ötürü başka alanlarda çalışmaya mecbur kalıyorlar. Bu nedenle kendi alanlarında gelişemiyorlar. Kürt bölgesindeki kütüphanelerde sinemaya dair sadece birkaç kitap bulunuyor. Bu anlamda sinema Kürt bölgesinde sektör haline gelmemiş ve bu alanda çalışma yapanların beslenebileceği bir sinema dergisi, kitap, gazete ya da televizyon yoktur. Bu alanda bölgede büyük ve gözle görülür bir boşluk var.

Bir film üretebilmek için teorik eğitimin olması şarttır. Uygulama teoriden beslenir. Sinema da başarılı bir ürün vermek teorik ve pratik olarak hakim olmakla mümkündür. Teorik eğitim, sinema altyapısının kazandırılması için kesinlikle gereklidir fakat bu durum pratik eğitim içinde geçerlidir. İran ve Türkiye gibi komşu ülkelerde sinema bir sektör haline gelmiştir. Dünya da yapılan bütün film festivallerine kendi ürettiği filmlerle katılabiliyorlar ve bu alanda üretimi ve teknik düzeyi dünya standartlarını yakalamış, sinemaya sinema okullarından yetişmiş eğitimli gençler hâkim olmaya başlamıştır. Sinema eğitimi alan gençler istediklerinde sinema ile ilgili her türlü kaynağa ulaşabilirler. Sinema ile ilgili günlük onlarca dergi gazete yayınlanıyor (Abdulla, 2011: 51).

Kuzey Irak'ta son yıllarda çok sayıda güzel film üretildi. Ancak film setinde çalışanların bir bölümü özellikle teknik ekipman dışardan getiriliyor. Bu Kürt sineması için büyük bir eksikliktir. Eğer gerçekten sinema alanında gelişme katedilmek

isteniyorsa sinemanın tüm alanlarında uzman ekipman yetiştirmek gereklidir. Uzun vadeli projeler için kendi alternatifini yaratmak zorundasın. Bu anlamda eleman yetiştirmek sadece bir kurumun işi değildir hükümetin bizzat desteklemesi lazım. Ülke dışında konuya uzman kişiler getirtilip film üretimi ile ilgili eğitim alınabilir (Gefur, 2014: 61).

3.9. Sinemada Teknik

Sovyet yönetmenlerinden teknik anlamda Dünya Sinema sektörüne öncü filmler üreten Kuleshov, Eisenstein, Vertov ve Pudovkin yalnızca bir dizi olağanüstü film yapmadılar, aynı zamanda sinema kuramlarının gelişimini derinden etkileyen “Sovyet Toplumsal Gerçekçilik” akımını yarattılar. Sovyet yönetmenlerinin ticari bir kaygısı yoktu, bu avantaja sahip olmayan Avrupa ve Amerika’daki meslektaşlarının aksine, özellikle teknik alanda kendi fikirlerini geliştirme açısından tam bir özgürlüğe sahiptiler (Coşkun, 2009: 51).

Bilim ve teknolojinin sürekli gelişmesiyle başlangıcından günümüze kadar olan sinemada kullanılan tüm teknik ekipmanlar gelişim göstermiştir. Filmler seyircinin ilgisini çekmesi ve sinema salonlarında izleyici sayısının artmasında gelişen teknolojinin önemli bir yeri vardır. Seyirciyi edilgen durumdan kurtarıp etken duruma getiren yeni teknikler, tekniksel gelişmeler ile senaryoları geleneksel anlatıdan uzaklaştırmıştır. Dijital sinema kameralarının yaygınlaşması da çekim aşamasında teknik anlamda kolaylıklar sağlamaktadır. Ayrıca kasetlerin fiyatları ham film kadar maliyetli değilken, yeni teknoloji ile birlikte sabit diskler ve görüntü kartları kullanılmaya başlanmıştır. Ham filmde önce görüntü banyo edilir ve akabinde lineer kurgu gibi bir dize uygulamadan geçirilir. Yüksek maliyetli bu uygulamalar uzun zamanlar gerektirir. Görüntünün kameralardan bilgisayarlara aktarılmasıyla kullanılan

dijital kamera görüntüleri, kurgusu yapıldıktan sonra gösterime gireceği her aşamasına sayısal işleme süreci olarak adlandırılır. Dijital teknoloji her iki teknoloji de karşılaştırıldığında daha kolay ve kafa karıştıran yönünün çok daha az olduğu görülür. Kameranin tarihi aslında fotoğraf makinesinin tarihi ile birlikte başlar. İlk olarak fotoğraf makinası icat edilmiştir (Okumuş, 2014:15).

İyi bir film çekmek için iyi bir tekniğe ihtiyaç vardır. Tekniğin sinemada rolü büyüktür. Film çekiminde teknik araçların nasıl kullanılacağı da önemlidir. Teknik ürünleri kullanmak profesyonellik isteyen bir alandır. Kuzey Irak'ta her ne kadar sinema sektörü gelişmemiş olsa da hükümetin dışardaki dünya ile olan ilişkileri gün geçtikçe gelişiyor. Bu ilişkilerin gelişmesi birçok alanı etkiliyor ve bu ilişkiler üzerinde her türlü teknolojik cihaz bölgeye gelebilmektedir. Film üretiminde kullanılan birçok cihaz bu ilişkiler sayesinde Kürt bölgesinde bulunabilmektedir. Ancak bu cihazların kullanımı konusunda teknik eleman eksikliği olduğundan dolayı Türkiye ve İran'dan getirilmektedir.

Kürt sinemasının gelişmesi için sinemacıların karşılaştıkları bu eksikliklerin giderilmesi gerekir. Kamera, montaj, ses, görüntü, müzik ve ışık gibi alanlarda teknik eleman eksikliği söz konusudur (Gefur, 2014: 61).

Sinemada film üretiminde endüstri önemli bir faktördür. Sinema sektöründe; film üretimi, dağıtımı ve gösterimi gibi aşamalar bulunmaktadır. Stüdyo ya da bağımsız film şirketleri tarafından hazırlanan filmler, dağıtım firmaları tarafından pazarlanmakta ve sinema salonlarına dağıtılmaktadır. Son evrede, sinema salonları filmlerin gösterimini gerçekleştirmektedir. Günümüzde sinema ve sinema salonları insanlar için bir ihtiyaçtır. Kuzey Irak'ta film izleyicisi yok denecek kadar azdır. Film izleme kültürü gelişmediğinden dolayı sinema endüstrisinde oluşmamıştır.

Kürt bölgesinde şuana kadar film üretimi ve dağıtımını yapan herhangi bir şirket yoktur. Eskiden bazı sermayedarların bu alanla ilgili girişimleri oldu lakin başarılı

olamadılar. Bölgede pasif film şirketleri var sadece film yada klip çekimleri için teknik cihaz kiralama işini yapıyorlar. Film üretiminde bulunmuyorlar. Sinema, sanat alanında en çok sermayeye ilişkin olandır. Filmin tasarlanması, yapım aşaması, estetik ve yaratıcı bir süreç olduğu kadar, filmin üretimi, dağıtım ve gösterimin yapıldığı, ekonomik bir süreçtir. Endüstrileşme, sinema gerçeğinde belirleyici bir güçtür. Kuzey Irak'ta sinema sanayisinin gelişmesi, içinde bulunduğu toplumsal, siyasal ve ekonomik yapının etkisi olduğu kadar, alt yapısını geliştirilmesine de bağlıdır. Bu anlamda Kürt sineması bu sürece dahil olamamıştır (Abdulrahman, 2018: 56).

3.10. Sinemada İçerik ve Türler

Günümüz seyircisi filmleri sadece konusu ile değerlendirir. Oysaki montaj, çekim, oyunculuk vb. en az filmin konusu kadar önemlidir. İçerik çekimlerden doğar; çekimlerin montajı, bütün cümlelerin filmi inşa etmesi olanağını yaratmaktadır (Coşkun, 2009: 53).

Çokluk, filmin konusu, anlattığı olaylar üzerine yoğunlaşan eleştirmenin ve seyircinin dikkati, en genel çizgileriyle ele alınır ve filmin içerdiği anlamın anlaşılacağı, filmi anlamak için bakılacak yer olarak görülür. Bu tutum aynı zamanda, öykünün, anlatılan olayların film haline gelirken geçirdiği çeşitli işlemleri de ihmal eder. Filmin nelerden oluşturulduğundan bu şekilde uzaklaşılır. Filmin yapıt haline gelebilmesi için oluşum sürecinde gerekli unsurların göz ardı edilmesi ve sadece öykünün kendi dünyasına olan yönelisi nedeniyle eleştirel bir yorum yapacak şekilde, etkin bir duruma gelmemize engel oluşturmuş oluruz. Tüm yapım özellikleri içerik kapsamında incelenmesi ve film türü üzerinde yorumlanabilmesi ise bu alanda tam destekli bir eğitim ve gelişim sürecinden geçmektedir. Film ve filmin bazı görünimleri hakkında önermeler yapan film kuramcısı bunların doğruluğunu kanıtlamaya çalışır.

Hem pratik hem de teorik nedenleri vardır bunun. Film kuramı, pratiklik alanında film yapımı ile ilgili sorulara yanıt verir. Sinema üreticisine zihinsel bir sezgi gücü kazandırır. Film kuramlarında bireysel teknikler ve ya filmler üzerinde durulmaz, sinemanın kendi yeterliliği üzerinde durulur. Bu hem film yapımcısını hem de izleyiciyi yöneten bir yeterliliklerdir (Andrew, 2010: 8).

Bu alanda yapılan tüm çalışmalar yeni oluşumlara neden olur. Çünkü film kuramı bilimsel verilere dayanır, bilgisel doyuma cevap verir. Film kuramında filmin mantıksal doğruluğunun şematik düzen içinde verilip verilemeyeceği konusunda tartışmalar oluşturulur.

Dünya film pazarının %70'i Amerikan şirketlerinin elindedir. Bu yüzden Hollywood yapımı filmler Dünya sinema salonlarında gösterilen filmlerin büyük bir bölümü oluşturur (Adanır, 2006: 57).

Warner Bros, UIP (United International Pictures) ve Pathe gibi şirketler dünya genelinde film pazarlama sektörünü elinde tutar ve bu duruma karşı kendi ülke sinemamızın var olabilmesi ulusal sinema anlayışının temellenmesinden geçmektedir. Evrensel boyutlarda film çekmek uluslararası sinema pazarına girebilmek için önemli bir etkidir. Öncelikle yerelden ulusala ve ulusaldan evrensele yükseliş evrensele ulaşmak için zorunludur ve tabi ki sinema sektöründe daha fazla üretim ve mali büyüme anlayışı da hâkim olmalıdır. Film satışlarını etkileyen bu tarz bir büyümedir. Film satışı ve dağıtımı çoğunlukla Amerikan şirketlerince gerçekleştirilmektedir. Dağıtım ve pazarlama şirketlerinin Amerika tarafından yürütülmesi Dünya sinemalarında çoğunlukla Amerikan filmlerinin yaygın oluşuna neden olur (Adanır, 2006: 58).

Her ülkenin sineması içinde çıktığı kültüre özgü özellikler taşır. Bir kültürün aracısı, taşıyıcısı, yansıtıcısı ve yeniden üreticisidir. Hollywood filmlerine baktığımızda bu realiteyi açık bir şekilde görebiliyoruz. Amerika kendi kültürünü ve

yaşam tarzını filmler üzerinde dünyaya pazarlamaktadır. Birçok ülke sineması coğrafik ve kültürel nedenlerden dolayı benzerlik taşımaktadır (Gulan , 2015: 54).

Kürt Sineması, varlığını yaşadıkları zulüm, baskı ve ardı ardına yapılan katliamlara ve bu katliamları aşmak isteyen insanların temalarını oluşturduğu bir sinema hareketidir. Yaşanılan bu trajik durumlar kuzey Irak'ta Kürt Sineması'nın kodlarını 'katliam' ve 'ölüm' olarak belirlemiştir. Kürt sineması uzun yıllar boyunca yaşadıkları bölgede toplumsal, politik olay ve tüm siyasi krizlere tanıklık eden bir etnik kimliğin kültürünü ve yaşanmışlıklarını tüm boyutlarıyla günümüzde gözler önüne seriyor. Tür olarak toplumsal sorunlar, kadın sorunu, tarihi destanlar ve aşk konuları işlenmektedir. Kürt sinemacılar, uzun metrajlı filmlerde, kısa film ve belgeseller de genelde Halepçe katliamını, El enfal operasyonunu ve Ezidi Kürtlere yapılan katliamları konu almaktadır (Sina, 2018:158).

Her ülkeden bünyesine kattığı birikimlerle hem evrensel kimlik kazanmış hem de ülkelere dair özel kimlikler ve kodlar oluşturmuştur. Ülkelerin kendi kodları ve kimlikleri sinemanın evrensel yapısı ile harmanlanınca ortaya ülke sineması kavramı çıkmaktadır (Abdulrahman, 2018:11).

Ülke sineması ait olduğu toplumun aynasıdır. Toplumun yapısından gelenek, görenek, toplumun yüz yüze kaldığı olaylara, siyasal ve ekonomik durumlara kadar tüm her şeye hitap eder ve kendi milli değerlerinin görüntülerini dünyaya taşır. Ülke sineması ve dizileri kendi bünyesinde siyasal, toplumsal, ticari, aşk, sanat, din, savaş ve barış gibi birçok alanı barındırır. Kürt yönetmenler özellikle on binlerce Kürdün katledilmesiyle sonuçlanan Enfal olayını ürettikleri uzun metrajlı filmler ve belgesellerde işliyorlar. Bu filmlerden en çok bilinen iki filminden biri Şehrami Ali'nin 'Sırte Legel Ba' filmidir. Yönetmen film de enfal operasyonunu, savaş sahnelerinden uzak ve yaşanmış olayları görselleştirmeden sanatsal bir biçimde işlemiştir. Filmi enfal operasyonu sonuçları üzerinde gerçekleştirmiştir. Yönetmen filmin kurgusunu

Operasyonun yapıldığı bölgeler, yerle bir edilen köyler, enfal hakkında yapılan belgeseller ve hükümet arşivlerinde enfal'e dair bilgi ve belgeler üzerinde yapmıştır. Sanatçı toplumsal bir konuyu işlerken toplumsal hassasiyetleri de göz önünde bulundurması lazım.

Diğer film ise İbrahim Sait ve Zehawi Sincawi'nin 'Daykani Mın' adlı belgesel filmidir. Belgesel de Saddam Hüseyin tarafından Barzanilere karşı yapılan katliam işlenmektedir. Bu filmler dışında Cano Rojbeyani'nin 'Kimyasal Ali' (Ali Kimyayi), Taha Kerim'in 'Bin Bir Elma' (Hezar u Yek Sew) gibi çok sayıda film Enfal'i konu almaktadır (Gefur, 2014: 61).

3.11. Sinema Kurumları

Sinema insan üzerinde etkisi olan ve değişimin de rol alan, sosyal yapının ürünlerindendir. Kuzey Irak'ta insanlar sinemaya ilgisizdir. Sinema ve izleyici arasında büyük bir boşluk bulunmaktadır. Bu boşluğu doldurmak, sinemaya ilgiyi artırmak ve kitleleri bu alana çekmek için film tanıtımlarının iyi yapılması gerekmektedir. Bu anlamda sinema salonlarının rolü önemlidir. Film izleme kültürünün gelişimi ve kitlelere yayılması zaman isteyen bir durumdur. Sinema sanatını kavratmak ve sinema kültürünü geliştirmek uzun süreli program ve projeler yoluyla olur. Kürt bölgesinde üretilen çok sayıda filmin izleyicisi yok denecek boyuttadır. Bu filmler sadece bölgede ve yurt dışında yapılan festivallerde gösterime girmektedir (Gefur, 2014: 51).

Kürt bölgesinde sinema solunu sorunu yaşanmaktadır. Büyük şehirlerde sadece iki ya da üç salon bulunmaktadır. Bu salonlar hükümette ait olup özel herhangi bir sinema salonu bulunmamaktadır. Bu durum film kültürünün gelişimine engel teşkil etmektedir. Halbuki izleyici bir kitle yaratmak için her sokakta bir sinema salonu

açılmalıydı. Fransa gibi dünya ülkelerinde bu durum görülmektedir. Paris’te her bir sokakta birkaç sinema salonu bulunmaktadır. Kürt bölgesinde günümüz dünya teknolojisine uygun sinema salonlarının kurulması gerekmekte ve dünyanın dört bir yanında üretilen filmlerin gösterimi için sinema festivallerinin yapılması lazım (Abdulla, 2007:10). Günümüz dünyasında bağımsız sinemanın toplum üzerinde etkisi daha büyüktür. Dünyaca bilinen yabancı filmleri getirip sinema salonlarında izleyici ile buluşturmak gerek ve bu filmlerden yararlanarak kaliteli filmler üretilebilir. Dünyada seçkin filmleri yerel ve uydu kanallarında yayınlanıp sinema izleyicisi yaratılabilir (Muhemed,2014: 146).

3.12. Film Satışları Politikası

Ulusal sinemalar bazında Fransa’da hızla endüstrileşen film şirketi Pathe’dır. 1907- 1908’de şirket, kendi ürünlerinin bu zincir içindeki dolaşımını daha iyi düzenlemek için, haftalık film programını satmaktan çok kiraya veren altı bölge temsilciliğinden oluşan bir ağ kurdu. Bu ağla birlikte Pathe’nin 1904’ten itibaren dünyanın her tarafında, dünya çapında film satışı ve kiralamasına egemen olmasını sağlayan düzinelerce temsilcilik kurulmuştur. Bu ilk uluslararası sinema şirketi “imparatorluğu” olan Pathe giderek istikrar kazanmaya başlarken film dağıtımı ve gösterimi en güvenli gelir kaynakları haline geldiğinde zamanla film üretiminden uzaklaşıp sayıları gittikçe artan görünüşte bağımsız yan kuruluşlara yönelmiştir. Sinemayla uğraşan diğer Fransız şirketleri ya Pathe’nin yolundan gittiler ya da endüstrinin bir veya daha fazla sektöründe karlı bir kanal buldular (Nowell, 2008: 141).

Bugün dünya film pazarının yaklaşık %70’inin Amerikan şirketlerinin elinde bulunduğunu söylemek abartmak değildir (Adanır, 2006: 58).

Amerika dışında dünyada birkaç ülke üç, beş ülkeyle sınırlı kalma koşuluyla bu dağıtım işine girmiş durumdadır. Geriye kalan ülkeler dağıtım işini ya doğrudan Amerikalılara vermekte ya da onlarla ortaklaşa iş yapmaya çalışmaktadırlar (Adanır, 2006: 58-59).

Bu durum Avrupalılarda, Doğu Bloğu ülkelerinde ve daha birçok ülkede üretilen filmlerin önemli bir bölümü dünyaya ya doğrudan Amerikalılar tarafından dağıtılmakta ya da onların katıldıkları şirketler tarafından pazarlanmakta olduğu anlamına gelmektedir. Film endüstrisinin üç temel bileşeni yapım, dağıtım ve gösterimdir (Çetin Erus,1990: 6).

Tekelleşme eğilimi günümüz sanayisinin genel özelliğidir. Bu durum sinemada kendini öncelikle yapımcıların çok az ürün üzerinde yoğunlaşması şeklinde gösterir. Dağıtım daha sonra devreye girer ve bu ürünleri benzer bir yöntemle daha yüksek gelirli kılmak için tekelleşmeye başlar. İşletmeciye tekel olarak kullanma hakkını veren durum, bugün dağıtım evleri ile işletmeciler arasında varılan anlaşmalar ile belli bir salonda gösterilme dönemini kapsar. Üretim maliyetleri belirleyen durum ise, dağıtım ve gösterim yöntemleridir (Rotha, 2001:16).

Baas rejimi yıkıldıktan sonra Irak ekonomisi hızla büyüyordu. Ekonominin büyümesiyle belli ölçüler de sinema sektörü de önemsenmeye başlanmış, yeni stüdyolar açılarak filmler üretilmekteydi. Ancak sinema alanına verilen destek, program ve projeler kapsamında olmadığından dolayı kısa sürmüştü. Irak tarihi boyunca içerde sorun yaşayan bir ülkedir. Özellikle yaşadığımız yüzyıl itibariyle adeta savaş meydanı haline gelmiş bir gerçekliği olmaktadır. İçte farklı dini ve etnik yapılar (Kürtler, Suniler ve Şialar) arasındaki çelişkiler ve son dönemde İŞİD'in ülke genelinde yarattığı kaos ve katliamlar, Irak'ın bir çok sosyal gelişimden mahrum kaldığının nedenleridir. Bu anlamda Irak toplumu sinema ve sanatın diğer alanlarında gelişme katetmemiştir.

Bir ülkede toplumsal, siyasal ve ekonomik huzur yoksa yaşamın her alanında üretimden kopma gerçekliği vardır. Tüm bu sorunlara rağmen baas rejiminden sonra üretilen birçok film uluslararası sinema festivallerinde gösterime girerek ödül almışlardır (Muhemed,2014:133). Ancak bu filmlerin hiç biri ülke de gösterime girmedi ve izleyicinin bu filmlerden haberi yoktu. Bu filmler ekonomik anlamda hiçbir gelir sağlayamadı. Çünkü ülkede film izleyicisi, film izleme kültürü ve sinema salonları olmadığından kaynaklı film pazarı da oluşmamıştır. Film çekiminde harcanan para yapım şirketinden gidiyor, bu geri dönüşü olmayan maliyettir. Kuzey Irak'ta sinema endüstrisinin gelişmemesi sinema alanındaki başlıca sorunlardandır. Bu sorunların aşılabilmesi ve bu alanda bir kültürün oluşabilmesi için sinema salonlarını kurmak ve bilet fiyatlarını halkın maddi olanaklarına göre belirlemekte fayda vardır. Bölge de varolan sinema salonu bilet fiyatları olması gerekenden yüksektir. Eğer amaç izleyici yaratmaksa tüm şartlar göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Film izleme kültürünü yaratmada medyanın da rolü önemlidir. Medya yoluyla kitleler etkilenebilir ve sinemaya yönlendirilebilir. Özellikle kuzey Irak Kürt bölgesin de film izleme kültürü ve sinema endüstrisinin gelişimi için medya desteğine ihtiyaç vardır (Hatem, 2010: 47).

Aynı zaman da ülke dışındaki festivallerde gösterime giren filmlerde de hiçbir maddi kazanç sağlanmamaktadır. Kuzey Irak'lı sinemacıların uluslararası sinema festivallerin de tanınmaları önemlidir. Film üretim şirketleri ve sinema kurumları film satışlarını gerçekleştirebilmek için daha yoğun çaba sarfetmeleri gerekmektedir. Kürt sinemacılar, yabancı sinemacılarla film satışları konusunda daha fazla ilişki geliştirip Kürt sinemasını dünyaya tanıtabilir, sinema dünyası ile geliştirdikleri ilişkiler üzerinde büyük film pazarlama şirketlerini kuzey Irak Kürt bölgesine getirip büyük projelere imza atabilirler. Kürt sinemasının gelişimi için tanınmış büyük firmaların desteğine ihtiyaç vardır ve bu firmaların kuzey Irak'ta bulunmaları gerekmektedir. Ancak bu

firmaların desteğiyle Kürt sineması gelişebilir ve dünya sinemasında yer edinebilir (Muhemed, 2014:146).

Kuzey Irak'ta şuana kadar üretilen filmleri ülke dışında pazarlayabilecek hiçbir firma bulunmamaktadır. Filmler uluslararası sinema festivallerine şirketler üzerinde gönderilmiyor, sinemacılar kendi geliştirdikleri ilişkiler üzerinde festivallere katılmaktadırlar. Bu çerçevede bu işi yapabilecek şirketlerin kurulması önemlidir. Aksi halde filmler bölge sınırları içinde mahkum olur ve yerelliğin ötesine geçemez.

Sinema bir halk sanatı olarak diğer sanat dallarından farklı olup, kitleler ile bütünleşmiş bir yapıya sahiptir. Sinemanın endüstrileşmesinde kent olgusunun etkisi büyüktür. İçinde bulunduğu kültürün ve iktisadi yapısının yanında, ekonomik olanakların olmasına da bağlıdır (Abdulla, 2010: 40).

3.13. Film Festivalleri

Filmlerin izleyiciyle buluşmasını sağlayan festivaller gerek yerel gerekse uluslararası düzlemde gerçekleştirilmektedir. Ulusal film festivalleri aracılığıyla seyircisini bulan yapımlar, uluslar arası festivallerle dünya film sektörüne açılırlar. Avrupa piyasalarında pazara çıkma imkânı bulan ulusal yapımlar, Türk sinemasını dünyaya tanıtmak adına atılmış önemli adımlardır.

Mali akışın ve sermayenin yeterli olması film üretimi ve gösterimi için önemli gereklidir. Kültür Bakanlığı'na da sağlanan sinema sektörüne mali destek birimleri, ülkemizde özel sermaye tarafından da gerçekleştirilir. Soo-Jeong Ahn'ın 2012 yılında Hong Kong Üniversitesi'nden yayınlandığı Busan Uluslararası Film Festivali ile ilgili olarak The Busan International Film Festival: South Korean Cinema and Globalization adlı çalışması, bir festivalin tarihini, organizasyon yapısını, devlet kurumları ve siyasetle ilişkisini hem kültür politikası bakış açısından hem de ekonomi politik bakış

açısıyla ortaya koyması açısından, sinema endüstrisi çalışmalarında oldukça ender görülen değerli bir çalışmadır. Ahn'ın çalışması BIFF'in nasıl Hong Kong Film Festivali'ni ve Tokyo Film Festivali'nin ününü geçerek, bölgede önemli bir etkinlik haline geldiğini, bu gelişmenin arkasında yatan dinamikler ile açıklamaktadır. Güney Kore'de üç tür film festivalinin düzenlendiğine dikkat çeken Ahn: Ardında devletin kurumlarının –burada KOFIC-, yerel yönetimlerin, şirketlerin ve aydınların olduğu en kapsamlı film festivalleri; ikinci olarak şirket destekli film festivalleri ve son olarak da aktivist gruplar tarafından yapılan film festivalleri. Sonuncu türe giren festivaller: Kadın Filmleri Festivali, İnsan Hakları Film Festivali veya Queer Film Festivali'dir (Binark, 2018: 109).

3.14. Kuzey Irak'ta Düzenlenen Film Festivalleri

Festival genel anlamıyla bir etkinlikler bütünü olarak görülebilir. Herkese açıktır, her yıl bir ya da daha az sayıda düzenlenmektedir. Genel amacı bilinen bir temanın gösterilmesidir, önceden başlama ve bitiş zamanı belirlenmektedir. Genellikle festivaller kamu alanlarında yapıp, girişleri ücretsizdir.

Kuzey Irak Kürt bölgesi baas rejiminin yıkılmasından sonra kendi özerk yönetimlerini kurdular. Özerk Kürt bölgesi üç şehirden oluşmaktadır. Rejimin yıkılmasından sonra ki süreçte bölge, siyasal, toplumsal ve özellikle ekonomik bağlamda büyük gelişmelere sahne oldu. Ekonomik büyümenin yanında sinema alanında da gelişmeler yaşanıyordu. Özellikle film üretimi, kısa film ve uzun metrajlı film festivalleri düzenlenmekteydi. Kuzey Irak'ta ilk kısa film festivali 1999 yılında Geli Kurdistan TV kanalı tarafından Süleymaniye kentinde düzenlenmişti (Gefur, 2014:42). Daha sonra 2005 yılında Erbil kentinde Altın Bayrak festivali düzenlendi. Bu tarihlerden sonra özellikle Duhok ve Süleymaniye kentlerinde çok sayıda festival

düzenlendi. Bazıları genel bazıları ise gençlik, çocuk ve kadın şiddetine yönelik festivallerdi. Bu tarihlerden önce bu bölgede hiçbir zaman festival düzenlenmemişti. Bu anlamda bölgede festivallerin düzenlenmesi toplumsal dönüşüm için önemli bir gelişmeydi. Özellikle son dönemler de Duhok ve Süleymaniye kentlerinde düzenlenen film festivalleri içerik olarak diğer festivallere göre daha geniş bir programa sahipler (Govari Film, 2010: 73-74).

Kuzey Irak'ta farklı isimlerle çok sayıda festival düzenleniyor. Ancak Duhok ve Süleymaniye kentleri dışında düzenlenen festival tarihleri belli değildir. Yılın hangi ayında ve gününde yapılacağı netleştirilmemiştir ya da sistemik bir tarihleri yoktur. Festivaller amacına uygun organize edilirse olduğu bölgenin toplumsal ve kültürel gelişimine büyük katkıları olacaktır. Bir toplumun gelişmesinde sinemanın etkisi büyüktür. Eğer bir yerde film festivalleri yapılıyorsa o yerde film üretiminin yoğun olduğunun göstergesidir. Bir festivalin düzenlenip organize edilmesi devlet desteği olmadan yapılamaz. Festivallerin düzenlenmesinde devlet kurumlarının etkin rol alması gerekmektedir (Muhemed, 2014: 59) (Gerib, 2011: 112-114).

3.15. Erbil'de Düzenlenen Film Festivalleri

Erbil'de ilk film festivali olan 'Altın Bayrak Kısa Film Festivali' Şubat 2005 yılında düzenlendi. Festival Bölgesel Kürt Yönetiminin desteğiyle Kültür Bakanlığı tarafından düzenlenmişti. Festival Medya Sinema Salonunda 44 filmin gösterimiyle beş gün sürmüştü. Filmlerin çoğu Kültür Bakanlığı ve Erbil Sinema Müdürlüğü'nün verdikleri destekle üretilen filmlerdi. Festival de seçilen en iyi filmler ödül almıştı. Kuzey Irak'lı sinemacılar için bu festival iyi bir başlangıçtı. (Sinemay Erbil, 2005: 2)

Erbil'de 2006 yılında 'Birinci Uluslararası Kısa Film Festivali' adında başka bir festival düzenlendi. Festival de 50 kısa film gösterildi. Bu filmlerden 26'sı kültür

bakanlığı ve Erbil sinema müdürlüğünün destekleyerek üretildiği filmlerdi, 24'ü ise ülke dışında katılmıştı. (Sinemay Erbil, 2006: 6)

Erbil'de Mayıs 2010 yılında Altın Meşe Kısa Film Festivali adında üçüncü kısa film festivali düzenlendi. Festivale kültür bakanlığının desteğiyle çekilmiş 15 kısa film ve 5 belgesel, 20 kısa film de ülkenin diğer bölgelerinde ve yurtdışında katılım sağlamıştı. Filmler Medya Sinema Salonunda gösterilerek, festival dört gün sürmüştü. Festival de seçilen en iyi filmler ödüllendirilmişti (Sinemay Erbil, 2010: 45)

Aralık 2010 yılında Erbil'de 'Şiddete Hayır Kısa Film Festivali', 'kadına yönelik şiddette sanattımızla karşı duracağız' sloganıyla düzenlenmişti. Bu festival kültür bakanlığının desteğiyle yapıldı. Peşewa salonun da üç gün süren festival de 28 kısa film gösterildi. Festival sonunda en başarılı filmlere ödülleri verildi. (Bereuberayati Gşti Sinema, 2010: 2). 25-28 Kasım 2012 tarihleri arasında kültür bakanlığı ve Erbil sinema müdürlüğünün desteğiyle düzenlenen Şiddete Hayır Film Festivallin de 35 film gösterildi. Bu festivalle beş kadın yönetmen ürettikleri kısa filmlerle katıldı ve bu kuzey Irak'ta bir ilk oldu (Sinema erbil, 2020: 5).

İlk defa kadın yönetmenler kendi ürettiği filmlerle bir festivale katılmışlardı. Filmler arasında 6 belgesel bulunmaktaydı ve bunlar ülkenin diğer bölgelerinden katılmıştı. Seçilen en iyi filmlere ödüllerin verilmesiyle festival sonlanmıştı. 26-27 Kasım 2013 tarihinde Peşewa Salonunda Şiddete Hayır Kısa Film Festivali birkez daha düzenlendi. (Sinemay erbil, 2013:4) Festival de 40 kısa film gösterildi. Festival kültür bakanlığı ve Erbil sinema müdürlüğünün desteğiyle gerçekleşmişti. Bölge yönetiminin desteği dışında Kuzey Irak Demokratik Gençlik Birliği'nin desteğiyle de düzenlenen festivaller bulunmaktadır (www.gulanmedia.com/art/t_detail.php?section=2&id=9505).

İlk Gençlik Kısa Film Festivali 7-15 Temmuz 2011 tarihinde Demokratik Gençlik Birliği ve Korek Telekom'un sponsorluğu ile düzenlenmişti. Festival, 17 kısa

filmin gösterimi ile dünya gençlik günün de Gel Sinema Salonunda organize edilmişti. Festivalde seçilen en iyi filmlere ödüller verilmişti. Aynı gençlik kurumu 5-8 Ağustos 2012 tarihin de Gençlik Kısa Film Festivalini düzenledi. Festival Hüner Salim'in Vodka Limon filminin gösterimi ile başlamış toplamda 27 film gösterildi. Aynı festival 2013 yılında da 22 filmin gösterimi ile yapıldı. Festival dört günün sonun da ödüller verilerek sonlanmıştı (Laney Huner, 2012:3) 20 yerli özel şirketin desteğiyle Erbil'de düzenlenen ilk uluslararası film festivali 2014 yılında Saad Abdullah Salonunda düzenlendi. Festivalle yaklaşık 120 yabancı misafir katıldı. Festival de 24 film gösterildi ve 3 gün sürmüştü (www.gulan-media.com/art/t_detail.php?id=10026§ion=1).

Diğer bir festival ise Erbil'de 1 Şubat 2004 yılında yapılan terörist saldırıda hayatını kaybedenlerin anısına özel firmalar tarafından düzenlenen Teröre Karşı Erbil Uluslararası Film Festivalidir (Abdulrahman, 2018: 66). Her yıl yapılan bu festivalin dördüncüsü bu

yıl 1 Şubat günün de Family Mall alışveriş merkezinin Empire Sinema salonunda yapıldı. Festival de 42 film gösterildi ve 4 gün sürmüştü (kurdistantv.net/ku/2018/02/01).

3.16. Süleymaniye Düzenlenen Festivaller

Kültür bakanlığı ve Süleymaniye Sinema Sanatı Genel Müdürlüğünün desteklediği Süleymaniye Kürt Film Festivali 31 filmin katılımıyla 20-28 Aralık 2009 tarihleri arasında Süleymaniye kültür salonunda düzenlenmişti. Festival de seçilen filmlere ödüller dağıtılmıştı (Sinemay Süleymany, 2009: 1).

Süleymaniye kentin de ilk Kürt film festivali 26-31 Aralık 2011 tarihleri arasında Kültür Bakanlığı ve Süleymaniye Sinema ve Sanat Müdürlüğü tarafından Tewar

Salonun da düzenlenmişti. Festival de 8 uzun metrajlı film ve 37 kısa film gösterilmişti (Sinemay Süleymany, 2012: 6).

25-29 Ekim 2010 tarihleri arasında Halepçe'de Kültür Bakanlığı, Sinema Genel Müdürlüğü, Halepçe Kaymakaml  , Süleymaniye Sinema ve Sanat Müdürlüğü ve Halepçe  ehitleri Kurumu desteğiyle Belgesel Film Festivali düzenlendi. Festivalde 20 kısa film ve belgesel gösterilmişti (Sinemay Süleymany, 2010: 1).

Diğer bir festival Halepçe Belgesel Film festivalidir. Halepçe kaymakamı, Kültür Bakanlığı ve Süleymaniye Sinema Sanatı Genel Müdürlüğünün organize ettiği festivalin ikincisi, 30 filmin gösterimi ile Halepçe anıtı ve  ehitler kurumu salonunda 16-20 Ekim 2011 tarihleri arasında düzenlendi. Festival sonunda seçilen en iyi filmlere  d lleri verilmişti (Sinemay Süleymany, 2012: 2,4).

24-27 Aralık 2012 tarihleri arasında Didari  ıra Belgesel Festivali düzenlendi. Bu festival de 27 kısa belgesel gösterildi. Kültür Bakanlığı ve Basın Yayın Kurulu Genel Müdürlüğü desteğiyle yapılmıştı (Rageyandn u  ap, 2012:1).

Germiyan bölgesi idaresi ve Süleymaniye Sinema Sanatı Genel Müdürlüğünün organize ettiği Kellar Enfal Festivali, 11 yerli kısa filmin katılımıyla 5-29 Haziran 2010 tarihleri arasında Sanatçılar Salonun da yapılmıştı (Sinemay Süleymany, 2010: 3).

Kültür Bakanlığı, Germiyan bölgesi idaresi ve Süleymaniye Sinema Sanatı Genel Müdürlüğünün organize ettiği Germiyan Sanatı Didarında, 10 yerli film ve 6 tiyatro gösterisi Kellar Sanat Salonun da 22-24 Kasım 2018 tarihleri arasında düzenlendi (Sinemay Süleymany, 2018: 1,3).

Kültür Bakanlığı ve Süleymaniye Sinema Sanatı Genel Müdürlüğünün Dünya  ocuk Günü münasebetiyle organize ettiği  ocuk Film Festivali Süleymaniye'nin Ranya ilçesinde 12-15 Haziran 2011 tarihleri arasında Penc  Azar sinema salonunda yapıldı.  ocuk film festivalinde 21 film gösterilmişti (Sinemay Süleymany, 2011:1,2).

Kültür Bakanlığı ve Sinema Evi'nin ortak organize ettiği Çocuk Film Festivali 28-29 Mart 2019 tarihleri arasında Emnesur Müzehanesinde Yılmaz Güney salonunda tekrar düzenlendi. Festivalde 16 film gösterildi (Malli sinema, 2018:1,2) (www.basnews.com).

Süleymaniye Uluslararası Film Festivali özel bir şirket olan Mesti Film tarafından düzenlenmektedir. Birinci Süleymaniye Uluslararası Film Festivali 1 Ekim 2016 yılında Süleymaniye Üniversitesi Konferans salonunda yapıldı. (masti film, 2016,1,5) Festivalde 32 yabancı olmak üzere toplamda 105 film gösterildi. Fransa, İran, Amerika, Finlandiya, Türkiye, İngiltere, Almanya ve Hindistan gibi ülkelerin ürettiği filmler de festivalde gösterildi. Festivalde 14 ödül verildi. Verilen ödüller en iyi film, en iyi yönetmen, senaryo, resim, montaj ve özel jüri ödülleri idi. (www.pukmedia.com/KS_Direje.aspx?).

Festivalde gösterime giren filmler, dünya sinemasında bilinen filmler, Kürt sineması, kısa film ve belgesellerdi. İkinci Süleymaniye Uluslararası Film Festivali 170 filmin katılımıyla 7-15 Ekim 2017 tarihleri arasında Telari Hüner Salonu, City Center

Salonları ve Salim Salonun yapıldı (Mastifilm,2017:43) (www.pukmedia.com/KS).

Filmlerden 62 tanesi dünya sinemasından katıldı. Festivalde 136 film 'ortak yaşam için bir kültür' sloganıyla yarışmaya gidildi, 34 film ise gösterildi. Festivalde atölyeler ve seminerler düzenlendi (Mastifilm,2016:5) (www.xendan.org/life/detailnews.aspx).

Festivalin sonunda 16 ödül sahiplerine verildi. Üçüncü festival 32 ülkeden 122 filmin katılımıyla 10-15 Ekim 2018 tarihleri arasında Telari Hüner salonunda gerçekleşti. Filmler üç farklı salonda gösterildi (<https://www.knnc.net/Details.aspx?jicare=8264>).

Festival için 432 milyon Irak dinarı ayrılmıştı. Filmlerden 16'sı dünyada bilinen filmlerdi ve birçok uluslararası sinema festivallerinde gösterilmişti. Festival sonunda 17 ödül seçilen en iyi filmlere verildi (<https://kurdistantv.net/ku/2018/10/06/movies>).

3.17. duhokta Düzenlenen Festivaller

Kuzey Irak'ta düzenlenen festivallerin için de en çok bilineni Duhok Uluslararası Film Festivalidir. Şuana kadar en organizeli yapılan film festivalidir. Kürt sineması ve dünya sineması arasında bir köprü olması amacıyla kurulmuştur. Festival de yerel, Fransa, Almanya, Türkiye, İtalya, Amerika, Rusya, Gürcistan, Irak, İran, İngiltere ve Belçika gibi ülkelerin filmleri gösteriliyor. En son 9-16 Eylül 2016 tarihleri arasında Duhok Üniversitesi Kongre Salonu ve Mazi Mall alışveriş merkezinin 3 salonunda düzenlenmişti. Festival, Motos Film Şirketi ve kuzey Irak hükümetinin destekleriyle yapılmaktadır. Şuana kadar altıncısı yapılmıştır ve her festivalin sonunda seçilen en iyi filmlere ödüller verilmektedir (Kürdika, 2009: 5) (http://gulan-media.com/art/t_detail.php?section=1&id=6514).

Duhok Uluslararası Film Festivalinin (Tendis Festival) birincisi, 88 filmin katılımıyla 9-16 Eylül 2011 tarihleri arasında Duhok Üniversitesi Kongre Salonunda gerçekleşti. Festival de Kürt ve yabancı uzun metrajlı filmler, kısa film ve belgeseller gösterilmişti. Festivalin ikincisi, 87 yerli ve yabancı filmin gösterimi ile 9-16 Eylül 2012 tarihleri arasında, üçüncüsü, farklı ülkelerden 47 sinemacının ve 137 filmin katılımıyla 9-16 Eylül 2013 tarihleri arasında düzenlenmişti. Bu festival, dünya sineması yarışması, Kürt sineması yarışması, kısa film yarışması, klasik, modern ve özel eserlerin gösterdiği bir festival oldu (Sinemay Duhok, 2003: 3,4) (www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare)

Festivallin dördüncüsü, yabancı sinemacılar, Kürt sinemacılar ve 106 filmin gösterimi ile 9-16 Eylül 2014 tarihleri arasında, beşincisi 131 yerli ve yabancı filmin katılımıyla 9-16 Eylül 2015 ve altıncısı ise 105 film ve 50 ülkenin katılımıyla 9-16 Eylül 2016 tarihleri arasında düzenlenmişti. Festivaller de sinema alanında uzman kişi ve yönetmenler tarafından sinema sanatına yönelik eğitim atölyeleri ve paneller düzenleniyordu. (https://www.pukmedia.com/KS_Direje.aspx?Jimare=68557)

3.18. Yabancı Ülkelerdeki Festivallere Katılım

Kuzey Irak'ta üretilen filmlerin ülke dışında tanıtılması konusunda bölgesel hükümetin desteği yetersiz kalmaktaydı. Sinema yoluyla Kürt kültürünü dünyada tanıtmak ancak hükümetin vereceği destekle mümkün olabilir. Kürt sinemacılar eğer bu gün dünyada tanınıyorsa bu sadece kendi uğraşları sonucunda olmuştur (Fayak, 2010: 22).

Bu sinemacılar destek almadan kendi ürettikleri ile uluslararası sinema festivallerine kadar gidebiliyorlarsa, desteklenip daha iyi yere gelmelerini sağlamak bölgesel hükümetin ve yetkili kurumların görevidir. Hükümet her yıl sinema alanında yetenekli gençleri seçip sinema konusunda iyi olan ülkelere eğitim almaları için gönderebilir ve bu gençler ülkelere döndüklerinde bu alanda çok daha faydalı olabilirler (Muhemed, 2014: 147).

Yeterince destek alamayan Kuzey Irak'lı sinemacılar her şeye rağmen bir çok uluslararası film festivallin de ürettiği filmlerle ödül sahibi oldular. Fransa ve Kürt hükümetinin ortak yapımı olan Hüner Salim'in Sıfır Kilometre filmi, Cannes Film Festivali için seçilmiş ilk Kuzey Irak filmidir. Şehram Ali'nin enfal operasyonunu anlatan Sırte Legel Ba filmi . Cannes Film Festivalin de 3 ödül almıştı. Bölgesel Kürt Yönetiminin ayırdığı bütçe ile yapılan Kandil Yaylaları Filmi İspanya Film Festivalin

de en iyi senaryo ödölüne layık görüldü. Bu filmlerin dışında uluslararası ödöl alan başka filmler de olmuştur (Gefur,2014: 31).

Sinemaya sadece estetiğin sınırlarından bakmamak gerek, kimlik ve kültür oluşturma konusunda merkezi bir role sahiptir. Sosyal ortam ve tarihsel gerçeklikten bağımsız olmamakla birlikte, kimlik yaratmada da işlev sahibidir. Sinema bu anlamda kimlik oluşum ve dönüşümünde de etkilidir. bir toplumun kültürünün tüm boyutları sinema da yer alabilmektedir. Arka planı olan bir anlatı sistemidir sinema. Bu kadar önemli olan bir sektörün devlet tarafından desteklenmesi lazım. Kültür Bakanlığı gibi ilgili devlet kurumlarının sinema sektörünün gelişimi için proje sahibi olmaları gerekmektedir. Kuzey Irak'ta Kürt sinemacılar gerekli desteği almamakla beraber film yapımı ve gösterimi konusunda da büyük sıkıntılarla yüz yüze bırakılıyor. Amerikalılar, Irak'ı işgal etmeye geldiklerin de askerleriyle birlikte çok sayıda sinemacı da getirmişti. Getirdikleri sinemacıları propaganda filmleri çekmeleri maksadıyla olsa da sinemaya verdikleri önemi de göstermektedir. İdeoloji, din ve siyaset gibi birçok temayı işleyen sinemanın önemsenip desteklenmesi lazım. Baas rejimi sinemayı sadece propaganda amaçlı kullanmaktaydı (Abdulrahman, 2018: 12).

3.19.Sinemada Sermaya Yapısı

Sermaye ve önemli miktarlarda mali akış film üretimi ve gösterimi için büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde Kültür Bakanlığı'nca sağlanan mali destek, özel sermaye tarafından da gerçekleştirilebilir. Sektöre yönelik bu destek primlerinin ulusal sinema anlayışını hangi boyutta desteklediği ya da ne gibi negatif etkilere neden olduğu bu bölümde anlatılmıştır.

Küreselleşme ile birlikte sinemanın geçmişte ve günümüzdeki amaçları farklılaşmıştır. Sinemanın günümüzdeki en öncelikli amacı ekonomi ve ticarettir.

Özellikle Avrupa ve Amerikan sinema sanayisinin yıllık gelirleri, petrol gelirini aşacak boyuttadır. Günümüzde film gelirleri milyar dolarları aşmakta olup, dünyada yüzlerce büyük film üretim şirketleri bulunmaktadır ve bu film üretim şirketleri dünyanın en zenginleri sıralamasına girmektedir (Abdulrahman, 2018: 8).

Kürt sinemasının sorunları birkaç filmin üretimiyle çözülemez. Ne zaman yılda 10-15 civarında film üretilse ve sinema salonlarında izleyici ile buluşturulursa, o zaman Kürt sinemasının varlığından bahsedilebilir. Film üretiminin olmamasının yanında, film izleme kültürü sorunu da bulunmaktadır. Film üretildikten sonra sinema salonlarının dolması gerekmektedir. Kürt sinemasının gelişmemesinin en önemli nedenlerden biri de, Kürt sermayecilerinin sinemayı önemsemediklerindendir (Gulan, 2012: 55).

Kuzey Irak bölgesinde ise 1991 yılında kendi özerk yönetimlerini ilan ettikten uzun bir süre sonra da sinema alanında herhangi bir gelişme yaşanmadı. Bu dönemde sinemacılar uzun metrajlı filmler üretmek çaba sarf ediyorlardı. Ancak ne uzun metrajlı film yapacak potansiyel vardı nede imkanlar. Sinemacılar birkaç kısa filmle sınırlı kaldılar. Bir filmin üretimi için büyük miktarda maddi olanakların olması gerekmektedir. Aynı şekilde filmin pazarlanması için sinema sanayisinin oluşması lazım. Üretilen filmin Sinema salonlarında bilet karşılığında gösterilip yapım aşamasında harcadıklarını kazanması gerekmektedir (Gefur, 2014: 28).

Sinema ile yeni tanışan bir bölgede, sinemanın gelişim için film üretim şirketlerinin kurulup desteklenmesi lazım. Sinemayı geliştiren, sanayisini oluşturan film üretim şirketleridir. Hollywood ve Bollywood film üretim şirketleri yılda onlarca film üretmekte olup milyarlarca dolar para kazanmaktadır. Üretilen bu filmler arasında dünya çapında büyük başarılarla imza atmış filmler bulunmaktadır .

Kuzey Irak'ta sinema alanında durumlar çok daha farklı işliyor. Üretilen filmin hiçbir maddi getirisi yoktur. Sinema burada yeni bir alan sinema salonlarında

gösterilen film bileti satılmıyor ve film izleme kültürü daha gelişmemiştir. Her ülkede olduğu gibi Kuzey Irak'ta da film üretim şirketlerinin kurulup sinema gelişimde ön ayak olması gerekmektedir.

Kuzey Irak gibi Ortadoğu coğrafyasında sinema ve benzeri sanatsal çalışmalarla geç tanışan toplumlar, devlet tarafından bu alandaki üretime destek sağlanır. Devlet belli bir süre bu mecraları fonlar. Fakat bu sanatsal devinime bir süreklilik kazandırabilmek için bu alanların özerk ya da yarı özerk bir şekilde kurumsallaşması lazım. Bu kurumların özerkleşmesi dolayısıyla özgün bir sanatsal üretimi de beraberinde getirecektir ve bu şekilde sinemanın yaygınlaşmasında sağlanmış oluyor (Gefur, 2014: 40).

3.20. Mali Destekleri

Hükümetler, bankalar, sigorta şirketleri, karteller ve diğer sermaye yönlendirme gücüne sahip olan kurum ve kuruluşlar hareketli resim aracını, onu kendi idealleri ve hayal güçlerinin bir dışa vurumu olarak kullanmak isteyen yaratıcı sanatçılardan daha çok kendi amaçları doğrultusunda kullanmaktadır (Rotha, 2001: 13,14) .

Bir yapımın üretimi ve gösterimi için önemli miktarlarda sermayenin sağlanması gerekmektedir. Bu sermaye desteği birimleri ülkemizde özel teşebbüsler tarafından gerçekleştirilebildiği gibi devlet sermayesince de sağlanmaktadır. Sinema endüstrisinin ürünlerinin uluslararası sektörde dağıtılabilmesi ve büyük miktarlarda kaynak elde edebilmesi, bu alanın Dünya çapında bir yatırım sektörü olmasına sebep olmuştur. Eski dönemin girişimcileri bundan böyle filmleri her türlü kaygıdan uzak bir şekilde gerçekleştirememektedir (Rotha, 2001:13).

Kuzey Irak'ta üretilen filmlerin çoğu, bölgesel hükümetin sinemaya ayırdığı mali bütçe ile yapılmaktadır. Hükümetin ayırdığı bütçe Kültür Bakanlığı aracılığıyla sinemaya aktarılmaktadır. Şuanda da hükümet film üretimine ve sinemaya yönelik

yapılan aktiviteler için bütçe ayırmaktadır. Çünkü sinema bölge için çok yeni bir alan ve hükümet desteğine ihtiyacı vardır. Dünya ülkeleri sinema tarihlerine bakıldığında açıkça görülüyor ki, sinema o ülkelerde ilk ortaya çıktığında devlet desteğiyle geliyordu (Muhemed, 2014: 151). Bu destek, sinema sektör haline gelinceye kadar devam eder, sonra ki süreçler de destek kısılırdı ve sadece gerek görüldüğünde desteklenirdi. Bu durum kuzey Irak için de geçerlidir. Ancak Irak'ta sinema endüstrisi oluşmadığından ve sektör haline gelmediğinden dolayı sermaye sahibi kişiler ya da büyük firmalar bu alana yatırım yapmaktan çekinmektedirler. Sinemayı önemsenen sermayedarlar bile sinemaya yapacakları yatırımın karşılığını alamayacaklarının zemini olmadığını düşündüklerinden bu alana sıcak bakmamaktadırlar (Abdulla,2010:41).

3.21. Devlet Desteği (devlet sermayesi)

Her şeyden önce ekonomik bir olay olan sinema, günümüz Türkiye'sinde uluslar arası standartlara uygun bir filmin maliyeti en azından bir, bir buçuk milyar Türk lirası olmak durumundadır. Buna dayanarak parasız film yapılamaz da diyebiliriz. Sinemayı var eden iki temel unsur para ve seyircidir (Adanır, 2006: 61-73).

Sinemacıların film üretimi için mali destek kanalları ülke şartlarında devlet ve özel teşebbüsler yoluyla gerçekleşmektedir.

Ülkemizde sinema sektörü 1989-92 yılları arasında ciddi bir çöküş sürecine girmişti. Devlet bu olaya ilgisiz kalmamış aksine yapıcı ve yardımcı bir yol benimsemeye çalışmıştı. Turgut Özal ve sonraki hükümetler döneminde, kapitalizmin ünlü “bırakınız yapsınlar bırakınız geçsinler” sloganının aşırı biçimde kullanılmasına karşın, kimi hükümetler ve ya bakanlar ülkemiz sinema sektörüne katkıda bulunmak için ellerinden geleni yapmışlardır.

Kuzey Irak hükümeti var olan siyasi, toplumsal ve ekonomik sorunlara rağmen sinema sektörünü desteklemektedir. Şuana kadar üretilen tüm filmler hükümetin sinemaya ayırdığı bütçe ile yapılmıştır. Özellikle 2000 yılından sonra bölge ekonomisinin büyümesiyle kuzey Irak hükümeti bölgede sinema sanayisinin oluşabilmesi için sinemacıları bu alanda yoğunlaşmaları için teşvik ederek, film üretimine büyük katkılar sunmuştur. Ancak hükümetin bu destekleri sistematik bir program dahilinde olamadığından, amacına ulaşılmamış ve sinemayı bir sektör haline getirememiştir. Verilen destekler bir program çerçevesinde olmamasına rağmen çok sayı da film üretilmiş ve bir çok uluslararası sinema festivalin de ödül kazanmıştır (Abdulrahman, 2018: 41).

3.22. Özel Destekler (Özel Şirketler)

Sinema karlı olduğu kadar riskli bir yatırım sektörüdür. Farklı bir zihniyetin varlığını mecbur kılan Türkiye gibi bir ülkede sinema alanında yatırım yapmak, bilinen, sıradan yatırımcı, somut görüntü sunamayan bir alana yatırım yapmaktan kaçınılmaktadır (Adanır, 2006: 60).

Ferdinand Manukyan Yeşilçam'ın ürettiği filmlerin arkasındaki sermaye desteği veren dönemin bankerlerindendir. Senet kırılmasını sağlayarak Türk sinemasına destek olan kişidir Manukyan. Bu yüzden Yeşilçam sineması izleyici sayısındaki bolluğu ve üretim şansını Türk sinemasının altın çağına dönüştürememiştir. Hızlı üretim nedeniyle kalitenin göz ardı edildiği, halkın filmlere karşı ilgisinin yaratıcılık ve yenilikler için kullanılmaması kazanılan paraların sinemaya dönmemesine neden olmuştur. Bu nedenle Yeşilçam'a yöneltilen eleştiriler de haklılık payı vardır (Esen, 1996: 27).

Sponsorluk desteğinin bir şekilde yerleşemediği Türk sinemasında banka kredisi almak da söz konusu olmayınca, geriye bu tür yollarla film yapabilme şansı kalması olağandır. Bu sorun günümüzde de hala geçerliliğini korumaktadır.

Sadece filmlerin dağıtım ile ilgili bir kavrammış gibi görülen Yeşilçam Sineması dönemindeki bölge işletmeciliği bir olgu olarak Türk Sineması önemli ölçüde etkileyen bir işleyiştir. Doğrudan doğruya anlatıyı belirleyen bir konuma sahip olan bölge işletmelerinin egemenliği, Yeşilçam Sinemasında filmler bölge işletmelerinden alınan avanslarla üretilmektedir. Yeşilçam Film üretim sistemi kısacası film üretiminde önemli yer tutan ve ekonomik anlamda ayakta tutan dinamolardan biri bölge işletmeciliğidir (Kırel, 2005:102).

Kombin sistemi sinemada altmışlı yılların tipik özelliklerinden biridir. Sinemaların film yapım şirketlerinin elinde olması ve şirketin kendi filmlerini belli sinemalarda göstermesi olarak açıklayabileceğimiz bu kombin sisteminde, birkaç sinema birleşip bir kombin oluşturur. Kendi filmlerini az sayıdaki belli başlı büyük sinemalarda oynatan Erman Film, Erler Film ve Akün Film gibi büyük film şirketler buna en iyi örnektir. Sonuç olarak kombin sistemi yüzünden diğer film şirketlerinin ürettiği filmler İstanbul'da oynayacak salon bulamamaktadır (Kırel, 2005: 103-104).

Pazarlamanın sanat üretimine ve ya sanat üretiminin pazarlamaya etkilerini belirlemeye çalışırken, yaratıcılığın, sanatsal üretimin ve pazarlamanın temelinde yatan bu iki kavramı ortak paydada birleştiren bir unsur olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir. Hedef kitlelerine nasıl ulaşacakları sorunu, sanatsal ürün ve hizmetlerin üreticisi konumunda olan sanatçı ve kurumların yolları da hareketle pazarlama bilimiyle kesiştirir. Hedef kitlesini kısıtlı tutan sanat ve sanatçılar, daha önce sadece belli gruplara hitap eden, günümüzde tabana yayılmayı büyük ölçüde başarmış, birçok alanda tabuları yıkmışlardır. Belirlenen stratejiler eşliğinde pazara sunulan ve günümüzde sanat ürünlerini uygun bir hedef kitleye yönelik olarak sunulan sanat

ürünleri de tıpkı diğer ürünler gibi piyasaya arz edilmekte, farklı kampanyalar eşliğinde sunuş, büyüme, olgunluk, düşüş gibi mamul hayat evrelerini geçirmekte ve küresel rekabetten paylarını almaktadırlar (Başaran, Ekici:2017:191).

Kuzey Irak'ta sinema endüstrisinin oluşmamasının nedenlerden biri de özel film üretim firmaların olmamayıdır. Bu anlamda bölgesel hükümetin sinema alanında çalışmaları için sermayedarları teşvik edip desteklemesi gerekmektedir. Özel firmalara bütçe ayırıp, Kürt sinemasının bir sektör haline gelmesinin önünü açmalıdır. Hükümet ancak böyle bir projeye destek vererek Kuzey Irak'ta Kürt sineması sanayisinin oluşmasını sağlayabilir (Gefur, 2014: 41).

Sinemanın sektörleşmesi sürecin de film üretim şirketleri ve hükümet ortak projeler çerçevesinde birbirini desteklemeleri gerekmektedir. hükümetin sistematik bir şekil de bu alana bütçe ayırıp, film üretim şirketlerine arka çıkması gerekir ve yeni şirketlerin kurulmasını sağlamalıdır. Kuzey Irak'ta üretilen filmlerin sadece yönetmenleri Kürt, film yapımı esnasında çalışan elemanlar ve kullanılan teknik araç ve gereçlerin hepsi ülke dışından getiriliyor. Eğer sinema sanayisi oluşturulmak isteniyorsa, temelden başlanılmalı. Bu anlamda hükümet ve ilgili kurumların sinema alanını daha çok önemsemeleri gerekmektedir. Kuzey Irak'ta sinemacı Hasan Ali bu sektörün gelişimi için girişimler de bulunmuştu. İlk olarak Kristal adında büyük bir salon kiralayarak burada üretilen filmler gösterildi. Hasan Ali ekonomik anlamda iyi bir duruma sahip değildi. Kıt imkanlarla hedeflerine ulaşmaya çalışıyordu ve kısmen de olsa başarılı oldu. Ali salonda genel de aşk temalı filmleri gösteriyordu. Dönemin gençlerine bu tema ile sinema salonlarının yolunu gösteriyordu (Abdulrahman, 2018:74).

3.23. Film Örnekleri Hakkında Bir Değerlendirme

Kuzey Irak'ta üretilen filmler biçim bakımından İtalyan filmlerine yakındır. Kuzey Irak'lı sinemacıların Yılmaz Güney'den etkilenmiş oldukları ürettikleri filmlerden görülebiliyor ve bu sinemacılar, sinema türü olarak genelde filmlerinde trajediyi işlemektedirler (Fayak, 2010: 18).

Ayrıca bölgedeki Kürt yönetmenler filmlerinde çoğunlukla Kuzey Irak'ta yaşanmış katliamları konu edinmektedir. Üretilen filmler arasında, yönetmen İbrahim Saidi ve Zehawi Sincawi'nin ortak çalışması olan Daykani Mın (Benim Annelerim) en başarılı filmlerdendir. Başarılı diğer filmler olarak şunları sayabiliriz: Taha Kerim'in 1001 Sew'i, Şehrami Ali'nin Sırte Legel Ba, Cemil Rüstem'in Jani Gel ve Şevket Emin'in Perinewe Le Ğubar. Bu filmlerde Kuzey Irak'ta Baas rejimi tarafından yapılan katliamlar tema olarak işleniyor. Özellikle Daykani Mın belgesel filminde katliamda yakınlarını kaybeden anneler, kadınlar ve çocuklar konuşturuluyor (Sina, 2018: 62).

1001 Sew filminde ise Enfal katliamı işlenmektedir. Filmde katliamdan sağ kurtulanlar konuşturulmuştur. Şehrami Ali'nin ilk başarılı kısa filmi olan Serjimer Duwayin Awayi'den sonra Sırte Legel Ba filmi yönetmenin ikinci başarılı filmidir. Film bölgesel hükümet ve Erbil sineması sanatçılarının desteğiyle çekilmişti. Sırte Legel Ba filmi. Cannes Uluslararası Film Festivaline katılma hakkı kazanmıştı (Cihani, 2009: 8).

İtalya, İsviçre ve Kuzey Irak'ın ortak yapımı olan Friburz Kamkari'nin Gulekani Kerkuk (Kerkük Gülleri) filmi, Irak'ın dünya sinemasına kattığı ilk film olarak biliniyor. Filmde aşk, kadın hakları ve soykırım işlenmiştir. Film Irak'ta çekilmiş, Irak'lı zengin bir kız ve 1980 yılında baas rejimi tarafından işkenceye maruz kalmış bir Kürt doktor arasında yaşanan aşktan bahsedilmektedir. Ayrıca filmde Saddam Hüseyin'in enfal operasyonunda sivil Kürtlere karşı kimyasal silah kullanımına da yer

verilmektedir. Bu film 2010 yılında 5. Roma Film Festivalinde gösterildi. Filmin çekimi sırasında Kuzey Irak'ta sinema teknik elemanlarının yetersiz olduğundan dolayı başka ülkelerden teknik eleman getirilmiştir (Govari Film, 2010,4).

Jani Gel Filmi:

Senaryo: Cemil Rüstem

Yapım: Suli Film 2007

Süre: 100 Dakika

Tür: Hikaye

Montaj: Murtaza Maini

Fotoğraf: Nadir Muswi

Müzik: Karin Hamayunfer

Oyuncular: Nizar Selami, Renas Furya, Cihan İbrahim, Aso Ömer

Uzun bir metrajlı film olup konusu yazar İbrahim Ahmed'in bir romandan esinlenmiştir. Senaryosu Cemil Rüstem tarafından yazılmış ve 2005 yılında Suli Film şirketi tarafından film üretilmiştir. Romanda Kürtlerin 1940 ve 1950 yılları arasında yaşadıkları siyasal ve toplumsal olaylar işlenmiştir. Roman 1950'lerde yazılmıştır (Muhemed, 2014: 16).

Jiyan Filmi:

Yapım: 2004

Tür: Hikaye

Senaryo: Cano Rojbeyani

Montaj: Kawa Akreyi ve Cano

Fotoğraf: Katibe El Canbi

Oyuncular: Kırdı Celal, Pırşeng Berzenci, Enver Şeyhani

Filmin yönetmenliğini Kürt kökenli Amerika vatandaşı Cano Rojbeyani üstlenmiştir. Film, 1988 yılında Halepçe kentinin kimyasal silahlarla vurulmasını konu edinmiştir. Filmde kimyasal saldırıdan sonra Jiyan adında Halepçeli bir çocuğun psikolojisinde meydana gelen hasardan bahsedilmektedir.

Firmeski Bekhal Filmi:

Senaryo ve Yönetmen: Lawend Omer

Fotoğraf: Emir Azimi

Montaj: Ali Yinşkirun

Müzik: Ozi Eziz

Üretim: Lawend Omer, Gregori, Kuzey Irak 2003

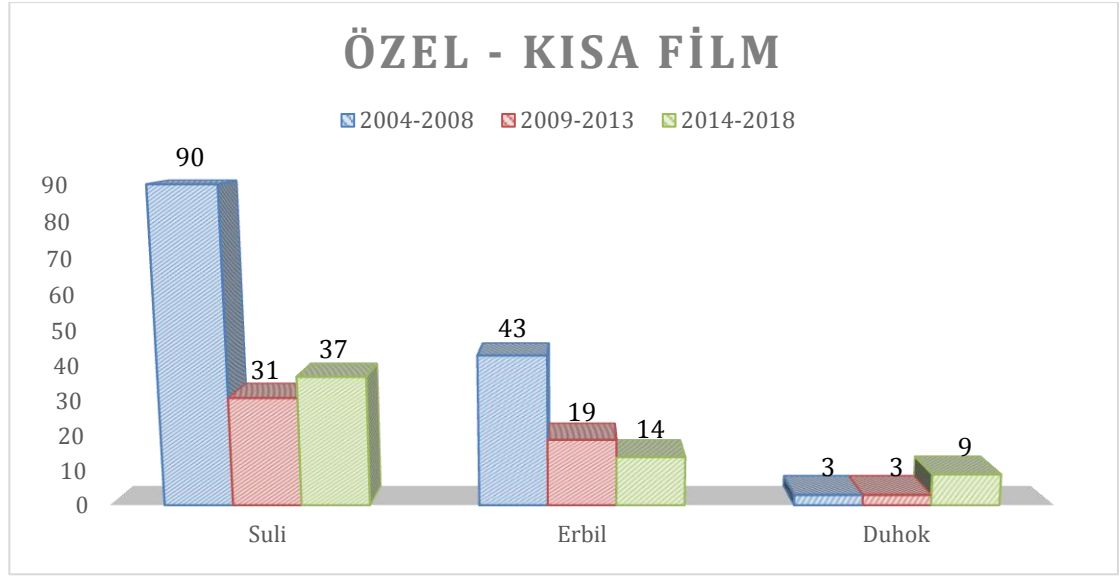
Oyuncular: Ozi Aziz, Aware Khan, Fuat Kimo, Simin Aziz, Lawend Omer

Süre: 84 dakika

Bu film Kuzey Irak'ın bir nahiyesinde bahsetmektedir. Film, Bekhal adında bir kızın kendi hayalleri doğrultusunda yaşamından bir şeylerin değişmesi için mücadele edilmesini, Babası tarafından okula gönderilmeyen kızın amcasının oğluyla evlendirilmesini konu almaktadır. Film bazı Avrupa Film Festivalerinde gösterime girdi. Gösterildiği Festivalerde birkaç ödül almıştı (Muhemed, 2014: 29).

Tablo 1. 2004-2018 Özel Destek-Kısa Film

Yıllar	Suli	Erbil	Duhok
2004-2008	90	43	3
2009-2013	31	19	3
2014-2018	37	14	9

Şekil 1. 2004-2018 Özel Destek-Kısa Film

3.24.Özel Destek-Kısa Film

Kuzey Irak'ta özel sektör tarafından desteklenen kısa film sayısı kent ve yıllara göre dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir.

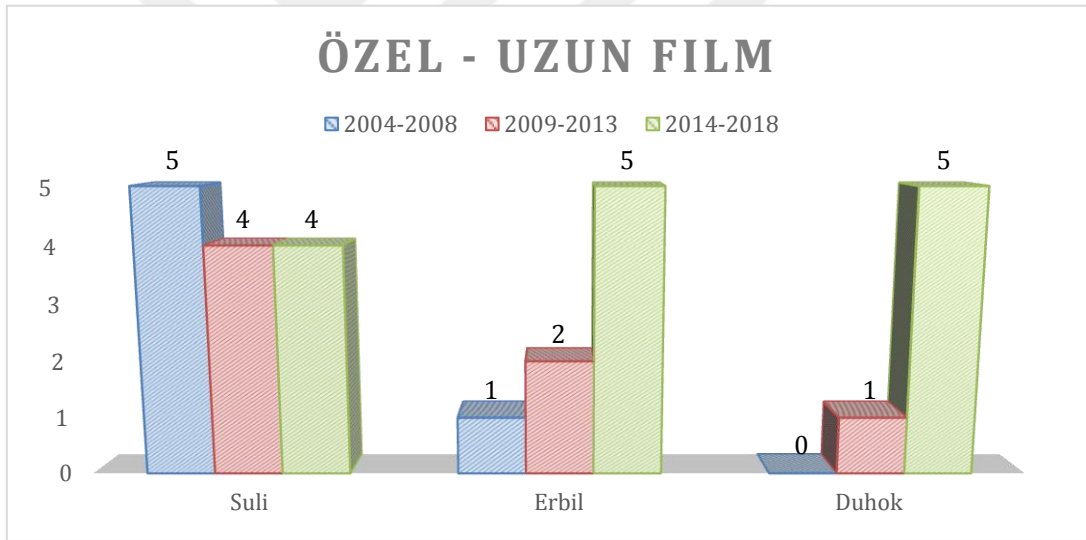
2004-2008 yılları arasında Erbil kentin de 43, Süleymaniye 90 ve Duhok'ta 3 kısa film özel sektörlerin desteğiyle üretilmiştir. Grafikte görüldüğü gibi Süleymaniye kenti film üretiminin en fazla yapıldığı yerdir çünkü Kuzey Irak'ta kültür ve sanat alanlarında en hareketli kentdir.

2009-2013 yılları arasında Erbil'de 19, Süleymaniye 31 ve Duhok'ta 3 kısa film özel sektörlerin desteğiyle üretilmiştir. Bu iki ayrı dönem karşılaştırıldığında 2009-2013 yılları arasında üretilen film sayısı önceki yıllara kıyasla düştüğü görülmektedir. Bunun temel nedeni sinemanın sektörleşmediği ve sanayisinin oluşmadığındandır. Kuzey Irak'ta üretilen filmlerin çoğu özel sektör olarak adlandırdığımız Medya kuruluşları, Siyasi partiler ve sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle yapılmaktadır. Çünkü bölgede film üretim şirketi bulunmamaktadır.

2014-2018 yılları arasında Erbil’de 14, Süleymaniye 37 ve Duhok kentinde 9 film film özel sektörlerin desteğiyle üretilmiştir. Bu yıllar arasında üretilen film sayısında da değişimler görülmektedir. Bir önceki yıllara kıyasla Erbil’de düşüş, Süleymaniye ve Duhok’ta artış gözlemlenmektedir.

Tablo 2. 2004-2018 Özel Destek-Uzun Film

Yıllar	Suli	Erbil	Duhok
2004-2008	5	1	0
2009-2013	4	2	1
2014-2018	4	5	5

Şekil 2. 2004-2018 Özel Destek-Uzun Film

3.25.Özel Sektör- Uzun Metrajlı Film

Uzun film üretimi için yüksek bir bütçenin ayrılması gerekmektedir. Bu gerçeğe beraber Kuzey Irak’ta film üretim firmaları ve sinema endüstrisinin de olmamayışı uzun metrajlı film üretimi sayısını düşürmüştür. Kuzey Irak kentlerinde özel

sektörlerin desteğiyle üretilen uzun metrajlı film sayısının yıllara göre verileri aşağıdaki gibidir.

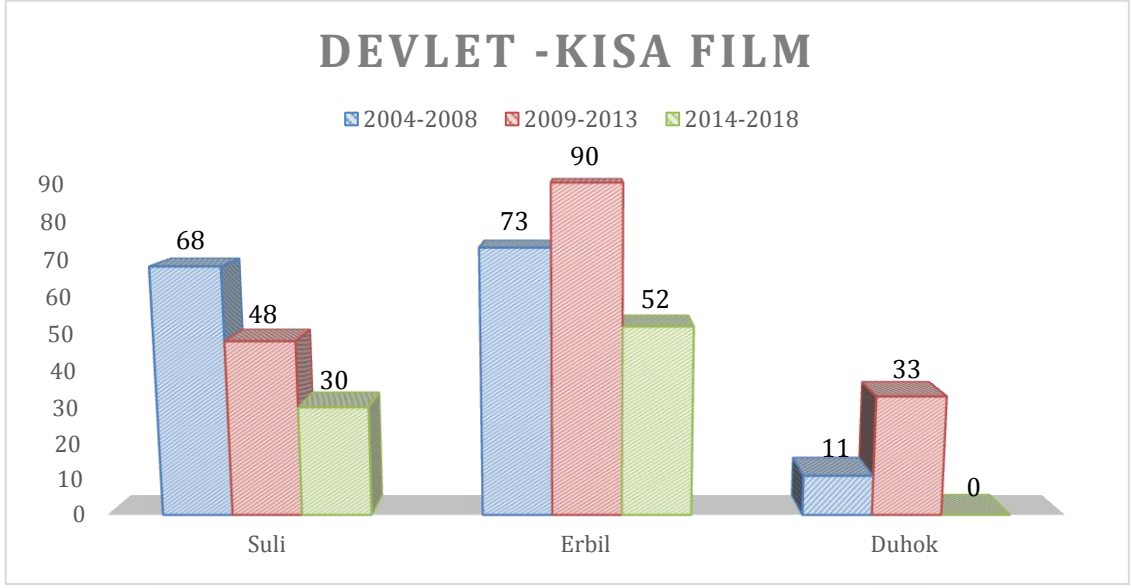
2004-2008 yılları arasında Erbil’de 1, Süleymaniye 5 ve Duhok’ta hiçbir film üretilmemiştir.

2009-2013 yılları arasında Erbil’de 2, Süleymaniye 4 ve Duhok’ta 1 uzun metrajlı film özel sektörlerin desteğiyle üretilmiştir. Bu dönemde üretilen film sayısı bir önceki döneme kıyasla artış görülmektedir. Ancak Süleymaniye’de düşüş gözlemlenmekte.

2014-2018 yılları arasında Erbil’de 5, Süleymaniye 4 ve Duhok’ta 5 uzun metrajlı film üretilmiştir. Bu yıllar Kuzey Irak’ın toplumsal, siyasal ve ekonomik anlamda krizlerle yüzyüze kaldığı yıllardır, buna rağmen film üretimin de artış görülmektedir.

Tablo 3. 2004-2018 Devlet Destek-Kısa Film

Yıllar	Suli	Erbil	Duhok
2004-2008	68	73	11
2009-2013	48	90	33
2014-2018	30	52	0

Şekil 3. 2004-2018 Devlet Destek-Kısa Film

3.26.Devlet Desteği-Kısa Film

Kuzey Irak bölgesel hükümeti tarafından desteklenen kısa film sayısı kent ve yıllara göre dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir.

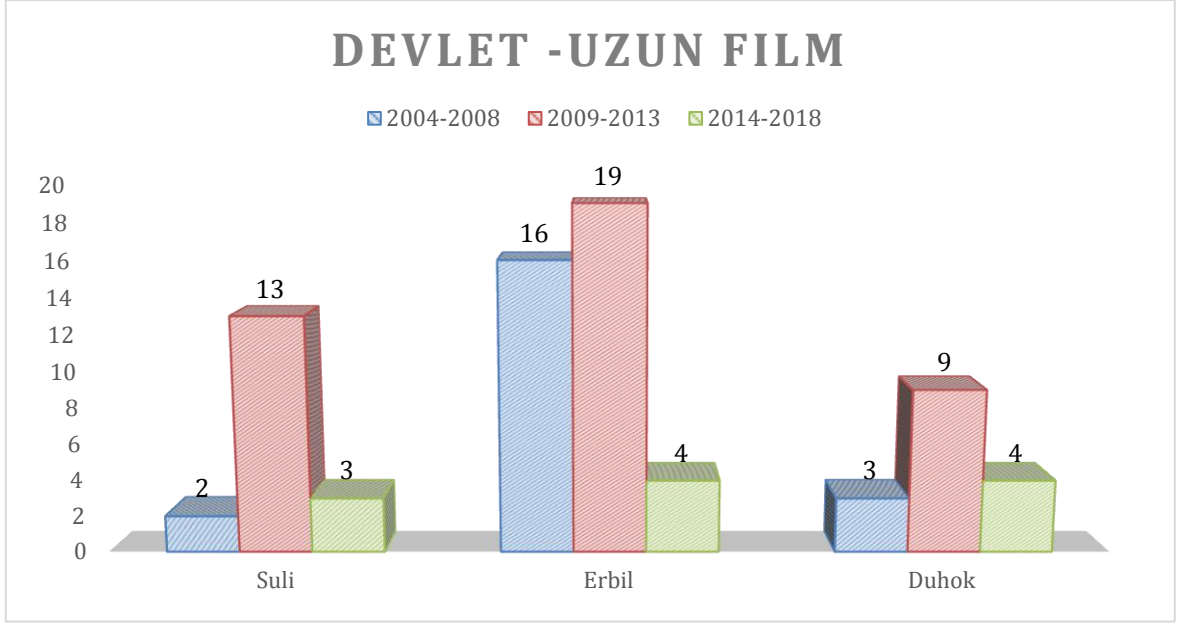
2004-2008 yılları arasında Erbil kentinde 73, Süleymaniye 68 ve Duhok'ta 11 kısa film hükümet desteğiyle üretilmiştir. Belirtilen yıllar arası Kuzey Irak ekonomisinin en iyi olduğu yıllardır. Bölgesel hükümet bu dönemde petrol gelirlerden büyük bir pay almaktaydı. Ekonomik istikrar hükümetin sinema sektörüne yönelmesini sağlamıştır. Bu nedenle film üretim sayısında ciddi bir artış görülmektedir.

2009-2013 yılları arasında Erbil'de 90, Süleymaniye 48 ve Duhok kentinde 33 kısa film hükümet desteğiyle üretilmiştir. Bu dönemde film üretiminin yüksek oluşu, hükümetin sinema sektörünü daha çok önemseyişini göstermektedir.

2014-2018 yılları arasında Erbil'de 52, Süleymaniye 30 ve Duhok'ta hiç film üretilmemiştir. Bu yıllar arası Kuzey Irak bölgesinin en sıkıntılı olduğu dönemdir. IŞİD'le olan savaş ve ekonomik krizin yaşandığı bir dönemdir, bu durum sinema alanını da etkilemiş ve film üretiminin düşmesine sebep olmuştur.

Tablo 4. 2004-2018 Devlet Destek-Kısa Film

Yıllar	Suli	Erbil	Duhok
2004-2008	2	16	3
2009-2013	13	19	9
2014-2018	3	4	4

Şekil 4. 2004-2018 Devlet Destek-Uzun Film

3.27.Devlet Desteği- Uzun Metrajlı Film

Kuzey Irak bölgesel hükümetinin yalnız, yabancı ve komşu ülkelerle ortak desteklediği uzun metrajlı film sayısı kent ve yıllara göre dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir.

2004-2008 yılları arasında Erbil kentinde 16, Süleymaniye 2 ve Duhok'ta 3 uzun metrajlı film hükümetin verdiği destekle üretilmiştir.

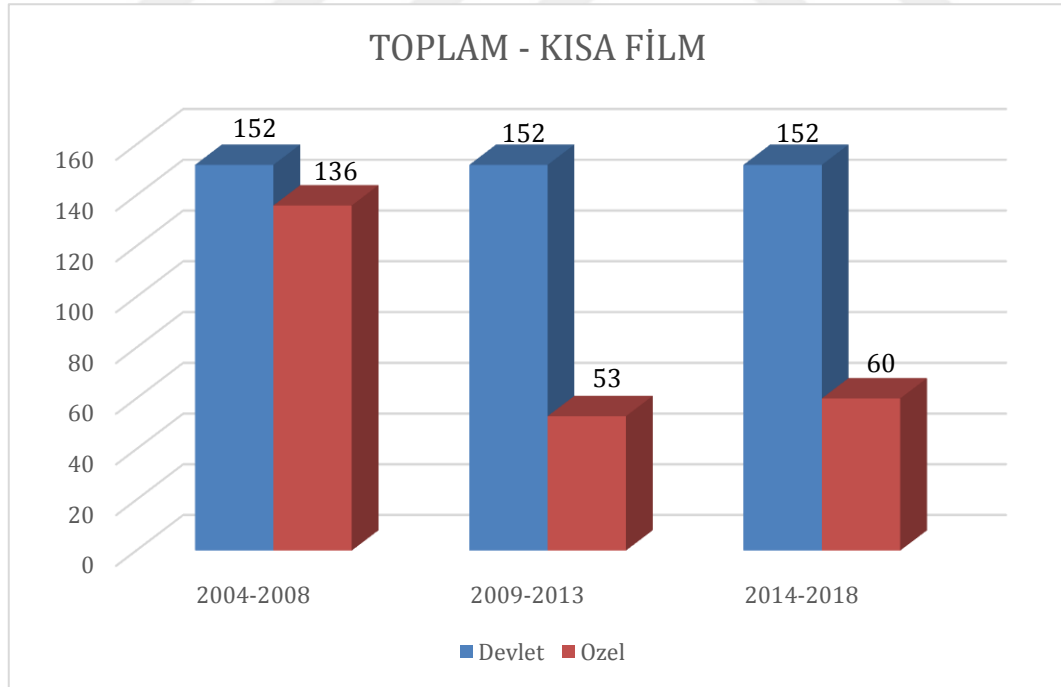
2009-2013 yılları arasında Erbil'de 19, Süleymaniye 13 ve Duhok kentinde 9 film hükümetin desteğiyle yapılmıştır. Bu iki ayrı dönem karşılaştırıldığında 2009-2013 yılları arasında üretilen film sayısı önceki yıllara kıyasla yükseldiği

görülmektedir. Film üretim sayısında artışın olduğu bu dönem, bölgenin ekonomik anlamda en istikrarlı dönemdir. Bu dönemde sinema sektörüne önem verildiği görülmektedir.

2014-2018 yılları arasında hükümet desteğiyle üretilen uzun metrajlı filmlerde düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu dönem IŞİD savaşıdan kaynaklı toplumsal, siyasal ve ekonomik krizin boy gösterdiği bir dönemdir. Erbil’de 4, Süleymaniye 3 ve Duhok kentinde 4 uzun metrajlı film hükümet desteğiyle üretilmiştir.

Tablo 5. 2004-2018 Toplam Devlet ve Özel Destek-Kısa Film

Yıllar	2004-2008	2009-2013	2014-2018
Devlet	152	152	152
Ozel	136	53	60

Şekil 5. 2004-2018 Toplam Özel Destek-Kısa Film

3.28.Devlet ve Özel Sektör Tarafından Desteklenen Toplam Kısa Film Sayısı

Kuzey Irak bölgesi üç şehirden oluşmaktadır. Hükümetin desteğiyle bu şehirlerde yıllara göre üretilen toplam kısa film sayısı aşağıda verilmiştir:

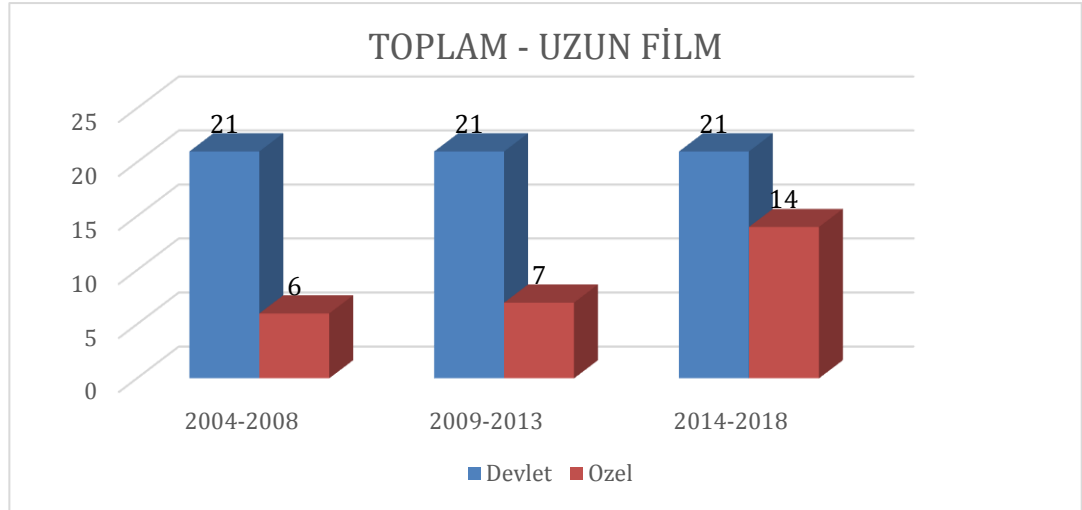
Hükümet desteğiyle 2004-2008 yılları arasında toplamda üretilen kısa film sayısı 152, 2009-2013 yılları arasında 152 ve 2014-2018 yılları arasında üretilen kısa film sayısı aynı şekilde 152'dir. Belirlenen yıllar itibariyle üretilen kısa film sayısı değişmemiştir.

Özel sektör desteğiyle üç şehirde üretilen toplam kısa film sayısı aşağıdaki gibidir:

2004-2008 yılları arasında özel sektör desteğiyle üretilen kısa film sayısı 136, 2009-2013 yılları arasında 53 ve 2014-2018 yılları arasında 60'dır. Verilerde de görüldüğü gibi dönemlere göre sayı değişmektedir. Özellikle 2004-2008 yılları arası üretilen film sayısı en yüksektir. 2009-2013 yılları arasında özel sektörlerin desteğiyle üretilen kısa film sayısı en düşüktür.

Tablo 6. 2004-2018 Toplam Devlet ve Özel Destek-Uzun Film

Yıllar	2004-2008	2009-2013	2014-2018
Devlet	21	21	21
Ozel	6	7	14

Şekil 6. 2004-2018 Toplam Devlet ve Özel Destek-Uzun Film

3.29. Devlet ve Özel Sektör Tarafından Desteklenen Toplam Uzun Metrajlı

Film Sayısı

Kuzey Irak hükümetinin desteklediği ve üç şehirde üretilen toplam uzun metrajlı film sayısı, üretildikleri yıllarla beraber aşağıda verilmiştir:

2004-2008 yılları arasında 21, 2009-2013 yılları arasında 21 ve 2014-2018 yılları arasında aynı şekilde 21 uzun metrajlı film hükümet desteğiyle üretilmiştir. Görüldüğü gibi her üç dönemde de üretilen film sayısı değişmemiştir.

Özel sektörlerin desteğiyle üretilen toplam uzun metrajlı film sayısı ise şu şekildedir:

2004-2008 yılları arasında her üç şehirden toplam 6 film, 2009-2013 yılları arasında 7 ve 2014-2018 yılları arasında 14 uzun metrajlı film özel sektörlerin desteğiyle üretilmiştir. Bu dönemde üretilen film sayısı önceki dönemlere kıyasla artış göstermiştir.

SONUÇ

Baas rejiminin Irak'ta hüküm sürdüğü dönemlerde, ülkede sinema alanında endüstriyel bir gelişme yaşanmadı ve sinema bir sektör haline gelmedi. Türkiye ve İran gibi bölge ülkeleri ürettikleri başarılı filmlerle dünya sinemasında yer edinirken, Irak'ta Saddam Hüseyin'in propaganda amaçlı yapılan filmlerin dışında uzun yıllar boyunca tek bir sinema filmi üretilmemiştir.

Araştırmada öncelikle Kuzey Irak'ta Kürt sinemasının oluşumu değerlendirilmiş ve sinemanın yüz yüze kaldığı toplumsal, siyasal ve ekonomik sorunları konu almaktadır. bahsedilmektedir. Kuzey Irak Kürtler 1991 yılında gerçekleşen Körfez Savaşı'ndan sonra kendi kimlikleri ve dilleriyle film üretmeye başlamışlardır. Bu tarihten önce 1989 yılında Irak rejiminin de onayladığı Kürtlerin Irak'taki ilk film girişimi olan Mem ve Zin filmi yapılmaya başlanmıştı ancak çekimleri bitmeden bu filmin projesi iptal olmuştu. 21. Yüzyılda olmamıza rağmen sinema ile 100 yıl sonra tanışan Kuzey Irak bölgesi bu gün de hala sinema sektöründe etkin değildir. Özellikle 2003 yılında Saddam rejiminin tamamen ortadan kaldırılmasından sonra Kuzey Irak bölgesi için bu tarihler film üretiminin başlangıcı niteliğindedir.

Kuzey Irak hükümeti var olan siyasal, toplumsal ve ekonomik sorunlara rağmen sinema sektörünü desteklemektedir. Şuana kadar üretilen tüm filmler hükümetin sinemaya ayırdığı bütçe ile yapılmıştır.

Kürt bölgesinde şuana kadar film üretimi ve dağıtımını yapan herhangi bir şirket yoktur. Eskiden bazı sermayedarların bu alanla ilgili girişimleri oldu lakin başarılı olamadılar. Film üretiminde kullanılan birçok cihaz bu ilişkiler sayesinde Kürt bölgesinde bulunabilmektedir. Ancak bu cihazların kullanımı konusunda teknik eleman eksikliği olduğundan dolayı Türkiye ve İran'dan getirilmektedir.

Kuzey Irak bölgesi konum olarak uluslararası alanda kültürel ve siyasal alanda önemli bir yer sahibi oldular. Kuzey Irak Sineması diğer ülke sinemaları kıyasla çok daha gecikmiş bir sinemadır. Bölgede federe bir hükümetin ortaya çıkmasıyla sinemaya verilen önem artmış ve bölgenin himayesinde olan her şehir de sinema kurum ve müdürlükleri açılmıştır. Bölgede birçok kısa film festivali bu oluşturulan sinema müdürlükleri tarafından desteklenerek düzenlenmiştir. Bölge hükümeti çok sayıda filmin üretimine destek vermiştir ancak verdikleri bu destek bir program dahilinde olmadığından kaynaklı sinema alanında ciddi gelişmeler yaşanmamış ve sinema kültürü oluşmamıştır. Kuzey Irak'ta şuana kadar herhangi bir film üretim şirketi bulunmamakla beraber sinema endüstrisi de oluşmamıştır.

Kuzey Irak'ta sinema alanında durumlar çok daha farklı işliyor. Üretilen filmin hiçbir maddi getirisi yoktur. Sinema burada yeni bir alan sinema salonlarında gösterilen film bileti satılmıyor ve film izleme kültürü daha gelişmemiştir.

Şuanda da hükümet film üretimine ve sinemaya yönelik yapılan aktiviteler için bütçe ayırmaktadır.

Kuzey Irak sinemasının en büyük sorunu bölgede izleyici bulamaması ve film izleme kültürünün gelişik olmamasıdır. Bu sorunların giderilmesi içinde gözle görülür bir çaba da yoktur. Bölgede üretilen filmler vizyon bulamamaktadır. Üretilen filmler sadece festivallerde gösteriliyor ve film üretiminden toplum haberdar değildir. Kuzey Irak Bölgesel Kürt Hükümeti Kültür Bakanlığı'nın bünyesinde kurulan Sinema Müdürlüğü'nün çatısı altında, sinema alanında çok sayıda çalışma yapılmaktadır. Çalışmalar programsız bir çerçevede yapılıyor olmasına rağmen, hükümetin sağladığı destekle yılda onlarca film üretilmektedir. Ancak Kuzey Irak'ta şuana kadar sinema

salonlarının olmamayışından dolayı üretilen filmler uluslararası film festivallerine gönderilmektedir. 2005 yılından sonra Kuzey Irak'ta siyasal ve ekonomik anlamda istikrarın oluşmasıyla ülke dışında yaşayan çok sayıda yönetmenin bölgeye dönüşüne neden olmuştu.

Bu yönetmen arasında dünyaca ünlü Hüner Salim, Cano rojbeyani gibi isimler bulunmaktadır. Yönetmenler kısıtlı imkanlarla da olsa ürettikleri filmlerle dünya sineması arenasında yer almışlardır.

Üretilen filmler her ne kadar bölge içinde gereken öneme sahip olmasa da uluslararası sinema festivallerine kabul edilip Cannes'te ödül almaları sinema ile ilgisi olan Kürt gençlerini etkilemektedir.

Kuzey Irak'ta Kürt yönetmenler ürettikleri filmlerde genelde bölgede yaşanmış olayları işlemektedir. Özellikle baas rejimi tarafında gerçekleştirilen Enfal, Halepçe ve Barzan katliamlarını konu etmektedir. Tür olarak trajediyi kullanmaktadırlar.

Sinemanın can bulduğu topraklarda gelişip yeşermesi için endüstrisinin oluşması gerekmektedir. Sektör haline gelemeyen sinema, sadece hükümetin sağladığı finansal kaynaklarla ilerleme katetmeyeceği aşîkardır. Bu nedenle Kuzey Irak'ta film üretim şirketlerinin kurulması gerekmektedir.

Irak ülke olarak uzun yıllardan beri savaşların ve krizlerin merkezi durumundadır. Savaşın olduğu yerlerde sanat ve sinema alanlarında büyük gelişmeler yaşanmaz sınırlı olur. Kuzey Irak'ta özellikle İŞİD'in bölgede yarattığı kaos'un film üretimine de etkisi olmuştur.

KAYNAKÇA

- Abbas, M. (2016); Delili Filmi Kurdi Iraq 1991-2015, Birinci Baskı 2016, Adale Yayınevi, Bağdat.
- Abdulla, P. (2010); Sinemay Kürdi Sinemayaki Bebnema u Ne Bineri Haye Ne Bazar, NO. 2 - Feb.2010, ss 41 .
- Abdulla, Ş. (2007); Sinema Zmaneki Zindue Gli Kürd Le Hemu Gelani Dunya Peuistiyati, No. 7, YakŞmme 18,11,2018. Ss10.
- Abdulla, Ş. (2010); Auey Dele Kürd Sinemay Haya Le Sinema NekeyŞtue, No. 55, Okesti 2010. ss179 .
- Abdullah, H. (2011); Mejuy Sinemay Cihan, Erbil 2011, Birinci Baskı İkinci Cilt, Roşınbir Yayınevi.
- Abisel, N. (1995); Popüler Sinema Ve Türler Baskı-1995 Mart Matbaacılık Sanatları İstanbul.
- Abisel, N. (2003); Sessiz Sinema --Baskı,Om Yayınevi İstanbul 2003 .
- Adanır, A. (2006); Kültür Politika Ve Sinema. 1 Kitap Yayınları İstanbul 2006.
- Adanır,O. (2006); Kültür Politika Ve Sinema. 1 Kitap Yayınevi İstanbul
- Alskan, C. (1982); Sinema fi Vetan Arebi, Fnun Adab, Kuet.
- Andrew, J. (2010); Büyük Sinema Kuramları. Doruk Yayınları, Baskı Mart 2010 Sayfa 8 İstanbul .
- Arslan, E. (2011); 2000li Yllar Öncesi Ve Sonrasında Türk Sinemasında Kullanılan Yapım Kaynaklarının Değerlendirilmesi Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 25/2011:15.

Berber, F. (2011); İstanbul, 2011 Devrim Sonrası İran'da Sinema Endüstrisi ,
Marmara Üniversitesi .

Bereuberayati Sinemay Duhok,(2013); Duamiin Festivali Neudeuleti Filmi Duhok,

Bereuberayati Sinemay Erbil, (2006); Yekemin Festivalli Neudeuleti Kurte Film,
2006, Çapkaney Haci Haşm.

Bereuberayati Sinemay Erbil, (2010); Seyemin Festivall Kurte Filmi
Erbil,2010,Çapkaney Vezareti Roşnbiri.

Bereuberayati Sinemay Erbil, (2013); Yekemin Festivalli, Nabo Tundu Tiji Kurte
Film,Erbil 2013,Çapkaney Kurdistan .

Bereuberayati Sinemay Erbil,(2005); Festivali Kurte Filmi Erbil, 2005, Çapkaney Haci
Haşm.

Bereuberayati Sinemay Erbil, (2012); Festivalli Nabo Tundu Tiji Kurte Film,Erbil
2012, Çapkaney Kurdistan .

Bereuberayati Sinemay Erbil,(2013); Çuaremin Festivalli, Nabo Tundu Tiji Kurte
Film,Erbil 2013,Çapkaney Kurdistan.

Beruberayati Sinemay Sülemany, (2010); Yekemin Festivalli Filmi Dokiyomentari
Helebcei Şehid,Sülemani 2010,Çapkaney Roşnbiri.

Beruberayati Sinemay Sülemany, (2010); Yekemin Festivalli Filmi Dokiyomentari
Helebcei Şehid, Sülemani 2010, Çapkaney Roşnbiri .

Beruberayati Sinemay Sülemany, (2011); Çuaremin Festivalli Filmi Süleymani Bo
Filmi Kurdi,Süleymani 2011,Çapkaney Roşnbiri .

Beruberayati Gşti Çap U Blaukrdneue, (2012); Duemi Didari Çra Bo Filmi
Dokiyomentari Slemeni, 2012, Çapkaney Kurdistan .

Bley, K. Sinemay Kürdi Peuste Vek Sermaya seyr Bkret, No. 885, 25.06.2012, ss.55

- Cengiz, H. (2012); Eğlence Pazarlaması Kapsamında Tüketicilerin Sinema Filmlerini Algılama Boyutu: “Fetih 1453” Filmi Örneği, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi .
- Cihani, M. (2009); Filmi Srte Legell ba KeLaty Reknegrani lauy hndstan le Fistivalli Mobay Vargrd, NO.1-Nov.2010, ss.8 .
- Coşkun, E. (2009); Türk Sinemasında Akım Araştırması, Phoenix .
- Cüneyt Binatlı, Ö. (2004); Sinema Filmlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmenlik 13 Kasım 2004 Resmi Gazete Sayı 25642 .
- Çetin Erus, Z. (2007); Film Endüstrisi Ve Dağıtım: 1990 Sonrası Türk Sinemasında Dağıtım Sektörü, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi Ocak 2007 .
- Demirçi, Ö. (2012); Özlem Demirçi , İstanbul, 2012 , Uluslar Arası İlişkilerde “Öteki” Kavramının Tanımı ÜzeriNden SiNema Sanatı AracılığIyla Siyasal Propaganda , Beykent Üniversitesi.
- Erkılıç, H. (2003); Türk Sinemasının Ekonomik Yapısı Ve Bu Yapının Sinemamıza Etkileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Üniveritesi. İstanbul.
- Erus, Ç. (2007); FiLm EndüstriSi Ve Dağİtım: 1990 Sonrası Türk SiNemasında Dağİtım Sektörü , Selçuk İLetişİm, 4, 4, 2007 Film Endüstrisi Ve Dağıtım: 1990 Sonrası Türk Sinemasında Dağıtım Sektörü (5-16) .
- Esen, Ş. (1996); 80’ler Türkiye’sinde Sinema. Etam Aş. Baskı 1996 Eskişehir
- Eylem Arslan, 2000li Yıllar Öncesi Ve Sonrasında Türk Sinemasında Kullanılan Yapım Kaynaklarının Değerlendirilmesi Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2011: 17.
- FasiH Sayın, A. (2007); Teoride Ve Pratikte İnteraktif Sinema Ve Tv , İstanbul, 2007 , Marmara Üniversitesi .

- Fayak, P. (2010); Şuket Amiin Derhenereki Sinemay Le Vellati Be Sinema, NO. 3 - May .2010, ss 18, 21 .
- Gefur, K. (2014); Kürt Ve Sinema, Birinci Baskı 2014, Roşinbiri Yayınevi
- Gerib, S. (2011); Se Fitivalli Film Se Hangau Bo Filmsazi Kürdi, NO. 6 – Kanuni duam .2010, ss 112,114 .
- Govari Film, (2010); Gullekani Kerkuk Dekuaze Bçete Feransa, NO. 2- Nov.2010, ss 4 .
- Govari Film, (2010); Mezgrdek Lebarey Sazdani Fitivallakani filmi kürdiyaue, NO. 2- Feb .2010, ss 73,74 .
- Govari Gulan, (2015); Sinemay Her Milettek Rengdaneuey Keltur u Mejuy Au Miletaya, NO. 102327 . 05/2015 Sayfa 55 .
- Hatem, A. (2010); Bazrgani Sinema Tropeki Bereu PeşKstni Huneri Hutem, NO. 2- Feb . 2010, ss 47 .
- Himadi, İ. (2012); Tecarb İkraciya Seneuiya Fi Sinemay Arebiya, Tebh Auel, 2012, Begdad
- İlhan, M. (2012); İstanbul, 2012 , Türkiye Sinema Endüstrisi Ve Ortadoğu Pazarındaki Payı, Marmara Üniversitesi.
- İlhan, A. (2012); TürkiYe Sinema Endüstrisi Ve Ortadoğu Pazarındaki Payı , Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Ortadoğu İktisadi Anabilim Dalı
- Karwani, E. (2008); Filmogrfyayi Kurdi, Birinci Baskı Birinci Cilt 2008, Run Yayınevi Süleymaniye.
- Karwani, E. (2008) Filmogrfyayi Kurdi, Birinci Baskı Birinci Cilt 2008, Run Yayınevi Süleymaniye.
- Kasapoğlu,S. (2015). Sinema Salonlarının Dönüşümü: İzmir Örneği , İzmir, 2015 ,Yaşar Üniversitesi .

- Kerim, F. (2009); Auçirokey Kurbanî Form kra, NO.1- Nov.2010, ss 36 .
- Kirel, S. (2005); Yeşilçam Öykü Sineması, İstanbul: Babil Yayınları
- Laney Hunrey, S. (2012); Yekemin Fıstıvalli Lau Bo Kurte Film ,Erbil 2012,Çapkanay Hevi S.2,3.
- Macit, K. (2007). SiNemada Kurgu Ve Görüntü Estetiği , Mayıs 2007 Kayseri , ErciYes Üniversitesi Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Kayseri, Yüksek Lisans Tezi.
- Mela Hemza, M. (2009); Sinema le Holli Nişandani Film, Vargrd, NO.1- Nov.2010,ss.92 .
- Mela Hemze, M. (2010); Prsekani Filmsazi Kurdi,Erbil 2010, Çapkanay Hevi .
- MeriÇ, M, Menekşe Meriç, 2000 Sonrası Türk Sinemasında Dönüşüm Ve “Uzak İHtiMal” FiLmiNiN GöstergebiLimsel Analizi, Selçuk.
- Moran, A. (2000); Film Policy: Holywood And Beyond. John Hill And Pamela C. Gigson (Edited By) American Cinema And Holywood Critical Approaches. Oxford: Oxford University Press, 139 .
- Moran,A. (2000). Film Policy: Holywood And Beyond. John Hill And Pamela C. Gigson (Edited By) American Cinema And Holywood Critical Approaches. Oxford: Oxford University Press, 139-140.
- Muhammed, Ş. (2014); Rewti Filmsazi Kurdi, Birinci Baskı, Cemal İrfan Yayınevi Mutlu Binark, (2012, S. 15).
- Nowell, Smith, G. (2008). Dünya Sinema Tarihi. Kabalcı Yayınevi 2008 İstanbul Sayfa 141 .
- Nuyan, N. (2014); Vahsi Batı Kürdistan Bir Hiner Daleem Senaryosu,Birinci Basık 2014, İstanbul, Avesta .
- Okumuş, S. (2014); SeliN Okumuş , Ocak 2014 , Yeni Medya Ve Kısa FiLm Olgusu , İstanbul Kültür Üniversitesi .

- Özön, N. (2008); Sinema Sanatına Giriş, Yayınevi Agora Kitaplığı, İstanbul
- Rojnama, R. (2007); Sinema Zmaneki Zindu U Geli Kürd Le Hemü Gelani Dünya
Zyztr Peustyati, Jmare 7,18-Yakşeme 11-2007, S.10 .
- Rotha, P. (2001); Sinema Yazıları. İzdüşüm Yayınları Şubat 2001 İstanbul
- Başran, S. (2017); Tartışmalı BiR Konu Olarak Sanat Pazarlama: Kavramsal Bir
Değerlendirme .
- Sina, K. (2018); Çeviri Cemşid Behrami, Kültürel Kimlik Ve Kürt Sineması, Birinci
Baskı 2018, Sff Yayınevi .
- Subaşı, M. (2017); Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması , Atatürk
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2017 21(2): 419-426 .
- Şerif Onaran, A. (1986); Sinemaya Giriş, Filiz Kitapevi İstanbul İstanbul-1986
- Tomur, K; (2016); 16.02.2016 Ankara, Sinema Hizmetleri Sektör Rapor U, S3, 9ü,
Rekabet Kurumu .
- Töre Özkan, E. (2010); İstanbul Film Endüstrisi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tuncay Engin, A. (2015). İzmir / 2015 , Avrupa Birliği Sinema Politikalarının Türk
Sinemasına Etkileri, Dokuz Eylül Üniversitesi .
- Uludağ, İ. (2009); Sinema Ve Reklam İlişkisi, İstanbul, 2009 , Marmara Üniversitesi
1.1 Politik Sinemanın Tanımlanması .
- Ünalın ,E. (2012); TürkiYe'de Sinema Ve Televizyonda Film Yapım
Teknolojilerindeki Gelişmeler "Görüntü Sihirbazları", Marmara Üni Versğtesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü Sinema Ve Televizyon Anasanat Dali, Yüksek Lisans
Tezi , İstanbul .
- Yüksek Lisans Tezi, İstanbul .
- <http://www.filmsite.org/comedyfilms.html>, erişim tarihi 20.2.2012.
- <http://www.spiritus-temporis.com/action-film/sub-genres.html>, erişim tarihi
20.1.2012.

<http://www.filmsite.org/adventurefilms.html>, erişim tarihi 20.2.2012.

<http://www.filmsite.org/horrorfilms.html>, erişim tarihi 17.2.2012.

<http://www.filmbug.com/dictionary/thrillers.php>, erişim tarihi 20.1.2012.

http://www.absoluteastronomy.com/topics/Mystery_fiction, erişim tarihi 22.1.2012.

<http://www.chalkthefilm.com/science-fiction-film.html>, erişim tarihi 21.1.2012.

http://en.allexperts.com/e/f/fa/fantasy_film.htm, erişim tarihi 17.3.2010 .

<http://www.articles-19free.com/articledetail.php?artid=95539&catid=37>, erişim tarihi 17.11.2011.

www.economicexpert.com/a/Musical:film.html, erişim tarihi 17.2.2012.

<http://topdocumentaryfilms.com>, erişim tarihi 17.1.2017.

<http://www.filmsite.org/epicsfilms.html>, erişim tarihi 24.2.2012.

<http://www.filmsite.org/warfilms.html>, erişim tarihi 30.1.2012.

http://www.coe.int/t/dg4/eurimages/History/Exhibition/default_en.asp, erişim tarihi 25.7.2010.

http://www.coe.int/t/dg4/eurimages/About/default_en.asp, erişim tarihi 25.7.2010.

http://www.coe.int/t/dg4/eurimages/About/default_en.asp, erişim tarihi 28.5.2010.

http://www.gulanmedia.com/art/t_detail.php?section=2&id=9505 erişim tarihi 5.12.2013.

<http://www.basnews.com/index.php/so/culture-arts/cinema/510474>, erişim tarihi 26.3.2019.

https://www.pukmedia.com/KS_Direje.aspx?Jimare=87553, erişim tarihi 4.10.2016.

https://www.pukmedia.com/KS_Direje.aspx?Jimare=105287, erişim tarihi 8.10.2017.

<http://www.xendan.org/life/detailnews.aspx?jimare=5900&babet=40&relat=7038>, erişim tarihi 25.7.2015.

<https://www.knnc.net/Details.aspx?jimare=8264>, erişim tarihi 13.2.2018.

<https://kurdistantv.net/ku/2018/10/06/movies>, erişim tarihi 8.7.2019.

http://gulan-media.com/art/t_detail.php?section=1&id=6514, erişim tarihi 19.9.2012.

<https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=68379>, erişim tarihi 16.9.2016.

https://www.pukmedia.com/KS_Direje.aspx?Jimare=68557, erişim tarihi 21.9.2015.

EKLER**Tablo 7. 2004-2018 yılında Küzey Irak kısa film ve uzun film**

	Sulimani				Erbil				Duhok			
	Kurt		blnd		Kurt		blnd		Kurt		blnd	
	Devlet	özel	Devlet	özel	Devlet	özel	Devlet	özel	Devlet	özel	Devlet	özel
2004	13	8	0	4	12	13	4	0	0	1	0	0
2005	4	11	0	1	30	9	2	1	4	0	0	0
2006	9	19	0	0	22	10	3	0	1	1	1	0
2007	20	48	1	0	6	9	3	0	3	0	0	0
2008	22	4	1	0	3	2	4	0	3	1	2	0
2009	19	11	3	0	7	5	0	0	6	1	1	0
2010	14	7	1	1	34	6	4	0	9	0	0	0
2011	8	10	2	0	21	4	5	0	5	1	4	1
2012	7	2	3	0	21	2	6	0	5	1	1	0
2013	0	1	4	3	7	2	4	2	8	0	3	0
2014	2	0	0	0	24	1	2	0	0	0	0	2
2015	3	5	2	1	2	5	2	2	0	4	2	1
2016	18	10	0	1	2	1	0	1	0	1	2	1
2017	5	12	1	1	7	4	0	2	0	2	0	1
2018	2	10	0	1	17	3	0	0	0	2	0	0

Tablo 8. 2004-2018 yılında Uzun film Erbil

	Adı filmler	Yiler	Destekler	Yönetmanler
1	kiselekan defrın	2004	Devlet Desteği	behmeni kubadi
2	parineua le hubar	2005	Devlet Desteği	şeu ket amin
3	kilometr ziro	2005	Devlet Desteği	huner salim
4	asterekan beroj dedreuşeneue	2005	Devlet Desteği	şirin amedi
5	asp	2006	Devlet Desteği	mehdi umed
6	gereki deholekan	2006	Devlet Desteği	hesen alli
7	marina	2006	özel desteği	refik nury hena

8	keuate çauerebe	2007	Devlet Desteği	cuan bamrny
9	srte legeL ba	2007	Devlet Desteği	şahrami allidi
10	dol	2007	Devlet Desteği	huner salim
11	bony seu	2008	Devlet Desteği	revin hsaf
12	daykani mn	2008	Devlet Desteği	zehau sncauy u ibrahim sahidi
13	niuay mang	2008	Devlet Desteği	behmeni kubadi
14	mandu	2010	Devlet Desteği	ibrahim sahidi
15	çaplin	2010	Devlet Desteği	alli reza
16	çaplini le çyakan	2010	Devlet Desteği	cano roj beyani
17	beheşty penaberan	2010	Devlet Desteği	yuns heme kake
18	segoşey merg	2011	Devlet Desteği	adnan osman
19	dlly sur	2011	Devlet Desteği-neruç	halkeut mstefa
20	heşargey şer	2011	Devlet Desteği	fkry beroji
21	şero	2011	Devlet Desteği	huner salim
22	yakmumk	2011	Devlet Desteği	cano roj beyani
23	şirin	2012	Devlet Desteği	hesen alli
24	mejuy wn	2012	Devlet Desteği	husen seudin
25	goranyakani wlaty daykm	2012	Devlet Desteği	behmeni kubadi
26	merdan	2012	Devlet Desteği	betin kubadi
27	wllaty biber u şirin	2012	Devlet Desteği	huner salim
28	jyani kçek	2012	Devlet Desteği	antonyo dunşif
29	simay xole meş	2013	Devlet Desteği	şaxeuan idris
30	kçi kafroş	2013	Devlet Desteği	tenya kerim
31	111 kç	2013	özel desteği	nahid kubadi

32	amerikano	2013	özel desteği	hesen alli
33	eve	2013	Devlet Desteği-berytanya	ahmed caf
34	butterfly	2013	Devlet Desteği	frank clbrt
35	heut kem yek	2014	Devlet Desteği-f.k	hesen alli
36	nefret be le rubar	2014	Devlet Desteği-amryka	lauandomer
37	memleketi meruekan	2015	özel desteği	adnan osman
38	wlati be alla	2015	Devlet Desteği	behmeni kubadi
39	klasiko	2015	Devlet Desteği	halkeut mstefa
40	lovers siestanding	2015	özel desteği	şahram
41	slau peşmerga	2016	özel desteği	hesen alli
42	xeni kurd	2017	özel desteği	key behar
43	peymani 100 roj	2017	özel desteği	cano roj beyani

Tablo 9. 2004-2018 yılında Uzun film Süleymany

	Adı filmler	Yeler	Destekler	Yönetmanler
1	le çauarwani hiua	2003	özel desteği	sehdi kake
2	jehr	2003	özel desteği	auat osman
3	kotay gang	2003	özel desteği	rehimi zebihi
4	mama rişa	2003	özel desteği	celil zangana
5	frmeskekani bexal	2005	özel desteği	leuend omer
6	jany gel	2007	özel desteği	cemil rostemi
7	le heşargy şer	2007	devlet desteği	fkri beroji
8	şeuuy hisab	2008	devlet desteği	husen seudin
9	gejau	2009	devlet desteği	haure mstefa
10	sarbazi sadam	2009	devlet desteği-türkiye	xani ruzgar

11	şuenek boyari	2009	devlet desteği	şeu ket amin
12	gullekany kerkuk	2010	özel desteği	fribors kamkary
13	kuestani kendil	2010	devlet desteği	taha kerimi
14	iam white mercenary	2011	devlet desteği	taha kerimi
15	mndali wni helebce	2011	devlet desteği- elmanyasuyusra	akram hidu
16	10 çrka	2012	devlet desteği	ako aziz
17	leave to stay	2012	devlet desteği- beritanya	auat osman
18	samay aspan	2012	devlet desteği	serdar xelil
19	be pey destur	2013	özel desteği	rehimi zebihi
20	bekes	2013	özel desteği	karzan kedır
21	hazru yek seu	2013	devlet desteği	taha kerimi
22	hiua	2013	devlet desteği	sedar xelil
23	kurdi azadi xuaz	2013	devlet desteği	azad kerkuki
24	mesopotamia	2013	özel desteği	leuend omer
25	tarmay cengi peşu	2013	devlet desteği	haure mstefa
26	bako	2015	devlet desteği	welid tahir
27	peko	2015	devlet desteği	walid tahir
28	the women of my life	2015	özel desteği	antonıy donchev
29	16\3	2016	özel desteği	
30	daniştuanıy elyaue	2017	devlet desteği	lukman gerib
31	henski asman	2017	özel desteği	şehram kedır
32	xeuny peşmergeyak	2018	özel desteği	fkry broji
33				

Tablo 10. 2004-2018 yılında Uzun film Duhok

	Adı film	Yılar	Destekler	Yönetmanlar
1	bireueryakani serbazek	2008	devlet desteği	masud arf
2	beheşty le jnan	2009	devlet desteği- imarat- neruç	masud arf
3	sebera fişeke	2009	devlet desteği	masud arf
4	kauar	2011	devlet desteği	hoşyar zero
5	semyan	2011	devlet desteği	mehemed cano
6	eu nergz pşkif	2011	özel desteği	masud arf
7	doz	2011	devlet desteği	vyan mayi
8	zl resas	2011	devlet desteği	masud arf
9	wher is the land	2012	devlet desteği	hoşyar zero
10	bireueri serberd	2013	devlet desteği- elmany -imarat	şuket amin
11	for snoen faller	2013	devlet desteği- amany- neruç	hişam zeman
12	male be ban	2013	devlet desteği	solin yusf
13	maikl	2014	özel desteği	kurdo doski
14	nameyek bo melek	2014	özel desteği	hişam zeman
15	befr	2015	devlet desteği	hişam zeman
16	reşeba	2015	devlet desteği	husen hesen
17	hause without roof	2015	özel desteği	solin yusf
18	pereselke	2016	devlet desteği	mano kelil
19	şengal	2016	özel desteği	kani lank

20	au amrykie mn ne kuşti	2016	devlet desteği	cuan bamrni
21	kurbani	2017	özel desteği	rzgar husen
22	herman	2006	devlet desteği	husen hesen
23				

Tablo 11. 2004-2018 yılında kısa film Erbil

	Adı filmi	yıllar	Destekler	yönetman
1	hangau bo jyan	2003	Özel Desteği	negm hogr
2	drndakani rojgar	2003	Devlet Desteği	tahsin fayaq
3	sutany papulayak	2003	Özel Desteği	mezhar ibrahim
4	kamera	2003	Özel Desteği	reuez meulud
5	gaşteek be asmani erbşl	2003	özel desteği	amir teha
6	telefon	2004	Devlet Desteğ	husen ahmad
7	besteleki gır	2004	Devlet Desteğ	hauar şerif
8	derya xeun	2004	Özel Desteği	zyad abd
9	dosty çiya	2004	Devlet Desteğ	hesen alli
10	se be se	2004	Devlet Desteğ	muhemed germiyani
11	runaki bo ema	2004	Özel Desteği	rzgar sadik
12	dukell	2004	Özel Desteği	reuez meulud
13	asp	2004	Devlet Desteği	adnan osman
14	gulle be rojekan	2004	Devlet Desteği	soran kurbani
15	pellau	2004	Devlet Desteği	abdulxalk ceudet
16	anfai	2004	Özel Desteği	amir teha
17	berzefr	2004	Devlet Desteği	fkri beroji
18	ceng	2004	Devlet Desteği	tark akrey

19	rega	2004	Devlet Desteği	behzad muxtar
20	zeng	2004	özel Desteği	fereydun hemed amin
21	kaue defre	2004	Özel Desteği	mhedin reza
22	frin le herman	2004	Devlet Desteğ	kerimok xefur
23	hawari kaz	2004	Özel Desteği	hure bhcet
24	reberek bo henderan	2004	Özel Desteği	bextiyar hemeuendy
25	haure	2004	Özel Desteği	hauar mstefa xan
26	ber le spede	2005	Özel Desteği	amir teha
27	lektrazan	2005	Devlet Desteği	abdulxalk ceudet
28	Auzek bo aynde	2005	Devlet Desteğ	adnan osman
29	debabekani sadam	2005	Özel Desteği	farzin karim
30	xune pepulekan	2005	Özel Desteği	reuez meulud
31	kempi kaue	2005	Özel Desteği	soran kurbanı
32	zblldan	2005	Özel Desteği	adnan osman
33	dary haq	2005	Özel Desteği	soran kurbanı
34	cwantrin mrdn	2005	Devlet Desteği	amir teha
35	mnarey çoli	2005	Özel Desteği	amir teha
36	ankaue	2005	Özel Desteği	amir teha
37	le kotayda	2005	Devlet Desteği	haukar farhad
38	dey ed	2005	Devlet Desteği	haukar farhad
39	hemîşe aşk	2005	Özel Desteği	kerimok xefur
40	dua xende	2005	Devlet Desteği	jluan tahir
41	şerm	2005	Devlet Desteği	hoşyar zero
42	mangi çuarde	2005	Devlet Desteği	husen seudin
43	zeaynd	2005	Devlet Desteği	haukar farhad

44	bidlovani	2005	Devlet Desteği	sihad selim
45	koçaren wllate xo	2005	Devlet Desteği	aso haci
46	reş u spi	2005	Devlet Desteği	seyd murtaza
47	nigari mang	2005	Devlet Desteği	rzgar amin
48	hnasak boto	2005	Devlet Desteği	melik resuli
49	nama	2005	Devlet Desteği	rzgar mehmud
50	kaus	2005	Devlet Desteği	sami sadk
51	hamuman aktarin	2005	Devlet Desteği	kerim heme xerib
52	mezad xane	2005	Devlet Desteği	yusf bradosti
53	auazek bo ayinde	2005	Devlet Desteği	adnan osman
54	bve	2005	Devlet Desteği	neçirvan sanhan
55	sonetay merg	2005	Devlet Desteği	bekır mahruf
56	karuani xema	2005	Devlet Desteği	nzar hakary
57	reklami fistival	2005	Devlet Desteği	sinemay huler
58	roman nausi ganc	2005	Devlet Desteği	necat nauy
59	tarmay	2005	Devlet Desteği	şirin cihani
60	bepelaua xaenekan	2005	Devlet Desteği	dlşad
61	nan u kteb	2005	Devlet Desteği	mehemed rehim
62	amam sır	2005	Devlet Desteği	nedim ahmed
63	bacgr	2005	Devlet Desteği	henar ferhad
64	dama u gotnbergi rojhelat	2005	Devlet Desteği	hauar mstefa xan
65	parinewa le snur	2006	Devlet Desteği	zehauy sncauy
66	şeu y le daykbubny pepule	2006	Devlet Desteği	rzgar sadik

67	interman	2006	Devlet Desteği	cesur ceng
68	wenegr	2006	Devlet Desteği	melek abd
69	24 saat	2006	Özel Desteği	reuez meulud
70	kurdistan dueneu amro	2006	Özel Desteği	husen zarin
71	panahanda	2006	Özel Desteği	soran kurbanı
72	kamera	2006	Devlet Desteği	sayfedin cebary
73	pılıkan	2006	Devlet Desteği	herş abduluahab
74	neuroz	2006	Özel Desteği	msedek cehfer
75	balndakan	2006	Devlet Desteği	hanar ferhad
76	auene	2006	Devlet Desteği	mehemed faruk
77	mrov u animeışn	2006	Devlet Desteği	tuana mercan
78	nexşin	2006	Devlet Desteği	haukar farhad
79	aynde	2006	Özel Desteği	amir teha
80	kurey kerpuç	2006	Özel Desteği	amir teha
81	saz	2006	Özel Desteği	amir teha
82	dupşk	2006	Özel Desteği	narin ceng
83	ırak duay sedam	2006	Özel Desteği	kaua akaray
84	xude	2006	Devlet Desteği	zuher abdulmesih
85	pelau	2006	Özel Desteği	şahram namıq
86	demjmer 11	2006	Devlet Desteği	mehdi hesen
87	pyauek be taray bokeni	2006	Devlet Desteği	kırmanc mstefa
88	seferi sard	2006	Devlet Desteği	necat nauy
89	jyan	2006	Devlet Desteği	yusf bradosti
90	çuarçuey şkau	2006	Devlet Desteği	dlşad beruary
91	radio	2006	Devlet Desteği	fethi evar

92	dua arezu	2006	Devlet Desteği	hesen alli
93	amezi xak	2006	Devlet Desteği	şaxeuan edris
94	strane jyan	2006	Devlet Desteği	hoşyar zero
95	tirorst	2006	Devlet Desteği	sami sadk
96	bony seu	2006	Devlet Desteği	revin hasaf
97	suallkrdn	2007	Özel Desteği	fryad abdulla
98	cinosayd	2007	Özel Desteği	slah haci
99	penc şemmy şum	2007	Özel Desteği	fereydun hemed amin
100	kargey frandn	2007	Devlet Desteği	revin hsaf
101	zebare de	2007	Özel Desteği	byz Abdulrehman
102	nan froş	2007	Devlet Desteği	şaxeuan edris
103	drz	2007	Devlet Desteği	amir teha
104	cger xuen	2007	Devlet Desteği	kaua akray
105	ırak duay sedam-2	2007	Özel Desteği	kaua akray
106	duayin sima	2007	Devlet Desteği	haukar farhad
107	şarekeman	2007	Özel Desteği	sehdun yuns
108	snur	2007	Özel Desteği	hiua taha
109	baneje	2007	Özel Desteği	reuez meulud
110	bryar	2007	Devlet Desteği	abd heurami
111	sonatay pence helueriuekan	2007	Özel Desteği	sami kaka
112	trama	2008	Devlet Desteği	cuane sehid
113	kaeuani xeyal	2008	Özel Desteği	ferzin kerim
114	tiror	2008	Özel Desteği	sami kaka
115	şkanni aene	2008	Devlet Desteği	adnan şerif

116	flaş bak	2008	Devlet Desteği	lauan fazl
117	lalış	2009	Devlet Desteği	tenya kerim
118	şeuy ledayk bun	2009	Devlet Desteği	sepah abdulrehman
119	gryani heua	2009	Devlet Desteği	soran kurbanı
120	bo yadi eua	2009	Özel Desteği	sami kaka
121	le pantay xoşeuysti	2009	Özel Desteği	çya yasin
122	mobayl	2009	Özel Desteği	neşuan salıh
123	au seuey	2009	Özel Desteği	seyuan sehidyan
124	şerfi xuenaury	2009	Devlet Desteği	kerimok xefur
125	aueney şkau	2009	Devlet Desteği	adnan osman
126	raz	2009	Özel Desteği	dehend seruar
127	bezaiye durxrauekan	2009	Özel Desteği	ferzin kerim
128	suare u cilekei	2009	Özel Desteği	adnan şerif
129	gülekanı derya	2010	Devlet Desteği	hauar şerif
130	frokey raş u spi	2010	Devlet Desteği	husen zarin
131	guez	2010	Devlet Desteği	soran ibrahim
132	aweney şkaw	2010	Devlet Desteği	adnan şarif
133	koç	2010	Devlet Desteği	paruyz mstafa
134	baba çauş	2010	Devlet Desteği	ranjdar rzgar
135	mndala benazakan	2010	Devlet Desteği	aso haci
136	hanasa	2010	Devlet Desteği	şahram namiq
137	lasang	2010	Devlet Desteği	amir teha
138	graw	2010	Devlet Desteği	tanya karim
139	maly merulakan	2010	Devlet Desteği	şaxeuan abdulla
140	palka piyaz	2010	Devlet Desteği	welid mahruf

141	juany kamance	2010	Devlet Desteği	peruer tark
142	hemid u heyat	2010	Devlet Desteği	xalid heme lau
143	denge nebistrawekan	2010	Devlet Desteği	bilal şakır
144	niştiman	2010	Devlet Desteği	abdulxalk ceudet
145	dunyai bedeng	2010	Devlet Desteği	faxir ceudet
146	herfeki caduy	2010	Devlet Desteği	dıldar caf
147	dengi runaki	2010	Devlet Desteği	cubrail abubekır
148	gustrik	2010	Devlet Desteği	neşuan salıh
149	tenyay	2010	Devlet Desteği	fryad hesen
150	baukekanm	2010	Devlet Desteği	brua kamil
151	helbjardn le kurdstan	2010	Devlet Desteği	kerimok xefur
152	spi spi	2010	Devlet Desteği	husen zarin
153	keis	2010	Devlet Desteği	auaz ahmed
154	brini peyuandiyakan	2010	Devlet Desteği	umed rastin
155	lem katada	2010	Devlet Desteği	zerdeşt celal
156	lereue me	2010	Devlet Desteği	wrya xerib
157	csr delal	2010	Devlet Desteği	senharib eshak
158	henasey sard	2010	Devlet Desteği	seyuan nury
159	pena	2010	Devlet Desteği	refik nuri hena
160	glasek au	2010	Özel Desteği	key behar
161	le incaneda	2010	Özel Desteği	rekan ahmed
162	duayn uesga	2010	Özel Desteği	haval selah
163	srket	2010	Özel Desteği	hogr ahmed
164	kolanekany bekesi	2010	Devlet Desteği	mehemed sebah
165	bony agr	2010	Özel Desteği	tenya kerim

166	jin	2010	Devlet Desteği	hajar yasin
167	kezani ruh	2010	Devlet Desteği	star mehemed
168	pyauek bereu aso	2010	Özel Desteği	ferzin kerim
169	frmeskek bo tra	2011	Devlet Desteği	solaf şeyda
170	derga daxrawekan	2011	Devlet Desteği	deuen neuzad
171	kemance	2011	Devlet Desteği	hiua suhad
172	nueji heyne	2011	Devlet Desteği	ako aziz
173	masi grekan	2011	Devlet Desteği	husen seudin
174	neurozi akre	2011	Devlet Desteği	adl akrey
175	slabe cebel	2011	Devlet Desteği	abdulstar cekar
176	breşk	2011	Devlet Desteği	serbest reza
177	medine alli	2011	Devlet Desteği	martn yuhena
178	mafi jnan	2011	Devlet Desteği	bayz nefruzi
179	nesic	2011	Devlet Desteği	ninus smxiru
180	reşnus ferhad şerif	2011	Devlet Desteği	ferhad şerif
181	43	2011	Devlet Desteği	rolan jadan
182	umed	2011	Devlet Desteği	azad dlpak
183	hskif	2011	Devlet Desteği	cekdar
184	tini ekcar	2011	Devlet Desteği	tipi huneri zaxo
185	sinema pradis	2011	Devlet Desteği	abdulxalk ceudet
186	heman azar	2011	Özel Desteği	haval selah
187	semay peykerekan	2011	Devlet Desteği	tark akrey
188	peykere lminekan	2011	Devlet Desteği	tehsin fayak
189	denge nebistrauekan	2011	Özel Desteği	ferzin kerim
190	film	2011	Devlet Desteği	bekır mahruf

191	dua cgere	2011	Özel Desteği	aso haci
192	keunekani ser şekam	2011	Devlet Desteği	ranjdar rzgar
193	peyjek bo asman	2012	Devlet Desteği	pştian abdulla
194	antina	2012	Devlet Desteği	adnan osman
195	seber	2012	Devlet Desteği	şenuar kemal
196	aseuary gulle	2012	Devlet Desteği	amir teha
197	xunçe	2012	Devlet Desteği	cuane sehid
198	audiui tauan	2012	Devlet Desteği	sami kaka
199	fokıs	2012	Devlet Desteği	rekan ahmed
200	dau	2012	Devlet Desteği	solaf şeyda
201	bryar	2012	Devlet Desteği	dyako ceuhar
202	cak	2012	Devlet Desteği	husen zarin
203	razibu yana	2012	Devlet Desteği	soran ibrahim
204	geym over	2012	Devlet Desteği	hesen amir
205	tarmaya roşnekan	2012	Devlet Desteği	ahlam muhsin
206	dlnya nim	2012	Devlet Desteği	hauar şerif
207	grey kere	2012	Devlet Desteği	hanar ferhad
208	yadek	2012	Devlet Desteği	rupak abdukedir
209	kes lere niya	2012	Özel Desteği	bilal şakır
210	marekrdni kçan	2012	Devlet Desteği	tofan abubekır
211	hauari be dengi	2012	Özel Desteği	amir teha
212	kesi altun	2012	Devlet Desteği	haval selah
213	ryal medrid u berşlone	2012	Devlet Desteği	cubrail abubekır
214	werini rojgar	2012	Devlet Desteği	ranjdar rzgar
215	rojek le jyani xemo	2012	Devlet Desteği	ferzin kerim

216	dua niga	2013	Devlet Desteği	sami kaka
217	laperey reş	2013	Devlet Desteği	ibrahim remezan
218	maykrofon	2013	Devlet Desteği	kerimok xefur
219	şeuani sur	2013	Devlet Desteği	pştüan abdulla
220	mejuy kurd	2013	Devlet Desteği	hagl hamid
221	neçiruaneki xrap	2013	Devlet Desteği	sehim omer
222	xaki spi	2013	Devlet Desteği	serbest reza
223	xatu bedbext	2013	Özel Desteği	xalid heme lau
224	helfrini ruh	2013	Özel Desteği	adnan şerif
225	pasport	2014	Devlet Desteği	reber mehemed
226	peşmerga	2014	Devlet Desteği	hesen alli
227	şengal	2014	Devlet Desteği	nezir kurki
228	razeki pr le huner	2014	Devlet Desteği	şaxeuan edris
229	okordion	2014	Devlet Desteği	keyhan
230	blngo	2014	Devlet Desteği	kerimok xefur
231	leyla	2014	Özel Desteği	hozan abdo
232	foto klip	2014	Devlet Desteği	mehemed xane
233	aue keye	2014	Devlet Desteği	meyas ahmed
234	mneki tr	2014	Devlet Desteği	raber mehemed
235	libra	2014	Devlet Desteği	lorans derueş
236	akşın	2014	Devlet Desteği	sara ahmed
237	spi	2014	Devlet Desteği	dana mehemed
238	aykon	2014	Devlet Desteği	aşti mehemedi
239	bryar	2014	Devlet Desteği	zehra resul
240	şery renekan	2014	Devlet Desteği	slam bapir

241	dexile	2014	Devlet Desteği	ivan husen
242	tauan	2014	Devlet Desteği	belen zengene
243	guman	2014	Devlet Desteği	aso bilal
244	jyaneki nue	2014	Devlet Desteği	seruet alli
245	reş u reng	2014	Devlet Desteği	yuns mercan
246	dyary	2014	Devlet Desteği	karuan xalid
247	oliveitor	2014	Devlet Desteği	rajan aziz
248	mobifik	2014	Devlet Desteği	goran namik
249	erbil may lov	2014	Devlet Desteği	sami kaka
250	bazney reş u spi	2015	Devlet Desteği	ferzin kerim
251	auazek le meju	2015	Devlet Desteği	mehemed xane
252	the boss	2015	Özel Desteği	rzgar amiin
253	nergele	2015	Özel Desteği	sarhang gharib
254	dozineuey kaçekanm	2015	Özel Desteği	alan sabir
255	geşti tisol	2015	Özel Desteği	adnan şerif
256	a special guest	2015	Özel Desteği	key behar
257	frin	2016	Devlet Desteği	abduluahab şuanî
258	oxygen Vs blood	2016	Özel Desteği	mesud arf
259	auaa	2016	Devlet Desteği	mehemed şeuany
260	yadek bo şehidani dahş	2017	Devlet Desteği	beruberayeti sinema
261	frîşte	2017	Devlet Desteği	mehemed abdulla
262	kotay yari	2017	Devlet Desteği	hassan amir
263	hurekan	2017	Devlet Desteği	zanyar adnan
264	çauy auaz	2017	Özel Desteği	rebuvar mehmed
265	rojek legel peşmerge	2017	Devlet Desteği	ranjdar rzgar

266	agri piroz	2017	Özel Desteği	sami sadik
267	yasir	2017	Özel Desteği	ayad cabari
268	frini berd	2017	Devlet Desteği	hardi hassan
269	fl ying of stone	2017	Devlet Desteği	hardi hassan
270	spi spi	2017	Özel Desteği	sami kaka
271	payizok	2018	Özel Desteği	numan yigit
272	agein dubare	2018	Özel Desteği	ferzin kerim
273	se tirorst	2018	Özel Desteği	ferzin kerim
274	behaşt u cehnem	2018	Devlet Desteği	ferzin kerim
275	mraz	2018	Devlet Desteği	didar koyi
276	1-2=0	2018	Devlet Desteği	raber ibrahim
277	kelem	2018	Devlet Desteği	reşuan ibrahim
278	sur u şin	2018	Devlet Desteği	dastan nuri
279	tarmay	2018	Devlet Desteği	midya celal
280	hemu kat	2018	Devlet Desteği	dlovan kaidi
281	to be	2018	Devlet Desteği	hoşmend resul
282	yasemin	2018	Devlet Desteği	sebaz abdulrahman
283	lona	2018	Devlet Desteği	barzan mela amin
284	leuari merg	2018	Devlet Desteği	bilal zengene
285	audiui snur	2018	Devlet Desteği	çoman mhmud
286	duain jenin	2018	Devlet Desteği	rehim omer
287	gre	2018	Devlet Desteği	rebend bilal
288	desti du	2018	Devlet Desteği	derya tark
289	darkunker	2018	Devlet Desteği	mehemed merzani
290	dıd yiu knou	2018	Devlet Desteği	şvan omer

Tablo 12. 2004-2018 yılında kısa film sülemany

	adı film	yl	Destekler	yönetman
1	semay rengakan	2003	özel Desteği	rehimi zebihi
2	dreng hati	2003	Devlet Desteği	kameran refik
3	helebce	2003	özel desteği	Arsalan derueş
4	guman	2003	Devlet Desteği	tahsin fayak
5	xeun u dyari	2004	Devlet Desteğ	serdar xelil
6	korpe	2004	Devlet Desteğ	meriuan ibrahim
7	jnek le hozi tem	2004	özel desteği	Aşkan ahmed
8	gelad u frin	2004	Devlet Desteği	tahsin fayak
9	gull froş	2004	özel desteği	haure kader
10	tiroristek dadebeze	2004	özel desteği	rehimi zebihi
11	daik	2004	özel desteği	hilmi nuredin
12	toy gull	2004	özel desteği	mehemed said
13	wane	2004	Devlet Desteği	sara mehemed
14	sebery merg	2004	özel desteği	melek resuli
15	wnbuakan	2004	Devlet Desteği	bahzad celal
16	mndall u kar	2004	özel desteği	fryad abdulla
17	Aşki sinema	2004	Devlet Desteği	rzgar abdurahman
18	gullakani rence	2004	özel desteği	husen zarin
19	au jyane himne	2004	özel desteği	nebez ahmed
20	hafta u no sall	2004	özel desteği	nebez ahmed
21	ne bunek ber ledayk bun	2004	özel desteği	hauraz mehemed
22	pomb	2005	özel desteği	tahsin fayak

23	nebunek ber le mrdn	2005	özel desteği	heuraz mehemed
24	satek bo halbce	2005	Devlet Desteği	rzgar abdurahman
25	namoy	2005	Devlet Desteği	husen zarin
26	tasay merg	2005	özel desteği	heuraz mehemed
27	sutmak	2005	özel desteği	taban yasin
28	auat	2005	özel desteği	meriuan ibrahim
29	satalayt	2005	Devlet Desteği	rehimi zebihi
30	bafreki reş	2005	özel desteği	ezedin kedır
31	dua well	2005	özel desteği	husen zarin
32	xunau debe be baran	2005	özel desteği	çya yasin
33	jilemoy auyn	2005	özel desteği	abas jaj lay
34	ket	2005	özel desteği	omed şbka
35	xor	2005	Devlet Desteği	meriuan ibrahim
36	koma	2005	özel desteği	heuraz mehemed
37	hezm le yari dekrd	2006	özel desteği	kameran jamal
38	deruş abdulla	2006	özel desteği	heuraz mehemed
39	durman	2006	özel desteği	susan omer
40	azarekni gumanek	2006	Devlet Desteği	azad seuze
41	petan nalem	2006	özel desteği	necm hogr
42	jan	2006	özel desteği	burhan cebar
43	niga	2006	Devlet Desteği	haure behcet
44	sayko	2006	Devlet Desteği	tahsin fayak
45	auene	2006	Devlet Desteği	xalid heme lau
46	hilal	2006	özel desteği	dana kerim
47	nzay dayk	2006	Devlet Desteği	haure kader

48	mrdny her ştek	2006	özel desteği	haure behcet
49	bruskeyak le anfal	2006	özel desteği	haure behcet
50	satakani tenyai	2006	özel desteği	şorş kedır
51	drextm xoşdeue	2006	özel desteği	tahir abdulla
52	rebuarany doli henar	2006	Devlet Desteği	Aşkan ahmed
53	hikayati şeu	2006	özel desteği	goran alli
54	azary ddan	2006	özel desteği	tahir abdulla
55	rojeki nue	2006	Devlet Desteği	abd heurami
56	le jer çetry çya	2006	özel desteği	kardo mehmed
57	megy rojnamenusek	2006	özel desteği	mecid abdulrehman
58	xeunek bo frin	2006	özel desteği	kameran jamal
59	xelat	2006	özel desteği	ezedin kedır
60	zam	2006	özel desteği	helgurd salh
61	dastani kore	2006	özel desteği	tark akaray
62	haureyani van kox	2006	Devlet Desteği	zana heme xerib
63	deuş abdulla	2006	özel desteği	heuraz mehemed
64	nagereteue	2006	Devlet Desteği	şakeuan abdulla
65	mn hany mehemedm	2007	özel desteği	baiz abdulrahman
66	mesihyakan le kurdistan	2007	özel desteği	baiz abdulrahman
67	lya	2007	özel desteği	miran abdulla
68	myran	2007	özel desteği	omed şebika
69	çune dereue	2007	özel desteği	ata hakim
70	ko merg	2007	özel desteği	şerko heme sehid
71	şeu y be mang	2007	özel desteği	kameran jamal

72	apora	2007	özel desteği	necm hogr
73	geraneue bo jyan	2007	özel desteği	ata osman
74	koma	2007	özel desteği	heuraz mehemed
75	greu	2007	Devlet Desteği	tahsin fayak
76	bun be xor	2007	özel desteği	abas jaj lay
77	euarey neureusekan	2007	özel desteği	heuraz mehemed
78	duain gorani	2007	Devlet Desteği	xalid heme lau
79	xatu bedbext	2007	özel desteği	xalid heme lau
80	kolbery zamanet	2007	özel desteği	xalid heme lau
81	gwrq u reuy	2007	özel desteği	tahir amin
82	krasy sur	2007	Devlet Desteği	haure behcet
83	bryar	2007	özel desteği	şorş kedır
84	pancere	2007	özel desteği	xalid heme lau
85	murid	2007	özel desteği	dana kerim
86	waneyak le jyan	2007	özel desteği	tahir abdulla
87	xu	2007	özel desteği	tahir abdulla
88	seyran	2007	özel desteği	tahir abdulla
89	pdaşt	2007	özel desteği	tahir abdulla
90	le helebceue	2007	özel desteği	kameran husami
91	behşt le auene	2007	özel desteği	masud arf
92	xorauabuny xuenauy	2007	özel desteği	kemal ahmed
93	mal guastnue	2007	özel desteği	tahir abdulla
94	telefzyon	2007	özel desteği	tahir abdulla
95	xoparastn	2007	özel desteği	tahir abdulla
96	tablo	2007	özel desteği	tahir abdulla

97	caduger	2007	özel desteği	tahir abdulla
98	keleuy	2007	özel desteği	tahir abdulla
99	tenur	2007	özel desteği	Aşkan ahmed
100	beyaneki zu	2007	Devlet Desteği	şaxuan abdulla
101	kelay merg bo jnan	2007	özel desteği	şaxuan abdulla
102	xoll	2007	özel desteği	şaxuan abdulla
103	afsereki roşnbir	2007	özel desteği	mecid abdulrehman
104	auate kaxzyakan	2007	özel desteği	abdulrehman xudany
105	cnokekany beheşt	2007	özel desteği	rez anuar
106	avin	2007	özel desteği	adnan osman
107	cejnane	2007	özel desteği	bahzad muxtar
108	şueeki runak	2007	özel desteği	mofeq arf
109	çarenus	2007	Devlet Desteği	ezedin kedır
110	bo	2007	Devlet Desteği	cihad dlpak
111	miuani eu diu dunya	2007	özel desteği	ezedin kedır
112	name	2007	özel desteği	helgurd salh
113	şue runakekani helebce	2007	Devlet Desteği	bekr reşid
114	sebery agr	2007	Devlet Desteği	kerimok xefur
115	guman	2007	Devlet Desteği	Aşkan ahmed
116	au pyauey çu bo seyran	2007	özel desteği	rehimi zebihi
117	betoue dejim	2007	özel desteği	omed şekiba
118	demamk	2007	Devlet Desteği	şuan suskani
119	grey malauay	2007	Devlet Desteği	aşti kemal

120	wellamek bo	2007	Devlet Desteği	kemal alani
121	kış melik	2007	Devlet Desteği	cemal purkerim
122	jeng	2007	Devlet Desteği	umed celal
123	hauarek ber le xor auabun	2007	Devlet Desteği	kaua abdulla
124	dakekeki tr	2007	özel desteği	amin botani
125	rega	2007	özel desteği	haure behcet
126	kçy bazarge	2007	özel desteği	alan omer
127	ke mrdm	2007	Devlet Desteği	karuan abdulla
128	daxurani xak	2007	Devlet Desteği	saro usf
129	bo	2007	Devlet Desteği	şiruan kasm
130	le کنار xaser	2007	Devlet Desteği	mehemed sayd
131	eme ayndin	2007	Devlet Desteği	ardelan kakey
132	heluasini ruh	2008	Devlet Desteği	husen zarin
133	supastan dakam	2008	özel desteği	ismail alli
134	sminar	2008	özel desteği	auat osman
135	3 se	2008	Devlet Desteği	herdi selami
136	auazeki wn	2008	Devlet Desteği	rekeut heme gerib
137	tenha şeuek	2008	Devlet Desteği	hiua taha
138	neurus	2008	Devlet Desteği	kameran camal
139	baran	2008	Devlet Desteği	haure behcet
140	tablo	2008	Devlet Desteği	hiua taha
141	soma	2008	Devlet Desteği	meriuan ibrahim
142	rasparde	2008	Devlet Desteği	şerko heme sehid
143	tory calcaloke	2008	Devlet Desteği	mhedin reza

144	hano	2008	Devlet Desteği	haure kadir
145	çirokekani duay ceng	2008	Devlet Desteği	salar sultan
146	çrke sat	2008	Devlet Desteği	rekeut heme tofik
147	rega	2008	Devlet Desteği	seruer abdulla
148	keyran	2008	Devlet Desteği	ezedin kadir
149	henar	2008	Devlet Desteği	rekeut heme tofik
150	maçi eskekan	2008	Devlet Desteği	mehemed sayd
151	filmi alke	2008	Devlet Desteği	rekeut heme tofik
152	pyauek le altun	2008	Devlet Desteği	meriuan ibrahim
153	miss call	2008	Devlet Desteği	brua kamil
154	koç	2008	Devlet Desteği	tofan abubekr
155	hengau	2008	Devlet Desteği	şivan mustefa
156	rengi fetar	2008	özel desteği	heuraz mehemed
157	tauan beramber mndal	2008	özel desteği	heuraz mehemed
158	hemu roje bot agrim	2009	özel desteği	çauan zana
159	aus	2009	Devlet Desteği	şezad hidayat
160	payz le beharda	2009	Devlet Desteği	peuiz mehemed
161	dua wene	2009	Devlet Desteği	meriuan ibrahim
162	jne le hozi tem	2009	Devlet Desteği	Aşkan ahmed
163	bryarek	2009	Devlet Desteği	saman mecid
164	auazi reş	2009	Devlet Desteği	herdi selami
165	jn	2009	Devlet Desteği	deuen neuzad
166	kekuk	2009	özel desteği	şerzad hidayat

167	pabikorin	2009	özel desteği	auat osman
168	ketran	2009	özel desteği	tahir abduluahid
169	beleçek	2009	Devlet Desteği	nebez şekani
170	ferş	2009	özel desteği	semed wetexa
171	helebce yari dekat	2009	özel desteği	tom kargen
172	lefite reşekan	2009	özel desteği	aerdelan gerib
173	henesekani duay kapur bun	2009	Devlet Desteği	neuzad hurami
174	nalla	2009	özel desteği	nigar osman
175	anf alkey bokeni	2009	Devlet Desteği	mehemed sayd
176	masi sur	2009	Devlet Desteği	hauraz mehemed
177	duahemin wene	2009	Devlet Desteği	kesro heme kerim
178	bomb	2009	Devlet Desteği	tahsin fayak
179	once upou atime	2009	Devlet Desteği	soran fehim
180	auarey jyan	2009	Devlet Desteği	hiua taha
181	kurbani	2009	Devlet Desteği	abdulrehman mehemed
182	alueş le neuan	2009	Devlet Desteği	haudeng mehemed
183	jinge	2009	Devlet Desteği	sebah ahmed
184	piri kamil	2009	Devlet Desteği	şuan suskani
185	xetene	2009	özel desteği	heuraz mehemed
186	geure be bçuk	2009	özel desteği	heuraz mehemed
187	destdreji bo ser jnan	2009	özel desteği	heuraz mehemed
188	derço dey	2010	özel desteği	şaxuan abdulla
189	male temauyakan	2010	özel desteği	auat alli
190	xueni henar	2010	Devlet Desteği	auat osman

191	behşt	2010	Devlet Desteği	aram amin
192	bahrey bexor	2010	Devlet Desteği	karuan sabr
193	mam resul	2010	Devlet Desteği	seuar mehemed
194	keuan	2010	Devlet Desteği	ezedin kadir
195	balndekan	2010	özel desteği	haudeng mehemed
196	hskif	2010	Devlet Desteği	çakdar aryan
197	jyan be flçekani lehon	2010	Devlet Desteği	bezan hamd
198	tarmay destekan	2010	Devlet Desteği	selahe reş
199	tarmay helebce	2010	özel desteği	karuan abdulrahman
200	behrey ber kor	2010	Devlet Desteği	hiua taha
201	pau pau	2010	Devlet Desteği	şuan ahmed
202	roji çuarem	2010	Devlet Desteği	heuraz mehemed
203	cold	2010	Devlet Desteği	celal nesri
204	bbure niştıman	2010	Devlet Desteği	muktar nuri
205	sotaş	2010	Devlet Desteği	keiuan lotfi
206	xemoli	2010	özel desteği	heuraz mehemed
207	tangaşey baş zebri deruni	2010	özel desteği	heuraz mehemed
208	mali meruekan	2010	özel desteği	şakeuan abdulla
209	satek bo mn	2011	Devlet Desteği	meriuan ibrahim
210	bryar	2011	Devlet Desteği	dyarko ceuher
211	lere meye	2011	Devlet Desteği	wrya xerib
212	de	2011	özel desteği	çauan zana
213	demeuet her genc	2011	özel desteği	heşu ahmed

	bm			
214	jnek	2011	özel desteği	soran osman
215	le tarikida	2011	özel desteği	kameran jamal
216	bella şarawekani jer zeuy	2011	özel desteği	jilemo aziz
217	kele reş	2011	özel desteği	aram kfur
218	biyografi şeuekary	2011	Devlet Desteği	bektiyar sahid
219	mrđn le penau jyanda	2011	Devlet Desteği	behar mstefa
220	gryani şekamekan	2011	özel desteği	celal weysi
221	yadeury haubeş	2011	Devlet Desteği	aram kfur
222	dua razekani tenyay	2011	özel desteği	auat namik
223	aezen naxy	2011	özel desteği	reşkin şehbaz
224	frokay duene	2011	özel desteği	sayd mehemed
225	auene	2011	Devlet Desteği	heuraz mehemed
226	dalya	2011	Devlet Desteği	şakeuan abdulla
227	xozge	2012	Devlet Desteği	kameran mensur
228	kçi kup	2012	Devlet Desteği	osman ahmed
229	hauari aluan	2012	Devlet Desteği	Ayad cekar
230	daholl	2012	Devlet Desteği	rzgar kakay
231	le xemekan haubeşin	2012	Özel Desteği	husen ahmed
232	zery şin	2012	Devlet Desteği	selahe reş
233	lere şaroçkayak haya	2012	Devlet Desteği	seruer hemd amin
234	kempi domiz	2012	özel desteği	rzgar mehemedy
235	parezery au	2012	Devlet Desteği	nebil musa

236	bryar	2013	özel desteği	wahid kfry
237	rikord	2014	Devlet Desteği	heuraz mehemed
238	her katek	2014	Devlet Desteği	şakeuan abdulla
239	land of the lost	2015	Devlet Desteği	hauraz mehemed
240	my father gardn	2015	özel desteği	şuan htuf
241	rau	2015	özel desteği	nasir nikbakht
242	reş	2015	özel desteği	şorş kadir
243	durgey mruari	2015	özel desteği	dana kerim
244	brardan	2015	özel desteği	kamil kadir
245	şiueni befr	2015	Devlet Desteği	cemil rostami
246	helokani ceng	2015	Devlet Desteği	karuan auat
247	long way from home	2016	özel desteği	alan sabir
248	missing facts	2016	özel desteği	sruşt aba reş
249	hopp	2016	özel desteği	zanyar fetah
250	dengi be deng	2016	özel desteği	mehdi rezaee
251	alan	2016	özel desteği	mehemed s.jouri
252	baştrin xelat	2016	özel desteği	wahid kfry
253	zlkau	2016	Devlet Desteği	soran kanhi
254	krasat	2016	Devlet Desteği	meriuan feke
255	kçi dukaneke	2016	Devlet Desteği	alan amiin
256	hiua	2016	Devlet Desteği	kaue kafroş
257	vontik	2016	Devlet Desteği	ravo şerif
258	postalekan	2016	Devlet Desteği	rzgar kakay
259	mehek kargrdan	2016	Devlet Desteği	mehemed reza
260	abro	2016	Devlet Desteği	wahid kfry

261	bazi derskurt	2016	Devlet Desteği	cebar salhi
262	derun	2016	Devlet Desteği	seusen omer
263	ruf nerkid	2016	Devlet Desteği	nacya slimi
264	wiç life of	2016	Devlet Desteği	mstefa kerimi
265	du mall baxekda	2016	Devlet Desteği	nacya slimi
266	henasakan dagareneue sna	2016	özel desteği	mueyad mehmud
267	hous	2016	Devlet Desteği	şilan sehdi
268	missed	2016	Devlet Desteği	brua kamil
269	roji jyanm	2016	Devlet Desteği	nezir mirzai
270	be dengi talauakan	2016	Devlet Desteği	fatcmeh dastmard
271	behşt	2016	Devlet Desteği	mihran şeri
272	inferno	2016	özel desteği	borhan ahmed
273	zeui wnbuekan	2016	özel desteği	heuraz mehemed
274	zeui futbol	2016	özel desteği	heuraz mehemed
275	dada	2017	özel desteği	hadi ahmed
276	the deluge	2017	özel desteği	mazin şherbeyan
277	the vots	2017	özel desteği	jmsid bhram
278	xiriş	2017	özel desteği	sarkeut mustfa
279	duayn ceng	2017	özel desteği	mehmud mehemed
280	heyat	2017	Devlet Desteği	kardina hemn
281	dozexi sard	2017	Devlet Desteği	nesrin abidin
282	in the cemetry	2017	Devlet Desteği	kameran jamal
283	şilan	2017	özel desteği	mehemed s.jouri
284	the last piktüre	2017	özel desteği	kesro heme kerim

285	keşnm mki xani	2017	Devlet Desteği	selah fathi
286	masi	2017	özel desteği	sekeut mehemedi
287	raven	2017	özel desteği	şukri mehemed
288	order	2017	özel desteği	khasrau heme kerim
289	the hangry dog	2017	Devlet Desteği	rajin aziz
290	wene nebinrauekani anfai	2017	özel desteği	heuraz mehemed
291	beheşt letarikida	2017	özel desteği	heuraz mehemed
292	13 gullan	2018	özel desteği	tarik tofik
293	auazi duran	2018	özel desteği	sarkeut nikdel
294	the weaving of colors	2018	özel desteği	aziz ahmad
295	weyane	2018	özel desteği	nazir mirza
296	pekenin u birçuneue	2018	özel desteği	heuraz mehemed
297	mang	2018	özel desteği	ramin mehemed
298	unreadable words	2018	özel desteği	srusht abaraş
299	hidden pages	2018	özel desteği	haukar salih
300	strang crime	2018	özel desteği	jir fareydun
301	an alley bhınd our	2018	Devlet Desteği	salm selauati
302	am mala zor çole	2018	Devlet Desteği	heuraz mehemed
303	rekay kaşan	2018	özel desteği	heuraz mehemed

Tablo 13. 2004-2018 yılında kısa film Duhok

	adı filmi	yıllar		yönetman
1	rey dury	2004	özel Desteğ	
2	sat	2005	Devlet Desteği	mehemed alli

3	derya xuna	2005	Devlet Desteği	zyad abd
4	bazarna xana	2005	Devlet Desteği	xelil kemal
5	hnasak boto	2005	Devlet Desteği	mehemed alli
6	peyjan	2006	Devlet Desteği	nezir kurki
7	gryanek le bazarekani dhok da	2006	özel Desteği	rukeş şabaz
8	havina sard	2007	Devlet Desteği	akrem kiro
9	didarek be zvan	2007	Devlet Desteği	vyan mayi
10	perjin	2007	Devlet Desteği	nezir kurki
11	kevo spi	2008	Devlet Desteği	vyan mayi
12	çarçeuey şkau	2008	Devlet Desteği	dllşad beruary
13	der derga	2008	Devlet Desteği	dllgaş roj beyani
14	asterekani duene	2008	özel Desteği	nezir kurki
15	keçiyekany adem	2009	Devlet Desteği	frank glbert
16	tni ek car	2009	özel Desteği	nezir kurki
17	wyjdan	2009	Devlet Desteği	şukry alli
18	lekateki trda	2009	Devlet Desteği	fkry beroji
19	hj be şerme	2009	Devlet Desteği	husen hesen
20	dyarya krysmese	2009	Devlet Desteği	rikeş şehbaz
21	tenha yekcar	2009	Devlet Desteği	nezir kurki
22	doz	2010	Devlet Desteği	vyan mayi
23	mobayl	2010	Devlet Desteği	neşuan mehemed
24	sero	2010	Devlet Desteği	şukry alli
25	cfte	2010	Devlet Desteği	adl mecid
26	çav	2010	Devlet Desteği	alli xelil

27	armanc	2010	Devlet Desteği	hebi salh
28	sluit	2010	Devlet Desteği	kameran betasi
29	heuari hatn	2010	Devlet Desteği	sipan adl
30	xunek jbo hemiya	2010	Devlet Desteği	alli sahid mem
31	rengin jne	2011	özel Desteği	sozan şerefani
32	rojuayaki xrap	2011	Devlet Desteği	mehmed cano
33	hez	2011	Devlet Desteği	husen hesen
34	reuşen	2011	Devlet Desteği	kameran betasi
35	çrsik	2011	Devlet Desteği	aryan mecid
36	tezbih	2011	Devlet Desteği	rzgar husen
37	kemek le mozexaney dhok	2012	özel Desteği	renas sehdulla
38	paskil	2012	Devlet Desteği	rzgar husen
39	hez	2012	Devlet Desteği	şukri mehemed
40	başure xo ragr	2012	Devlet Desteği	şinuar kemal
41	dastana lumana	2012	Devlet Desteği	deniz dar gol
42	jin	2012	Devlet Desteği	hejar yasin
43	nesrin	2013	Devlet Desteği	rzgar husen
44	pauer	2013	Devlet Desteği	husen hesen
45	au zaroke uende bui	2013	Devlet Desteği	beşar mehemed
46	nheni	2013	Devlet Desteği	deşti mstefa
47	nan	2013	Devlet Desteği	neşuan mehemed
48	kçani kurd	2013	Devlet Desteği	vyan mayi
49	befra başur	2013	Devlet Desteği	fethi evari
50	froke	2013	Devlet Desteği	beuar beydak
51	niuçeuaneki xrap	2015	özel Desteği	sehim omer

52	reis	2015	özel Desteği	rzgar husen
53	alan	2015	özel Desteği	mehemed juri
54	mrđn bo jyane	2015	özel Desteği	mehemed juri
55	zvruk	2016	özel Desteği	mehemed juri
56	bavanı	2017	özel Desteği	sajad ahmed
57	dangbej	2017	özel Desteği	şero hind i
58	focing	2017	özel Desteği	sarur abdulla
59	rumat	2018	özel Desteği	kameran betasi
60	ribribrna mrne	2018	özel Desteği	seruer abdulla
61				

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı	Ranjdar Rzgar Abdulrahman
Öğrenci Numarası	171209110
Enstitü Anabilim Dalı	İletişim Bilimleri
Programı	İletişim Bilimleri
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi C. Sinan Altundağ
Tez Başlığı (Türkçe)	Kuzey Irak'ta Saddam Rejimi Sonrası Sinema Sektörünün Yapılanması

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 132 sayfalık kısmına ilişkin, 17.06.2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezim benzerlik oranı % 19'dur.

Uygulanan filtrelemeler;

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç.
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin yüksek lisans tezinin Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Dr. Öğr. Üyesi

C. Sinan Altundağ

Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Mustafa TAŞBAŞAN

Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

Lisansüstü tezler, savunma öncesinde intihal program raporu ile birlikte enstitüye teslim edilir.

İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

ÖZGEÇMİŞ

20.10.1984 tarihinde Erbil’da doğdu. İlk, Orta ve Lise eğitimini Erbil’da tamamladı. 2010 yılında Selahedin Üniversitesi Mediya Fakültesi Radyo Televizyon Bölümü’nde Lisans Eğitimine başlayıp 2014 yılında mezun oldu. 2014 yılında Rudav Televizyon Yönetman olarak çalıştı. 2014 yılında Yalla Irak Site çalıştı ve Yönetman film belgesel çalışıyor 2010 (Mendala Benazekan) kısa film yapmış, 2012 (kaunakani Ser Şekam) kısa film yapmış, 2013 (Fre Jni) kısa film belgesel yapmış .